

lo
men



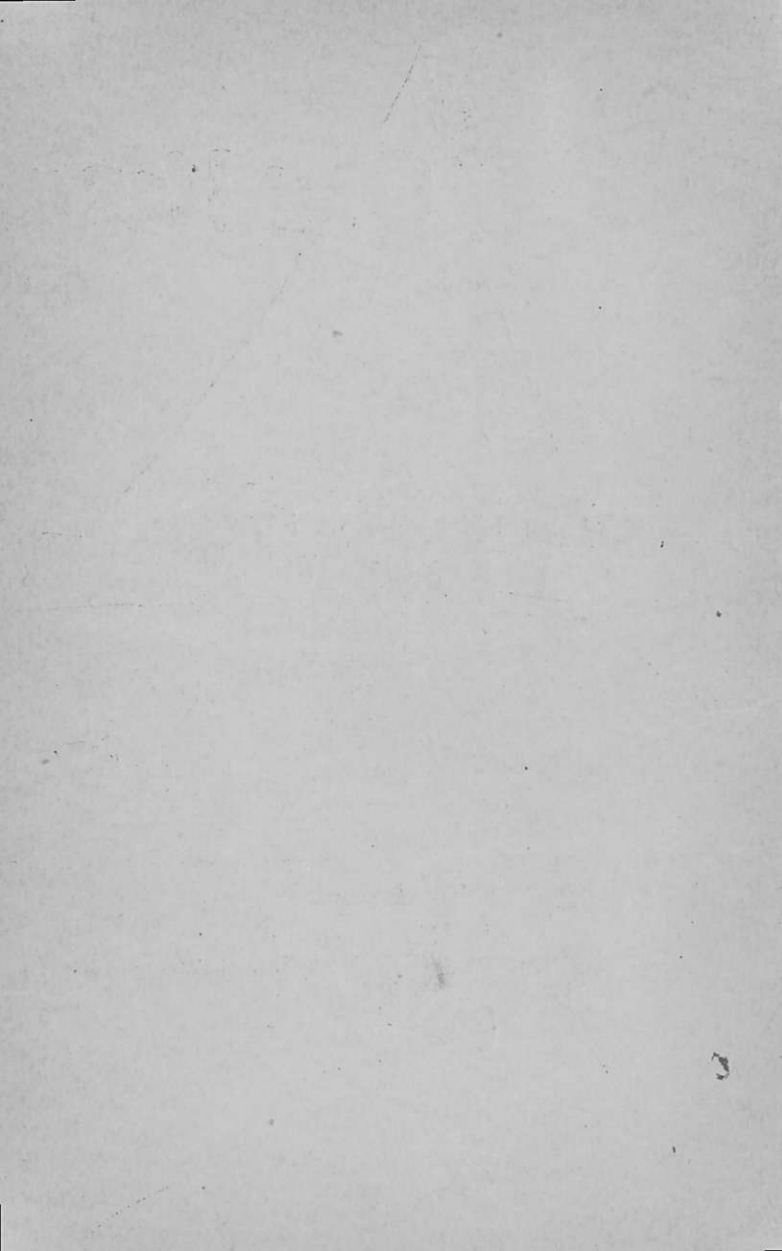


OLI KARILA



**KAHDEN REPORTTERIN
SEIKKAILUT**

K.J. GUMMERUS O.Y. JYVÄSKYLÄ.



KAHDEN REPORTTERIN
SEIKKAILUT

[Niilo Pärnänen]

OLLI KARILA

KAHDEN REPORTTERIN SEIKKAILUT

SEIKKAILUROMAANI



K. J. GUMMERUS OSAKEYHTIÖ, JYVÄSKYLÄ

K. J. Gummerus Osakeyhtiön
kirjapainossa Jyväskylässä 1922

ENSIMÄINEN OSA.

Pelisaleissa kävi kuin maininkien vaimeneva kohina. Vihreäfrakkiset virkailijat liukuivat ihmisjoukossa ja suhisevin äänin muistuttivat, että rahan ja intohimon pyhätössä täytyi olla hiljaa. Säihkyvien sähkökruunujen valossa loistivat kirjavaväriset marmoriseinät korinttilaisine pylväineen, kuvapatsaineen ja korkokuvineen, parketti kumisi satojen hillittyjen askelten ääntä, ja vihreäverkaisilla pöydillä liukuivat norsunluiset ja paperiset pelimarkat äänettömästi. Roulette pyöri, boule pyöri, poule royale pyöri, ja baccaraat-pöytien ääressä lentelivät kortit croupierin ilmiömäisen taitavan käden heittelemänä. Ihmisjoukko aaltoili, tungeskeli pöytien äärellä, pelasi, tarkkasi, odotti ja toivoi, toivoi rouletten neulan pysähtyvän heidän numeronsa kohdalle, toivoi korttien silmien täyttävän heidän toivomuksensa. Vanhat ja nuoret, elämäniloiset liikemiehet, huolettomat upseerit, nauravat huvimatkailijat, ijäkkäät, sairaaloksen kiihkeät naiset, oli pelihimo vallannut, se jännitti heidän katseitaan, se saattoi heidän silmänsä kuumeisesti loistamaan, ja pelimarkkoja hermostuneesti hypistellen he tarkkasivat hengitystään pidä-

tellen roulette-pyörän vinhaa vauhtia. Outo, kuumainen ja kiihkeä ilmapiiri vaikutti kaikkiin, se pani käden vavahtelemaan, se punastutti ja kalvistutti kasvot, ja joskus puhkesi tappion katkeruus tai voiton riemu hillittyyn huudahdukseen. Mutta kaiken yllä, vakavina, kylminä ja välinpitämättöminä istuivat tarkastajat korkeissa nojatuoleissaan ja ylimielisin silmäyksin kuin mammonan kuvat tarkastelivat jalkojensa juurella kiihkoilevaa laumaa.

Suuriruhtinas Ivan Ivanovitsh istui roulette-pöydän ääressä ja pelasi. Ja hävisi. Mutta pelasi kaikesta huolimatta. Hänen ystävänsä Matvei Matvejevitsh seisoi hänen tuolinsa takana ja katsoi hänen peliään, ja täytyisi valehdella, jos väittäisi hänen olleen tyytyväisen näkemäänsä. Päinvastoin. Matvei Matvejevitsh kiroili, ei ääneen, sillä sitä hän ei uskaltanut tehdä, ei pelihelvetin sääntöjen eikä suuriruhtinaan läsnäolon takia, mutta sisimmässään hän kiroidi kahta voimakkaammin. Hän tunsu mielestään oikeutettua suuttumusta Ivan Ivanovitshin pelihimon takia. Olisi liikaa vaadittu, jos hän suorastaan periaatteellisesti olisi ollut pelaamista vastustavalla ja tuomitsevalla kannalla. Ei, mutta hän oli tilanneihminen, ja tietäen sen, että suuriruhtinaan koko irtain omaisuus — ja muunlaista omaisuutta ei suuriruhtinaalla ollutkaan — oli sijoitettu pelimarkkoihin, mikä sijoitus ei näyttänyt takaavan pääomaakaan, koroista puhumattakaan, ja tuntien, ettei hänellä olisi ollut mitään maukasta illallista, puolta tusinaa bierseideleitä ja pullollista unkarilaista viiniä vastaan,

ent. todellinen salaneuvos Matvei Matvejevitsh tunsi melkein siveellistä suuttumusta ruhtinaallista ystävänsä kohtaan.

Kun hän pari tuntia sitten oli Ivan Ivanovitshin kanssa lähtenyt kävelemään, oli hänen mielessään kangastanut miellyttävä mahdollisuus syödä kunnollinen illallinen rantakasinon parvekkeella. Mutta tuskin oli suuriruhtinas nähnyt pelisalien tulien loistavan puutarhaan, kun Matvei Matvejevitshin tuulentuvat oli kylmä todellisuus särkenyt. Jos ruhtinas olisi voittanut, olisi Matvei Matvejevitsh ollut maailman tyytyväisin ihminen, mutta kun hän hävisi, tunsi Matvei Matvejevitsh katkeroituvansa ruhtinaita kohtaan yleensä ja Ivan Ivanovitshia vastaan erikoisesti. Illallismahdollisuudet hupenivat hitaasti ja varmasti croupierin veltosti haravoidessa pankkiin norsunluisia pelimarkkoja, joitten joukossa oli aina myös suuriruhtinaan osuus.

Matvei Matvejevitshia väsytti seisominen, mutta hän ei kunnioituksesta uskaltanut lähteä sivuhuoneeseen istumaan, särkyneet illallishaaveet myllersivät hänen mieltään ja tietoisuus auttamattoman tyhjästä lompakosta teki Matvei Matvejevitshista ehdottoman pessimistin. Jonkinlaista tuskallista mielihyvää tuotti hänelle kuitenkin tunne siitä, että hän oli marttyyri, että hän taisteli ja kärsi ruhtinaansa puolesta, ja slaavilaisen alistuvaisesti hän paisutteli tuota mieleenjohtumaa.

Matvei Matvejevitshin pulleahkot, hyväntahtoiset kasvot alkoivat punoittaa, hänen lyhyet lihavat sor-

mensa takertuivat lujemmin tuolinnojaan ja pakostakin täytyi hänen vähänväliä vaihtaa jalkaa. Ruh-tinas pelasi häiriintymättömästi. Hän näytti unoh-taneen kaiken muun ja vajonneen kokonaan tarkkaa-maan roulette-pyörän liikettä. Hänen kalpeahkot kasvonsa ilmaisivat väsymystä ja kyllästymistä, tum-mat silmät olivat puoliummessa ja naisellinen käsi hypisteli pelimarkkoja.

Niin jatkui peli tuntikausia. Matvei Matvejevitsh tunsu vajoavansa jonnekin syvälle ja kauas, hänen tajuntansa ohi livahti kuin varkain iloisia, meluisia kuvia entisestä Pietarista laskiaisineen, Pariisista, Ri-vieralta, tanssiaisista, päivällisistä, juhlista, paraa-teista, mutta voimakkaimpana, kiihoittavimpana kal-voi hänen mieltään muisto mustasta, suurirakeisesta kaviaarista, eräästä hänen mieliviinistään ja joistakin muista samansuuntaisista pöytäiloista. Matvei Mat-vejevitsh huokasi syvään, hänenkin maatilallaan oli nyt sanomalehtitietojen mukaan perustettu kommu-nistinen osuusviljelys, jonka komisariona oli hänen en-tinen sikopaimenensa.

Ja nyt hän oli täällä, kirotussa Danzigissa, yhdessä Ivan Ivanovitshin kanssa, ja huokaili haihtuneen illallishaaveen takia

— — —

Häikäisevä kirkkaus tulvahti pelisaliin, kun virkai-lija vetäsi raskaat samettiset ikkunaverhot syrjään ja auringon sokaiseva valo pääsi vapaasti sisään. Bil-joonat tomuhiukkaset sädehtivät sen vuossa, mar-moripylväät kiilsivät lukemattomin värivivahduksin

ja pöytien vihreä verka aivankuin elostui. Oli jo aamu, pelisalin ilma oli raskasta ja tukahuttavaa, sininen tupakansavu leijaili paksuina pilvinä ja croupier ja tarkastaja istuivat valjuina ja väsyneinä istuimillaan.

Ivan Ivanovitsh pelasi vielä ja Matvei Matvejevitsh tajusi istuvansa hänen vieressään. Roulette pyöri, mutta pysähtyi yhtä säännöllisesti kuin aikaisemminkin aina väärälle numerolle, ja pelimarkat — viimeiset — soluivat suuriruhtinaan käden ulottuvilta croupierin huostaan. Matvei Matvejevitsh ei enää tajunnut ajan kulumista, hän tunsu vastustamatonta, raivostuttavan voimakasta unen tarvetta, eikä mikään mahti voinut pitää hänen silmiään avoinna.

Viimein ruhtinas nousi ja tuskin huomattava ilon ja tyytyväisyyden hymy kirkasti croupierin kalpeat kasvot.

»Matvei Matvejevitsh, lähtekäämme aamiaiselle!»

Sanoilla oli ihmeellinen vaikutus ent. salaneuvokseen. Hän avasi silmänsä ja jaksoi ne pitää auki, hän jaksoi nousta ylös ja seurata ruhtinasta marmoriportaita alas ja sitten puutarhaan. Hm, lempo vieköön, ruhtinas oli sittenkin voittanut, ja jos illallinen olikin lopullisesti vaitiololla sivuutettu, ei aamiaista mitenkään sopinut halveksia.

Ivan Ivanovitsh hengitti raikasta aamuilmaa ja haisteli mereltä puhaltavaa tuulta.

»Matvei Matvejevitsh, mennään uimaan!»

Ent. salaneuvos katsoi hämmästyneenä ruhtinasta. Uimaan! Hän tunsu kylmiä väreitä selässään.

Tietysti se virkistäisi, mutta sittenkin — näin aamulla! Mutta aamiaisen toivo oli kirkas ja voimakas, ja yhtäkkiä tunsi Matvei Matvejevitsh ihmeellistä reippautta ja yrittäen suoristaa hyllyvää ryhtiään hän ilmoitti suostuvansa.

Huh, hiekka oli kylmää, hiton kylmää, vesi suoraan hirmuista, mutta Matvei Matvejevitsh kahlasi urhoollisesti, kunnes vesi ulottui aivan rintaan saakka. Hän heittäytyi veteen ja hänen onnistui todellakin kastautua, lähtien sitten peräytymään innolla ja taitavuudella, mistä vain venäläiset voivat peräytymisretkillään ylpeillä. Hän pukeutui hämmästyttävän nopeasti ja jäi sitten hampaat kalisten odottamaan Ivan Ivanovitshia, jolla ei ollut samanlaista kiirettä. Matvei Matvejevitsh ajatteli — eikä hän voinut mitään sille, että hänen ajatuksensa kulkivat samaa rataa kuin riittä puivan hevosen — maukasta aamiaista lämpimine annoksineen ja snapseineen.

Rantakasinon parveke oli tyhjä, kun he molemmat hätäilemättä ja kiirehtimättä nousivat loivia portaita ylös. Tarjoilija, jonka kasvot todistivat, ettei pistäytyminen meressä hänellekään tekisi pahaa, riensi heidän luokseen, ja vanhan herkuttelijan hätäilemättömyydellä Matvei Matvejevitsh syventyi tutkimaan annoslistaa, antoi määräyksensä ja kiinnitti sitten huomionsa viinilistaan.

Neljännestunnin kuluttua, auringon alkaessa kohota yhä korkeammalle ja saadessa vihertävän meren loistamaan valkoisine purjeineen ja liitävine lokkeineen, kirkastui Matvei Matvejevitshinkin mieli hi-

taasti, mutta varmasti, ja leikellessään kylmää siankyljystä kolmannen snapsin painimeksi hän oli jo aivan loistavalla tuulella.

»Ivan Ivanovitsh», — he käyttivät tätä korutonta puhuttelutapaa — »luuletteko, että kenraalimme saa järjestetyksi konferenssin mieleemme mukaan. Totta puhuen, Ivan Ivanovitsh, minä en ole milloinkaan sietänyt juutalaisia, en ollenkaan, mutta Amos Andrejevitsh on jonkinlainen poikkeus säännöstä. Hän on liukas mies ja osaa kyllä yhtä ja toista. Ja hän palvelee nyt hyvää asiaa. Voimat täytyy koota, sanon minä, ja koota ne teidän, Ivan Ivanovitsh, nimen ja olennon ympärille. Ah, Volga-maatushka!» huudahti Matvei Matvejevitsh hempeämielisesti kaataen itselleen neljännen snapsin ja ajatellen Volgan sampien kaviaaria.

Ivan Ivanovitsh nyökkäsi vaieten. Hän ei mielellään puhunut politiikkaa. Poliitikka oli ikävää ja Ivan Ivanovitsh ei mitään niin kammonnut kuin ikävää. Hänellä oli kyllä velvollisuuksia, hän tunsu ja tunnusti, että täytyihän hänenkin tehdä jotakin pyhän Venäjän hyväksi, mutta Ivan Ivanovitsh tunsu tehneensä tarpeeksi asettuessaan asioitten johtoon, s. o. antaessaan muitten vapaasti toimia hänen puolestaan. Niinkuin esimerkiksi Amos Andrejevitshin, jonka hän oli palkinnut kenraalin arvolla ja nimittänyt sotaministeriksi valtakuntaan, jota hänellä ei ollut, ja armeijaan, josta hän ei uskaltanut uneksiakaan.

Matvei Matvejevitsh söi. Hän kosti sen, ettei ollut syönyt illallista, ja hänen vilpitön innostuksensa ja

kiintymyksensä käsilläolevaan tehtävään nostatti ymmärtävän hymyn suuriruhtinaan kasvoille. Matvei Matvejevitsh ei sitä huomannut, ja vaikka olisi huomannutkin, ei olisi pahastunut. Matvei Matvejevitsh oli ihminen, ja hän uskalsi myöskin olla ja esiintyä ihmisenä.

Ateria loppui ja Matvei Matvejevitsh laski ruokaliinan pöydälle, valitsi sikaarin ja sen sytytettyään nojautui tuolin selkään.

»Tämä Zoppot on sittenkin aika hauska paikka,» totesi hän puhaltaen valtavan savupilven.

Ruhtinas nyökäytti päätään.

»Se ei tosin vedä vertoja Rivieralle, mutta täälläkin voi sentään ihminen elää säädyllisesti.»

Ruhtinas nyökäytti taas päätään, mutta hänen mieltään askarrutti jokin ajatus. Matvei Matvejevitshkin vaikenä ja jäi nauttimaan sikaarista, autereisesta ilmästä, hivelevästä tuulesta, rannattomasta loistavasta merestä ja yleisestä rauhallisuuden ja tyytyväisyyden tunteestaan. Matvei Matvejevitsh tunsikin taaskin muuttuvansa horjumattomaksi ja jyrkäksi optimistiksi ja häntä jollakin tavoin kainostutti ajatus, että yöllä oli ollut vajota pessimismiin.

»Lähdemmekö nukkumaan, Matvei Matvejevitsh?»

Ent. salaneuvoksella ei ollut mitään tätä ajatusta vastaan. Pieni uni ei tekisi pahaa, ei ollenkaan. Sitteen olisi taas illalla virkeämpi. Hän ilmoitti myöntävänsä.

»No niin, lähtekäämme sitten! Pidähän huolta laskustal!»

Jos sanoisimme, että Matvei Matvejevitsh tyrmistyi näistä sanoista, kuvaisimme vain tuhannesosan voimalla sitä mielenliikutusta, mikä hänet valtasi. Matvei Matvejevitshin pienet silmät jäykistyivät, hänen päänsä asento jännittyi ja sikaari pysähtyi puolitiehen. Hän menetti hetkeksi käsityskykynsä sekä tapahtuneesta että olletikin tapahtuvasta.

»Lasku!» änkytti hän vihdoin. »Lasku!»

Ivan Ivanovitsh katsoi häntä kummissaan, niin kuin hiukan epämiellyttävää ja ikävystyttävää pilailua.

»Tietysti lasku! Onhan meidän maksettava aamiaisestamme.»

Matvei Matvejevitsh tarttui etikkapulloon, mutta huomasi viime hetkessä, ettei se sopisi hermojen rauhoituslääkkeeksi.

»Mutta paras Ivan Ivanovitsh, millä minä maksan laskun? Eihän minulla ole rahaa ollenkaan.»

Nyt vajosi Ivan Ivanovitsh takaisin istuimelleen, josta hän jo puoliksi oli kohottautunut ja näytti todella harmistuneelta.

»Sinulla ei ole rahaa! Jätä nyt leikki pois! Eihän minulla ole yhtään pfennigiä, menetin kaikki tuolla pelihelvetissä.»

Majesteellisesti kuin sankari antiikkisessa draamassa peitti Matvei Matvejevitsh punoittavat kasvonsa lihavilla sormillaan ja nojautui pöytää vastaan, pöytää, jonka valkoisella liinalla lepäsivät äsken niin kiihoittavan aamiaisen surkeat tähteet.

Menettänyt!

Ja Matvei Matvejevitsh kun oli luullut, että Ivan Ivanovitsh oli viimeisillä minuuteilla jotakin voittanut, voittanut ainakin kahden aamiaisen hinnan. Raskaasti huoaten kohottautui Matvei Matvejevitsh ylös ja katsoi ystäväänsä, jonka kasvot kuvastivat myös melkein kauhua. He olivat ankkurissa, auttamattomasti ankkurissa, ei niinkuin ennen Pietarissa ja Moskovassa ja Pariisissa, jolloin kaikki oli ollut vain hauskaa ja jännittävää, jolloin hovimestari oli säteillyt kuin Saharan keskipäivän aurinko, vaan proosallisen epäluuloisessa Danzigissa, jossa tulitikkulaatikokin täytyi maksaa käteisellä. Ja he, suuriruhtinas Ivan Ivanovitsh, pyhän Venäjän tuleva tsaari, Puolan kuningas, Suomen suuriruhtinas y. m. y. m. ja hän, Matvei Matvejevitsh, todellinen salaneuvos! Se oli liian uskomatonta, ollakseen totta, mutta myöskin liian totta, ollakseen uskomatonta.

»Ja nyt . . .», aloitti Matvei Matvejevitsh.

». . . mitä me teemme . . .», jatkoi suuriruhtinas.

». . . pelastuaksemme kunnialla . . .», täydensi Matvei Matvejevitsh.

». . . tästä hiton harmillisesta jutusta?» lopetti Ivan Ivanovitsh.

Molemmat miettivät.

»Rahaa ei meillä ole, ei täällä eikä kotona.»

»Ei.»

»Entäpä jos,» ja Matvei Matvejevitsh alensi ääntään ja vilkaisi torkkuvaan palvelijaan, joka oli heihin melkein selin, »entäpä jos livistäisimme! Se olisi jännittävää! Tulisimme sitten toisen kerran ja mak-

saisimme, jos tahtoisimme, vaikka luulenkin, että meitä on täällä niin paljon nyletty, ettei olisi ollenkaan kohtuutonta että tarjoaisivat meille vaivaisen aamiaisen.»

Ivan Ivanovitsh pudisti päätään, mutta Matvei Matvejevitshin valtasi jokin poikuusaikuinen puuska ja hän tarttui lujasti Ivan Ivanovitshin käteen.

»Koettakaamme! Kukaan ei näe ja yritys onnistuu.»

Ruhtinas epäröi, mutta taipui. Molemmat nousivat äärimmäisen hiljaa ja alkoivat hiljaa hiipiä sivuportaita kohti, Matvei Matvejevitshin koko ajan pitäessä tarkkaan silmällä tarjoilijaa, niin tarkkaan, että hän jätti tarkastamatta kulkusuunnan, sillä seurauksella, että törmäsi keveätä rautaista puutarhatuolia vastaan, se horjahti, Matvei Matvejevitsh kurottautui epätoivoisesti sitä tavottamaan, jalka liukahti, salaneuvos menetti tasapainonsa ja puutarhatuolin rämisevä ja salaneuvoksen jysähtävä kaatuminen herättivät tarjoilijan, joka hämmästyneenä katsoi salaneuvoksen enemmän sammakkoa kuin salaneuvosta muistuttavia, epätoivoisen arvokkaita yrityksiä päästä jaloilleen. Pakoyritys oli auttamattomasti epäonnistunut. Mutta Matvei Matvejevitsh, huolimatta kaatumisesta ja sen aiheuttamasta hämmennyksestä, hallitsi hermonsansa ja meni kylmäverisesti sanomalehtihyllyn luo, valitsi itselleen pari lehteä ja palasi arvokkaasti paikalleen, Ivan Ivanovitshin sanatonna seuratessa.

»Hyi hitto!» puuskutti salaneuvos sanomalehden

takana. »Olipa käydä hullusti. Mitä me nyt teemme?»

Oli todellakin helpompi kysyä kuin vastata. Ivan Ivanovitsh sai äkkiä loistavan ajatuksen.

»Minä menen hakemaan kenraalimme Amos Andrejevitchin!»

Matvei Matvejevitchin kasvat kirkastuivat. Kenraali oli kyllä juutalainen, mutta tilanne ei sallinut valikoida, kunhan vain juutalaisella oli tarpeeksi rahaa. Ajatus oli loistava siltä kannalta, mutta ei siltä, että Ivan Ivanovitsh lähtisi kenraalia hakemaan. Matvei Matvejevitch olisi paljon mieluummin itse uhrautunut, vaikka hänen olemuksensa todistikin, että hän mahdollisuuden mukaan vältti liiketimestä. Ivan Ivanovitsh nyökkäsi keveästi ja poistui arvokkaasti, tarjoilijan osaamatta edes aavistaa, mikä tarkoitus hänen poistumisellaan oli.

Matvei Matvejevitch istui ja katseli merelle. Sitten hän luki tai oli lukevinaan. Ja poltti sikaareita, kunnes kurkkua alkoi kuivaa. Hän oli varma siitä, että kenraalilla on rahaa ja siihen luottaen hän tilasi joitakin olutseideitä. Aurinko kiipesi yhä korkeammalle, vieraita tuli ja meni, merenranta tarjosi kirjavan näyn kylpijöineen ja uimakojuineen, helle alkoi tuntua, mutta Matvei Matvejevitch istui yhtä uskollisesti kuin edellisenä yönä oli seisonut. Hän onnitteli itseään, että oli sittenkin valinnut hiukan paremman osan yöhön verrattuna, sitten hän arveli, että Ivan Ivanovitsh voisi jo vallan hyvin palatakin, sitten hän alkoi kursailematta haukotella, joi muuta-

mia seidefeitä ja katsoi kelloaan. Kautta patriarkan parran, Ivan Ivanovitsh oli viipynyt poissa kokonaista kuusi tuntia. Matvei Matvejevitsh kiroi puoliääneen, hän tunsi kylmän väreitä selässään sitä mahdollisuutta ajatellessaan, että Ivan Ivanovitshia oli jokin onnettomuus kohdannut, ja ehti jo kirotta ja manata nykyaikaiset hirmunopeat kulkuneuvot, mutta alistui sitten kohtaloonsa, minkä lieventämiseksi tilasi itselleen herkullisen päivällisen. Jos hän joutuisi kiinni jatkuvasta petkutuksesta, niin petkutussumma voisi haitatta olla hieman suurempikin. Emme voi sanoa, että Matvei Matvejevitshin mieli olisi ollut loistava, mutta siitä huolimatta päivällinen kyllä maistui, ja kulautettuaan voileipäruokien välillä muutamia ryyppyjä, varmistui salaneuvos ihmeellisesti uskossaan siihen, että pelastus oli vielä tuleva, muodossa tai toisessa. Ryhtyessään käsiksi paistiin ajatteli Matvei Matvejevitsh kärsimyksen jalostavaa vaikutusta ihmiseen ja huokasi, sillä hän oli mielestään jalostunut jotenkin tarpeeksi, yöllä ja nyt ravintolassa istuessaan.

Salaneuvos olisi huudahtanut ääneen ilosta, ellei maukas kalkkunakukon viipale olisi sattunut parai-kaa olemaan suussa, sillä hän huomasi vihdoinkin Ivan Ivanovitshin ja hänen kanssaan kenraalin ja sotaministerin, monsieur Amos Aron Nagelkopfin. Molemmat lähestyivät hänen pöytänsä.

Ravintolassa oli runsaasti vieraita, mutta kukaan ei kiinnittänyt huomiota kenraaliin. Ja kuitenkin hän olisi sen, olematta itserakas, ansainnut. Paljon

suuremmalla syyllä kuin joku Chaplin, joku operetti-tähti tai kolmannen luokan diplomaatti. Sillä kenraali Amos Aron Nagelkopf oli lajissaan ensimmäinen ja ainokainen. Kukaan ei tuntenut häntä, mutta hän tunsu kaikki, oli ollut kaikkialla ja tiesi kaikki. Hän oli osoittanut ja moneen kertaan todistanut, etteivät edes maailmansodan aikuiset kovennetut ja tiukennetut passi- ja matkustusmääräykset, jotka tavallisilta kunniallisilta kuolevaisilta ehkäisivät kaiken matkustuksen, mitään itse asiassa ja käytännössä merkinneet, että parhaimpienkin poliisilaitosten osote- ja henkilöllisyysosastot toimivat naurettavan huonosti, ja tämän kaiken todistamiseksi hänen olisi tarvinnut ainoastaan mainita, että hän venäläisten hyökätessä Karpaateille oleskeli Moskovassa; kun Bukarest valloitettiin, oli hän ensimmäisten joukkojen mukana kaupungissa ja kun länsirintama alkoi horjua, istui hän tyynesti Pariisiin bulevardikahviloissa. Hän olisi ehkä saattanut kertoa yhtä ja toista mielenkiintoistakin Kappin yrityksestä, Unkarin Kaarlen retkistä, hän olisi jotakin tietänyt Fiumesta ja d'Annunziosta eikä myöskään kenraali Zeligovskin poliitikka hänelle olisi ollut mikään kysymysmerkki. Mutta vaikka hän oli oleillut kaikkialla, ei häntä, niinkuin jo mainittiin, kukaan tuntenut. Kukaan ei tietänyt, että tuhatsavupiippuinen Lodz oli hänen kotikaupunkinsa, kukaan ei olisi osannut kertoa, miten hän tuli jättäneeksi uskonveljensä, jotka sen kaduilla paimentelevat pieniä hanhilaumoja tai myyskentelevät kolmasti käännettyjä ja viidesti käytettyjä vaat-

teita, kuinka hän oli tullut ensin Varsovaan, sitten Pietariin, Berliiniin, Pariisiin, kuinka Lodzin inhoitava löyhyä oli hänelle enää kalpea ja valju muisto ja koko hänen entisyydestään jäljellä vain rotunenä, musta tukka ja valkoiset hampaat sekä sammumaton halu ja himo saada valtaa, voimaa ja rikkautta. Hän ei ollut sotapäällikkö, ei valtiomies, ei taiteilija; hän oli liikemies, tukkukauppias, mutta hän ei ostanut eikä myynyt, ei käytettyjä eikä uusia vaatteita, ei hoidellut tehdasta, ei keinotellut valuutalla eikä osakkeilla, vaan hän kauppasi politiikkaa, osti ja myi poliittisia tosiasioita, diplomaattisia suunnitelmia ja asiakirjoja, periaatteenaan todellinen liikeperiaate: kaikkia on palveltava. Ja hän olikin kaikkia palvellut, keskusvaltoja ja ympärysvalltoja, puolueettomia maita, bolsheviikkeja, uusia valtioita, valkoista rotua ja värillisiä rotuja. Hänellä ei ollut ennakkoluuloja, hän vaati vain, että rahan tuli olla oikeaa, ja jos sillä oli huonompi kurssi, niin sitä enemmän. Jos hän olisi otaksunut, että maailma on tarpeeksi uudenaikainen ja rehellinen, hän olisi avannut jossakin suuremmassa paikassa konttorin ja maalauttanut sen kylttiin:

O.y. Poliitiikka.

Ostetaan ja myydään poliittisia asiakirjoja, suunnitelmia ja mielipiteitä, hankitaan nopeaan ja kohtuullisiin hinnoin kaikkea alaan kuuluvaa tavaraa.

Mutta kenraali Amos Aron Nagelkopf tunsi aikansa ja sen ihmiset eikä maalauttanut mitään kylttiä,

eipä käyttänyt edes nimikilpeä eikä millään tavalla tehnyt liikkeestään reklaamia.

Tapa, millä hän oli joutunut tekemisiin suuriruhtinas Ivan Ivanovitshin kanssa, ansaitsisi oman selvityksensä, mutta siihen tuskin lienee sittenkään syytä. Pääasia on, että monsieur Nagelkopf oli tyytyväinen uuteen seuraansa, syistä, jotka ehkä voivat myöhemmin selvitä, ja että taas Ivan Ivanovitsh oli tyytyväinen, sen todistaa parhaiten se seikka, että hän oli tämän Israelin kansan jälkeläisen koroittanut kenraaliksi, kylläkin ilman vastaavaa virkaa ja oletikin vastaavaa palkkaa, ja nimittänyt hänet sotaministerikseen, mikä toimi ei sotilaallisesti muodostunut kovinkaan rasittavaksi, sillä kahdesta, mitä sotaan tarvitaan, nimittäin armeijasta ja vihollisesta, Ivan Ivanovitshilla oli ainoastaan vihollinen. Mutta kenraali Amos Aron Nagelkopf oli antanut niin monta hyvää neuvoa suuriruhtinaalle poliittisissa, taloudellisissa ja käytännöllisissä kysymyksissä, että Ivan Ivanovitsh ei ollenkaan epäillyt, etteikö kenraali pystyisi johtamaan myöskin armeijaa, jos sellainen mistä ilmestyisi. Ivan Ivanovitshilla oli käsitys, että sotapäällikkö tarvitsee hiukan taitoa ja runsaasti onnea, ja hänestä tuntui, niinkuin kenraali Amos Aron Nagelkopfilla ainakin jälkimäistä olisi ollut riittävästi.

Kenraalin roteva olemus uhkui hyvinvointia, silmissä oli alati naurava ilme ja suu oli harvoin, jos milloinkaan kiinni. Hänessä oli sulavuutta ja arvokkuutta, oli velikultaa ja maailmanmiestä, mutta ennenkaikkea liikemiestä, nopeata, taitavaa liikemiestä,

minkä näki hänen käsiensä liikkeistä, kun hän vähänväliä hieroi niitä vastakkain, hänen maireasta hymystään ja vilkkuvista silmistään, jotka näyttivät arvostelevan kaikkea sen mukaan, kuinka monta prosenttia voisi saada voittoa.

Kenraali ojensi kätensä Matvei Matvejevitshille.

»Te olette käynyt haihduttamaan ikäväänne päivällisellä! Olin oikeassa, kun sanoin sen jo etukäteen Ivan Ivanovitshille. Teitä ei niin helposti lannisteta.»

Kenraali nauroi, Matvei Matvejevitsh, joka nyt vasta täysin tunsi kalkkunakukkonsa maukkauden, nauroi myös ja Ivan Ivanovitshkin hymyili.

— — — — —

Jos Matvei Matvejevitsh luuli, että päivän epämielittävät yllätykset supistuivat tähän, niin hän erehtyi hyvin ikävästi. Kun he kaikki kolme, Matvei Matvejevitsh kylläisenä ja tyytyväisenä, Ivan Ivavitsh ikävystyneenä kuten aina ja kenraali Amos Aron Nagelkopf puheliaana ja vilkkaana saapuivat kaupunkiin ja hotelliinsa tultuaan istahtivat nojatuoleihin, aukeni ovi ja Saska, Ivan Ivanovitshin ja Matvei Matvejevitshin kamaripalvelija, lähetti, henkivartija y. m. tuli huoneeseen, teki yritteliään ja hyvää tahtoa mutta heikonpuoleista kykyä todistavan hovikumarruksen ja ojensi tarjottimella, ei hopeatarjottimella, sillä sellaista ei hotellissa ollut, vaan tavallisella nikkelitarjottimella Ivan Ivanovitshille paperin.

»Teidän Majesteettinne, suvaitkaa vastaanottaa» — Saska puhutteli aina hovitapojen mukaisesti — »lasku

huoneista ja ruuasta. Se on maksettava ennen klo 6:ta tänä iltana, uhalla, että Teidän Majesteettinne häädetään huoneesta.»

Saska kumarsi uudelleen ja liukui äänettömästi huoneesta. Sen taidon hän oli oppinut ties mistä, ja se olikin hänen ainoita avujaan, ellei ota lukuun hänen ehdottomasti tsaarivaltaisia periaatteitaan, jotka hän oli imenyt henkeen ja vereen entiseltä isännältään, eräältä hoviräätätiltä, jonka palveluksesta hän kuitenkin, huolimatta poliittisten mielipiteitten yhtäläisyydestä, oli saanut yhtä nopeat kuin tepsivätkin lähdöt, sillä seurauksella, että hyvä onni ja sattuma oli hänelle hankkinut pääsyn keisarillisen hovin palvelusväen joukkoon, ollen nyt samaisesta palvelusväestä ainoa, joka oli seurannut Ivan Ivanovitshia.

Ivan Ivanovitsh istui äänetönnä, Matvei Matvejevitsh tunsi haihtuvansa ilmaan tukevasta päivällisestä huolimatta ja kenraali Amos Aron Nagelkopfkin naputteli hermostuneesti pöytään sormillaan. Niin, tosiaankin, hotellilasku! Sen oli Ivan Ivanovitsh tyyten unhoittanut. Hän ei ollut tottunut kiinnittämään huomiota tuollaisiin pikkuseikkoihin, mutta hän näki nyt selvästi edessään, että pikkuseikat ovat toisinaan elävässä elämässä yhtä ratkaisevia kuin millimetrin tai puolen hairahdus tähtäyksessä joissakin tarkka-ammuntakilpailuissa.

Ivan Ivanovitshilla ei ollut rahaa, eikä hänellä ollut tietoa mistä sitä saadakaan. Hänellä oli ollut, mutta hänen rahansa olivat pelihelvetin pankissa. Hän oli

pelannut. Tietysti hän oli pelannut. Mitä muuta-
kaan hän olisi voinut tehdä! Täytyihän ihmisen
hiukan huvitellakin, koettaa jotenkin poistaa kirot-
tua yksitoikkoisuutta. Ja hänkin oli vain ihminen.
Mutta rahat olivat joka tapauksessa menneet.

Matvei Matvejevitshilla ei myöskään ollut rahaa.
Hän oli syönyt, oli syönyt hermostuttavan säännölli-
sesti aamiaisen, päivällisen ja illallisen ja tätä yksi-
toikkoisuuteen vivahtavaa säännöllisyyttä sotkeak-
seen yhtä säännöttömän säännöllisesti joitakin väli-
aterioita, kaikki niihin kuuluvine viineineen ja jälki-
ruokineen. Matvei Matvejevitsh piti viineistä, niin-
kuin Ivan Ivanovitsh piti rouletten pyörästä tai kor-
teista, ja kenraali Amos Aron Nagelkopf kauniista
naisista. Niin, kenraali oli hakkaillut madame He-
loise Pirardia jo viikon ajan, eikä Ivan Ivanovitsh
saattanut otaksua, että kenraalinkaan kassa olisi
tyhjentyvätön.

Ivan Ivanovitsh piti laskua kädessään. Matvei
Matvejevitsh huokasi, yhtä paljon surusta kuin hen-
gästymisestäkin, ja kenraali tuijotti leikkiviä amo-
riineja.

»Amos Andrejevitsh, onko teillä rahaa?»

Kenraali kumartui kohteliaasti, mutta pudisti pää-
tään.

»Ei ole, paras Ivan Ivanovitsh, mutta minun —
tarkoitän meidän — täytyy saada rahaa millä kei-
noilla tahansa.»

Matvei Matvejevitsh oli samaa mieltä ja hän oli
valmis kiitollisuudella tarkkaavasti kuuntelemaan jo-

kaista järkevää ehdotusta tämän päämäärän saavuttamiseksi. Kenraali ei tiennyt, että hänen sanoiltaan tulisi olemaan, ellei nyt maailmanhistoriallinen, niin ainakin historiallinen merkitys, Ivan Ivanovitsh ei aavistanut, että hänen kädessään oleva lasku joutaisi merkillisesti kansainvälisiin selkkauksiin. Matvei Matvejevitch ei tietysti aavistanut mitään. Hän ei yleensä milloinkaan aavistanut mitään, lukuunottamatta ruoka-ajan lähestymistä.

Kenraali mietti. Häntä kiukutti. Hänellä oli monta rautaa tulessa, paljon enemmän kuin Ivan Ivanovitsh olisi mielikuvituksensa ollessa villimmilläänkään saattanut otaksua ja enemmän kuin kenraali olisi tahtonut vihjaistakaan, mutta niille kaikille yhteistä ja ikävää oli se, etteivät ne vielä olleet tarpeeksi kuumia. Ivan Ivanovitsh Matvei Matvejevitsheinen ja Saskoineen oli myös yksi rauta kenraali Amos Aron Nagelkopfin tulessa, tällä kertaa sellainen, ettei kenraali tahtonut päästää sitä käsistään.

Mutta tilanne oli pulmallinen. Kenraalilla oli kyllä rahaa maksaa tuo kirottu lasku, mutta sitten hän jäisi aivan ilman pääomaa eikä hän sellaista mitenkään uskaltanut. Ei kävisi myöskään päinsä antaa Ivan Ivanovitshin, tsaariehdokkaan ja erään emigranttiryhmän toivon ja uskon joutua häädettyksi hotellista.

Kenraali nousi.

»Odottakaa! Minä käyn kaupungilla ja koetan tehdä voitavani. Tulen ennen kello kuutta. Näkemiin.»

Kenraali poistui. Sekä Ivan Ivanovitsh että Matvei Matvejevitch jäivät makaamaan nojatuoleihin, uskaltamatta ajatella ja uskaltamatta olla ajattelematta.

Ihmeellinen oli sattuma: kenraali ei poikennut huoneessaan eikä tietänyt mitään erään kylläkin rakkaan, mutta vähemmän toivotun vieraan saapumisesta. Hän näki eräässä kulmauksessa puolalaisen asiamiehen, pan Jozef Gurnickin ja seurasi tätä aina siihen saakka, kun tämä meni Suomen konsulaattiin, mutta ei nähnyt eikä aavistanutkaan minun läsnäoloani ja sitä, että olin huomannut hänen huomanneen Jozef Gurnickin. Ja kuitenkin tällä huomiollani oli melkoiset seuraukset sekä itselleni että kenraalille. Jatkoin matkaani, sivuutin kenraali Nagelkopfin, joka odotti vastapäisellä puolen katua ja menin myöskin Suomen konsulaattiin.

Tästä hetkestä lähtien voin katsoa kesälomani seikkailujen alkaneen. Seuraavassa enemmän siitä, miten ja miksi astelin Danzigissa Suomen konsulaattiin.

— — — — —
— »Kas, Taksi! Pysyhän poissa!»

Tietysti se oli Laura, joka näin nenäkkäästi minua puhutteli. Hän oli ainoa ihminen maailmassa, joka uskalsi minua vielä kahdenkymmenen kahdeksan vuoden ikäisenä puhutella Taksiksi, vanhalla lapsuus- ja kouluaikaisella hyväily- ja pilkkanimellä. Minun nimeni on Max, Max Haapala. En totisesti ole milloinkaan pitänyt nimestäni enkä jaksa ymmärtää, mikä idea arvoisilla vanhemmillani lienee ollut kas-

taa supisuomalainen poika Maxiksi, josta tietenkin ensimmäinen irvileuka väänsi Taksin. Mikään ei minussa muistuta taksikoiraa. Minulla on jäntevä vartalo, ystäväni sanovat vaaleahkoja, mutta päivänpolttamia kasvojani avoimiksi ja rehellisiksi, ja omasta mielestäni olen varsin laatuunkäypä nuori mies kaikissa suhteissa. Taksi-nimi aiheutti aikoinaan lukuisia epäjärjestyksiä koulussa ja epäilemättä kehitti luonteeni väkivaltaista puolta. Jos olisin ollut heikko, ei kamppailu Taksi-nimeä vastaan olisi tullut kysymykseenkään, mutta kun painissa ja nyrkkeilyssä saatoin melko vaivattomasti käsitellä kahta, jopa kolmeakin ikäistäni, saattoi Taksi-nimi kajahtaa ainoastaan poikkeustapauksessa, silloin kun olin ehdottomasti ja varmasti alakynnessä. Mutta Lauraan nähden eivät voimani auttaneet. Laura oli ensimmäinen, joka avasi silmäni näkemään naissukupuolen kierouden: luottaen ritarillisuuteeni hän häikäilemättä esiintyi epäritarillisesti minua kohtaan. Eikä sen puolesta, että olisin Laurasta välittänyt! En todellakaan. Niin no, oli kerran aika, konventin alaluokilla, jolloin olin jotakin tuntevinani, etenkin sen jälkeen kun ensimmäinen — ja viimeinen — intohimoinen runokokeeni löysi tiensä paperikoriin eikä toverikunnan sanomalehden palstoille, mutta Laura oli siihen aikaan enemmän innostunut mäenlaskuun ja »ryöväri- ja poliisileikkiin» luistinradalla kuin jambin ja anapestin, alku- ja loppusointujen sokkeloihin, ja kävi niin, että Nietzsche ja Schopenhauer tulivat lohduttajikseni.

Tämä pitkä selostukseni on, jos katsotaan draamalliselta kannalta, sijoitettu harkitun sopimattomasti, sillä Lauran huudahdus hätkäytti minut todellakin, se oli täydellinen yllätys, yhtä varmaan kuin minun ilmestykseni hänen eteensä vaikutti samaa. En todellakaan olisi luullut häntä täältä tapaavani, Libaun hiekkadyyneiltä, kiireisesti solmiamassa tottelemattomia ruskeita suortuviaan, mikä todisti, että hän juuri oli noussut rannalle merestä. Olin kävellyt ajatuksissani pehmeässä, hohtavan valkoisessa, mutta upottavassa hiekassa ja miettinyt juuri, kannattaisiko riisuutua ja rientää meren ja vaahtopäisten maininkien syliin, kun kiertäessäni muuatta kitukasvuista pensasta Lauran huuto minut pysäytti.

Tapaaminen herätti minussa varsin sekavia tunteita. Lauran kanssa ei ole helppo tulla toimeen. Hän voi olla kyllä huvittava, mutta pistävä myös, eikä hänellä ole tunteita. Tunteeton nainen on minulle kauhistus. Me olemme muutenkin Lauran kanssa vastakohdat: minä olen jäykkä vanhoillinen, Laura taas intoa ja tarmoa uhkuva radikaali, innostunut naisliikkeeseen (kerran hänen luonaan käydessäni työnsi hän käteeni kaksi vuosikertaa »Naisten Lehteä», silläaikaa kuin itse keitti kahvia), vaikka pukeutuukin pariisilaisesti, minä ihailen modernia maalaustaidetta, Laura ei häikäile julkisessa paikassakaan julistamasta sitä roskaksi ja niin edelleen. Ja sitten me olemme kilpailijoita: Laura on »Päivän» reportteri, minä taas »Aamulehden», ja hän on tässä kilpailussa tehnyt minulle monia vielä maksamattomia koltto-

sia. Mikä minua enimmin kiukuttaa, on Lauran suojeleva käytös minua kohtaan. Mutta enhän minä voi mitenkään esiintyä suojelevana naista kohtaan, joka maksaa itse kahviannoksensa ravintolassa. Laura on lukenut kansantaloutta ja minä olen sitä mieltä, että tämä aine olisi kokonaan kiellettävä naisilta niinkuin ennen latina. Laura suorastaan pursuaa kansantaloutta, esittää viiden minuutin sitaatteja minulle tuntemattomilta auktoriteeteilta ja pitää aina viimeisen sanan. Ainoa heikko kohta hänen kansantaloudellisuudessaan on se, että hän käyttää silkkisukkia. Kansantaloudellisesti se on tuhlausta minun mielestäni, mutta Laura sanoo, että miehet ovat tyranneja, itse he polttavat kallista tupakkaa ja juovat salakuljetettua virolaista, mutta eivät antaisi naisraukkojen edes »säädyllyisesti pukeutua». Minun mielestäni on Lauran kanssa mahdoton loogillisesti väitellä, mutta Laura sanoo, että miehet turvautuvat »halpamaiseen todisteluun».

No niin, olin saanut lomaa toimituksesta, tariffin mukaan puolitoista kuukautta, ja samalla määräyksen olla lehden kirjeenvaihtajana reunavaltioitten konferenssissa Varsovassa heinäkuun puolivälissä. En lähtenytkään särkiä narraamaan Saimaan rannoille kuten aikaisemmin, vaan päätin tehdä ulkomaamatkan huonovaluuttaisiin reunavaltioihin ja matkakuvauksia kirjoittamalla ansaita ainakin osan kuluistani. Pidin matkani salassa, pujahdin vaivihkaa »Ebba Munckiin» Helsingin satamassa ja saavuin Tallinnaan, jatkaen sieltä matkaani Eesti Vabariikiin

hieman vaatimattomissa rautatievaunuissa Tarton ja Valkin kautta Riikaan ja sieltä Libauhun, sillä tahdoin nähdä, kun kerran tilaisuus oli, jääkäriemme taistelualueet Missen rannoilla, Mitaut ja Olain kirkonkylät. Minulla oli jo valmiina kuvaus sateisesta ja sumuisesta suomalaisemasta, jonka halki juoksuhaudat, rintavarustukset ja piikkilanka-aidat kiemurtelevat silmäkantamattomiin vehnä- ja ruispeltojen, suopälvekkeitten ja pikku metsikköjen lomitse. Olin varma, että draamallista voimaa uhkuva kuvaukseni miellyttäisi päätoimittajaa, mikä käytännössä merkitsi minulle runsasta senttipalkkiota. Hieman kevytmielisen huvitteleva iltakuvaus Riian »Casinosta» ja »Frankfurt am Mainista» jazzeineen, baarityttöineen ja meillä kiellettyine lihavamahaisine savisine likööripulloineen ei liene ollut myöskään hullumpi. Kotimaassa takasi rehelliselle miehelle ainoastaan nuha, lentsu ja espanjalainen laillisen iloillan muuttamine satoine grammoineen; vilkas kuvaus barbaarisista kieltolaittomista maista ei kai vähentäisi »Aamulehden» miehistä lukijakuntaa.

Libau, tuo jääkärien ylistämä Libau, ei tuntunut minusta paratiisilta, ei sinne päinkään, mutta olihan eri asia saapua sinne kuraisista juoksuhaudoista kuin iloisen iloisesta Riiaista. Jotakin kuollutta, taantunutta, väsähtänyttä ja uinahtanutta oli Libaussa, tuossa epäilyttävän siistissä kaupungissa, jonka Rosenplatz osoittautui kurjaksi hiilitomaiseksi puistikoksi. Kun en osannut lätinkieltä, marssin »Libauscher Zeitungiin» ja tapasin toimittajan, jolta tie-

dustin kulkuvuoroja Danzigiin ja sensellaista. Hm, toimitushuoneusto ei ollut imponeeraava, muistutti meikäläistä kuopiontakaista toimitusta, mutta toimittajalla oli komea aatelinimi, mies kuului yhteen Baltian mahtavimmista sukuista, vaikka aateluudesta ei ollutkaan enää muuta jäljellä kuin siisti kaulus ja puhtaat kalvosimet. Söin aatelisessa »Musse-» klubissa ja sain kunnian raaputtaa maatiaisen nimeni matrikkeliin, jonka sivuja koristivat keisarien ja kuninkaitten omakätiset nimikirjoitukset. Hiljaista ja nukkunutta ja tunnelmallista oli puolihämärissä klubihuoneissa ja vanhoilliset vaistoni virkosivat. Kulttuurilla oli ympärilläni, traditiot katsoivat minua kaikkialta, kansanvaltaisen maan poikaa, mutta päivällinen ja sen höysteenä ollut laiha olut eivät olleet, paratkoon, kovinkaan aatelisia maultaan ja laadultaan, jos kohta eivät myöskään hinnaltaan.

Tyydytettyäni sangen stoalaisesti vatsani vaatimukset, sanoin kolminkertaisin kumarruksin ja viisikertaisin kiitollisuudenvakuutuksin hyvästit ystävälliselle aateliselle toimitussihteerille ja lähdin kaupungille, jonka katujen varsilla liköörikaupat ja merenvahakorumyymälät olivat sekä lukuisimmat että huomattavimmat, kunnes jouduin Libaun kylpyrannalle, valkoiselle hietikolle, vaivaismäntyjä kasvavalle. Autiota ja hiljaista siellä oli, autio oli rappeutunut »Kurahaus», uimakojut olivat hautautuneet hiekkaan ja navakka merituuli kahisutti surumielisesti rannan kaislakaasoja. Mieleen hiipi alakuloinen tunnelma näitä pieniä pittoreskeja katsellessa vihertävän, vaahtoisen

Itämeren rannalla, mutta juuri kun olin tähän luonteelleni ominaiseen romanttisuuteen vaipumassa, kaajahti Lauran huudahdus ja minä näin hänet ja — Edit Bergin.

Edit Bergillä on musikaalisia taipumuksia ja juuri siksi en voi häntä sietää. En siedä naisia, joilla on musikaalisia taipumuksia. Minä itse en ole musikaalinen ja nautin ainoastaan torvisoittokunnan esittäjästä »Porilaisten marssista» jossakin paraatissa. Ehkä minussakin piili aikoinaan joitakin musikaalisuuden ituja, mutta kotini naapuristossa asui muuan neiti, jolla oli musikaalisia taipumuksia, ja kun neljän vuoden aikana olin pakottanut itseni olemaan rai-vostumatta — turhaan — pianorämppytyksestä, tuntuvat minusta senjälkeen maailmantaiteilijan viulusoolo ja neekerikylän sotatanssirämppytyt jotenkin samanlaisilta ja yhtä vähän nautittavilta. Sivistyksessäni on aukko, ehdoton ja auttamaton, mutta siihen on syynä nainen, jolla oli musikaalisia taipumuksia. Muuten on Edit kunnan tyttö, säntillinen kuin tyttökoululainen ja yhtä säädyllinen, ei ymmärrä mitään vapaudesta, lukee saksalaisia siirappikirjailijoita ja on innostunut historiaan niinkuin vain nainen voi olla, ja nimet ja vuosiluvut muodostavat hänen historiallisen harrastuksensa ja tietämyksensä pääkiinnekohdan. Hänellä on lempeä ja hiljainen puhetapa, mutta hän on sietämättömän itsepäinen, on tunteellinen ja kuuluu eläinsuojelusyhdistykseen ja neuvoa kerjäläispojan menemään huoltokeskukseen, antamatta kahtakymmentäviittä penniä hänelle, ei kitsaudesta, vaan

periaatteesta. Edit on pitkänpuoleinen, solakka — ystävättäret sanovat laihaksi —, käyttää tummia värejä ja suoria viivoja pukeutumisessaan ja kampa tukkansa säädyllisen ja minusta runottoman sileäksi. Sormet ovat ylhäiset ja kasvoilla asuu ankeus kuin muistona niiltä ajoilta, jolloin sormia rääkättiin oktaavipituutta varten. Hänellä on periaate, että voi olla taiteilija olematta boheemi, mutta luulen, että hän periaatteineen tai ilman niitä jää joka tapauksessa istumaan taiteen puun alimmille oksille ja luultavasti menee onnelliseen avioliittoon jonkun historian- ja suomenkielen lehtorin kanssa, jonka korvien rumpukalvot saattavat kestää pianonsoittoa muutama tunnin päivässä.

Laura ja Edit yhdessä, siinä olisi ollut kammoittava yhtymä kenelle hyvänsä, ei vain minulle, toisella puolen häikäilemätön aktiivisuus, toisella läpitunkematon pettämätön passiivisuus. Mutta kohtaloaan ei voi kukaan paeta ja niinpä seisoin muutaman minuutin pansaan suojassa, ennenkuin Laura lupasi astua näkyviin.

»Oletko sinä täällä?» sanoi Laura ja ojensi kätensä.

»Teet tarpeettomia kysymyksiä, sikäli kuin saatat aisteihisi uskoa,» vastasin, mutta puristin hänen ja Editin kättä.

Lauralla oli hyvin tummanpunainen kävelypuku ja samanvärinen hattu, Edit oli tietenkin harmaa. Laura ei näyttänyt ollenkaan hullummalta, ollakseen kansantaloudellinen nainen, istuessaan siinä raikkaana ja tuoreena ja punaisena valkoisella hiekalla,

ja hänen silmänsä, jotka eivät olleet vähimmässäkään määrin omituiset, olivat kuitenkin yhtä eloiset ja vilkkaat kuin kissanpoikasella päivänpaisteessa. Hänen nenänsä olisi Praxiteles ylimielisesti hyljännyt mallina käytettäväksi, mutta sen urhea yöspäin pyrkiminen antoi kasvoille reippaan ja yritteliään leiman, ja valkoisesta hammasrivistä olisi mikä teatteridiiva tahansa ollut ylpeä.

»Luuletko, että valuuttamme paranee, kun sinä rehentelit tuolla merenvahapiipullasi?» kysyi Laura iskien kiinni heti mieliaineeseensa.

Raitis merituuli ja kävely ja minun yleensä vapaa tunnelmani antoivat minulle voimaa ja uskallusta vastata musertavasti:

»Luuletko sinä, että valuuttamme paranee, kun kaikki nuoret naiset kuluttavat markkojamme turhiin ulkomaanmatkoihin, käyttävät pariisilaisia silkki-sukkia ja englantilaisia pukukankaita, sensijaan että istuisivat Sysmässä ja kirnuisivat voita ja kutoisivat pellavista ja villoista itselleen kestäviä ja halpoja pukukankaita?»

Luraa ei nolattu niin helpolla ja ylimielinen olankohotus oli ainoa vastaus.

»Et suinkaan sinä aikone Danzigiin?» sanoi hän hetken kuluttua.

»Aionpa niinkin.»

»Ja sitten Varsovan konferenssiin?»

»Aivan oikein.»

»Kauhistuksen kanahäkki! Luulin saavani olla yksin, mutta tietenkin koettaa »Aamulehti» jollakin

tavoin saada palstantäytettä kurjasti hoidettuun uutisosastoonsa. No niin, eihän tässä muukaan auta! Saat tulla!»

»Vai niin,» vastasin ainoastaan tästä pyytämättömästä luvasta hymähtäen.

»Kuules, Edit,» sanoi Laura kääntyen musikaalisen naisen puoleen, »luuletko, että tuosta miehestä meille olisi jotakin hyötyä tai huvia? Kelpaahan hän kyllä lipunostajaksi, voi auttaa matkatavaroita kannettaessa ja valloittaa paikkoja rautatievaunussa. Käytännöllisen hyödyn takia hän ehkä voi seurata meitä, - vai mitä?»

Edit nyökkäsi ajattelevana. Minä tunsin, että vanha aatamini alkoi taas osoittaa elonmerkkejä. Käytännöllistä hyötyä! Keskusteltiin ainoastaan siitä, *saisinko* tulla mukaan, mutta ei ollenkaan siitä, *haluttiko* minua.

»Nuori nainen», aloin minä hiljaa, mutta lujasti, »minä en ole mikään sateenvarjo tai hattuaski tai muu sellainen, jota liikutellaan tai ollaan liikuttele-matta mielen mukaan. Kysymys ei ole vain siitä, saanko minä tulla mukanne, vaan myöskin siitä, haluanko minä. Ja minä en tiedä ollenkaan, haluanko.»

»Sinä alat kehittyä kyllä terveeseen suuntaan,» lausui Laura kylmästi, »mutta älä koeta minulle esiintyä koppavampana kuin uskallat olla. Sinä tulet mukaan ja sillä hyvä!»

»Onko se oikein sopivaa,» kuiskasi Edit.

»Kittiä kans, totta kai,» sanoi Laura ja nousi hie-

kasta. »Nyt voimme lähteä hiukan kaupungille ja sitten laivaan.»

Teimme niin ja Laura maltoi pysyä suhteellisen siedettävänä koko ajan. Illan tullen olimme me itse ja tavaramme suuressa saksalaisessa höyrylaivassa ja päivän alkaessa juuri painua taivaanrannan taa, höyrysimme suojaisesta satamasta ohi hyljätyn näköisen laajan sotasatama-alueen merelle.

Itämeri oli juhllallisen kaunis auringonsäteitten leikkiessä sen vaahtopäälaineilla ja veden, vihertävän ja sinisen ja harmaan, kimallellessa tuhansin värein, valoin ja varjoin. Vesivuoret vyöryivät laivaa kohti, laiva nousi niitten harjalle ja painui taas laaksoon. Se oli hurmaavaa, raitista leikkiä ja Laura hihkui ihastuksesta, mutta tunnin, puolitoista kannella seistyäni aloin tuntea joitakin omituisia oireita, koetin urhoollisesti kiinnittää katseeni kaukaisuuteen, mutta väkisinkin vajosivat silmäni veden pyörryttävään viheriään ja valkoiseen myllerrykseen, kunnes minun täytyi todeta, että olin merisairas. Vilkaisin ympärilleni: Edit oli kadonnut, mutta Laura piteli kaiteesta, hiukset roiskuvien vesipisaroitien kastelemina, puku tuulen painamana vartalon mukaiseksi, ja oli iloisen ja tyytyväisen näköinen. Pujahdin niin salaa kuin saatoin alas ja painuin hyttiini. Pahin meni ohitse, mutta tunsin, että turvallisinta oli olla pitkällään, ja tuudittauduin veden loiskeesta, puolisäännöllisestä keinumisesta ja koneen jyskytyksestä uneen, josta heräsin vasta aamulla Pillauhun saavuttuamme. Totesin, ettei laiva keinunut ja totesin sen

myös, ettei kone jyskänyt, ja hytin akkunasta tirkistettyäni näin, että laiva oli laituriiin lujasti kiinnitetty. Pukeuduin nopeasti ja riensin ruokasaliin, jossa sekä Laura, terveenä ja hyvinvoipana, että Edit, hiukan kalpeana ja väsyneenä, jo istuivat. Otin pienen ruokatäräyksen, söin hiukan suolaista ja sitten mainion siankyljyksen, ja aloin tuntea itseni täysin ihmiseksi, kun tupakkakin maistui.

Pillau on pieni hansatyylinen rantakaupunki taitteisine punaisine liuskakivikattoineen ja vanhoine rakennuksineen, vaikka emme ehtineetkään siihen tarkemmin tutustua. Painuimme uudelleen Itämerelle. Tuuli kävi yhtä navakkana kuin ennenkin, meri loisti ja laineet vaahtosivat ja, mikä pahinta, laiva alkoi jälleen keinua yhtä epämiellyttävällä tavalla ja vähintäinkin yhtä epämiellyttävillä seurauksilla. Ihminen voi yhtä ja toista, mutta tunnustan itseni ainakin toistaiseksi kykenemättömäksi taistelemaan meritautia vastaan. Sinne jäivät Itämeri ja laineet ja raitis tuuli ja hajahiuksinen Laura, kun painuin alas kajuuttaan ja oikaisin itseni vuoteelle. Kiukutti, mutta kiukku ei auttanut, ei vaikka Laura oli tehnyt voitavansa pumpatakseen minut täyteen enemmän tai vähemmän valikoituja, mutta aina yhtä sattuvia sukkeluuksia viikinkitaipumuksistani ja merikarhuolemuksestani. Lauraan ei pysty mikään, hän oli yhtä hyvätuulinen ja yhtä ärsyttävä Pillausta lähdetessä kuin sinne saavuttaessakin.

Oli jo ilta, kun Danzigin tornit piirtyivät taivaanrannalle, mutta vasta kun olimme päässeet aallon-

murtajan suojaan, kiipesin kannelle. Danzig on maalauksellinen kaupunki, hansatuntu kaikkialla, ja liukuessamme Neufahrwasseria pitkin, ohi idyllisen pienen Weichselmünde-linnoituksen, särjettyjen rantapattereitten, sukellusvenehylkyjen, loppumattomien varastomakasiinien ja kapeitten, korkeitten talojen, tunki siirtyvänsä keskiaikaan, jolloin ahkerat ja ahneet saksat lastasivat korkeakokka-aluksensa suolalla ja kankailla ja ryydeillä ja makealla mummalla ja purjehtivat pohjoiseen aina Viipurin lahteen ja Pohjanlahden perukoille. Laura ehti tehdä lukemattomia parannusehdotuksia hygieenisessä, kansantaloudellisessa ja ties missä suhteessa, Edit tietenkin tutki jostakin saamaansa historiallista opasta ja minä tyydyin vain yksinkertaisesti tarkkaamaan ja nauttimaan silmien edessä aukeavaa ja alati muuttuvaa satama- ja rantakuvaa.

Freie Stadt Danzigin tulli- ja passitarkastus oli perinpohjainen, akateemisen säntillinen saksalaiseen malliin, mutta selvittiin siitäkin ja ajettiin Frankfurter Hofiin. Laura yritti olla pilkallinen, mutta pysyin lujana ja suoriuduin nukkumaan, ja tällä kertaa oli Lauran taivuttava, kun musikaalinen nainen myös ilmoitti noudattavansa esimerkkiäni. Vasta aamupuolella vakuuttauduin siitä, etten keinunut Itämerellä, vaan tukevassa hotellivuoteessa, ja aurinko oli korkealla, kun viimeinkin laskeuduin ruokasaliin. Aterioimme — sain vihdoinkin kunnollista bieriä — ja sitten Laura määräsi minut menemään konsulimme luo järjestämään eräitä pieniä, aina kiusallisia, mutta

välttämättömiä muodollisuuksia. Sanoin, että määräsi, ja niin hän todellakin teki, eikä minun ritarillisuuteni antanut minulle röyhkeyttä vastustaa. Luulen, että Laura olisi kuitenkin ajatellut, jos olisi tietänyt, että tämä käynti konsulin luona oli alkuna jonkunverran jännittävään ja kaikkea muuta kuin lepoaikana soveliaaseen tapahtumasarjaan. Sillä Laura ei ole seikkailunhaluinen, hän on sotainen rauhanrakkaudessaan, ja vaikka ei pelkääkään hiirtä, niin pelkää hän kissoja ja etenkin härkävasikoita. Edit ei pelkää mitään, mutta hän ei kai myöskään milloinkaan — vahingossakaan — joudu sellaiseen tilanteeseen, että olisi pakoitettu osoittamaan rohkeuttaan. Laura ei anna suurta arvoa rohkeudelleni eikä vapaussodassa saamani risti ole kyennyt muuttamaan hänen mielipiteitään. Hän viittaa vain niihin reservivänrikkeihin, jotka ansaitsevat arvonsa makamalla piilotettujen perunasäkkien päällä kellareissa.

Lähdin siis ulos.

— — — — —

Danzig on siisti kaupunki, niinkuin kaikki saksalaiset. Mutta siinä on jotakin levotonta, väliaikaista, mikä ei sovellu yhteen kapeitten, paikoin mutkikkaitten katujen, sammaltuneitten vanhojen rakennusten, varjoisten holvikäytävien, juhllallisten historiallisten kirkkojen ja sanalla sanoen sen viehättävän idyllisen museomaisen näön kanssa. Uusi viini ei tunnu oikein sopivan vanhaan leiliin. Onhan Danzig monessa suhteessa ihmeellisimpiä kaupunkeja maailmassa, kiitos Versailles-rauhan rikkiviisaitten

laatijain. Se on samannimisen valtion pääkaupunki, valtion, joka ei ole valtio, eikä kaupunki, eikä oikeastaan mitään. Varsinaista maaseutua kuuluu Danzigin valtioon juuri senverran, että danzigilaiset perheenemännät saavat riittävästi kotimaisia vihanneksia soppiinsa, ja siinä onkin kaikki. Danzig on kuin juureton kukka, joka puolelta sitä ympäröi vieras valtakunta, raja on melkein pyssynkantaman päässä joka puolella, ja rajan mukana tullit ja sensellaiset. Danzigilla on hallussaan Weikselin suu, mutta muu Weikseli kuuluu Puolalle, tulli- ja kuljetuskysymykset ovat hämäriä, eikä Danzig voi elää kauttakulku-liikenteellä ja laivarahtauksella niinkuin ennen, sen asetehtaat on rauhan vuoksi suljettu, kauppaa ei voi käydä ja sanalla sanoen danzigilaiset saavat olla itsenäisiä miten haluavat, mutta mitään kunniallista elinkeinoa he eivät voi harjoittaa. Valtion suurin tulolähde onkin Zoppotin pelihelvetti, ja siellä puolalaiset ja juutalaiset ja monet muut maksavat kyllä runsaat verot valtiolle ja kaupungille. Danzig on ihanteellinen kaupunki poliittiselle juonittelijalle, siellä kulkevat lukemattomat langat ja valtaa pitävät saksalainen senaatti ja eduskunta presidentteineen, puolalainen ylikomisario ja kansainliiton valtuutettu, puhumattakaan siitä, että Saksan ja ympärysvaltain lähettiläillä ja edustajilla on suuri vaikutusvalta kaupungin ja valtion asioihin.

Ajattelin tätä kaikkea katuja pitkin astellessani, kunnes, kuten jo aikaisemmin mainittu, mieltäni ja huomiotani kiinnitti kenraali Amos Aron Nagelkopf,

jonka tosin en tiennyt olevan kenraalin, mutta joka epäilemättä oli hyvin huvitettu pienestä tummasta herrasmiehestä, joka juuri oli poikennut Suomen konsulaattiin. En osannut aavistaa tällä kohtauksella olevan mitään merkitystä, yhtä vähän kuin sitäkään, mitä suunnitelmia iloinen ja vilkas Amos Aron hau toi tunnustetusti terävähkössä päässään.

Nousin muutamia portaita ja soitin. Palvelija avasi ja kysymykseeni konsulista vastasi hän myöntävästi. Tunsin konsulin persoonallisesti ja tervehdys oli molemminpuolin sekä iloinen että sydämellinen. Konsulin huoneessa oli äsken kadulla näkemäni herra. Konsuli esitti.

»Toimittaja Haapala Helsingistä — herra Gurnicki Varsovasta.»

Ahaa, mies oli siis puolalainen. Kumarsin kohteliaasti, mutta tunsin itseni auttamattoman kömpelöksi vilkaistuani vieraan kumarrusta, joka oli niin moitteettoman notkea ja sulava, ettei sirompaa kai olisi voitu vaatia »aurinkokuninkaankaan» hovissa seremoniamestariltakaan.

Konsuli keskusteli monsieur Gurnickin kanssa hetken, minkä jälkeen puolalainen uudisti kumarruksensa ja lähti.

»Siinä on vaikutusvaltainen mies,» lausui konsuli oven sulkeuduttua.

»Niinkö,» virkahdin ja siirryin huomaamattani ikkunan viereen. Kenraali Nagelkopf oli edelleen vastapäisellä puolella odottamassa. Puolalainen meni yli kadun ja samassa kenraalikin lähti liikkeelle, puola-

lainen huomasi hänet, pysähtyi, he tervehtivät ja lähtivät jatkamaan matkaansa yhdessä. Viittasin konsulille ja kysyin, tunsiko hän mahdollisesti tuota toista.

»Se on jokin kenraali Nagelkopf, mikäli tiedän. Jos olisin diplomaatti, pitäisin korvani auki ja suuni kiinni tuon miehen läsnäollessa.»

Nyökkäsin päätäni ja kysyin tarkemmin puolalaisesta.

»Hän palvelee Puolan ulkoministeriössä ja tietää nähtävästi hyvin paljon, vaikka ulkonaista asemaa ei miehellä olekaan juuri minkäänlaista. Nyt hän otaksuttavasti puuhaa jotakin Varsovan konferenssin valmistamiseksi.»

*

Tapahtumat alkoivat kehittyä nopeasti ja johdonmukaisesti, ja ennenkuin saatoin aavistakaan, olin niitten keskellä ja polttopisteessä.

Konsulin luota palattuani lähdimme kaikki kolme kävelemään kaupungille, kunnes ehdotin konsulin neuvon mukaan matkaa Zoppotiin. Nousimme autoon ja ennenpitkää kiidimme vinhaa vauhtia kaupungista, yli parin kapean sillan, ohi keisari Wilhelm II:n perustaman komean teknillisen opiston suuren lehtokujan viivasuoralle, sileälle ja leveälle tielle, jota molemmiin puolin reunusti ihana poppeli-, lehmus-, vaahtera- ja pyökkipuisto. Raitiovaunut ja auto-omnibukset ponnistelivat samaan suuntaan, joku yk-

sityinen loistoauto viiletti nuolena ohitsemme, mutta se ei häirinnyt nautintoamme, joka minustakin oli melkoinen, sillä nopea vauhtimme esti Lauraa lausui-lemasta tavanmukaisia tyhmyyksiään ja pakoitti hänet äänettömänä joko ihailemaan tai olemaan ihailematta puistomaisemaa.

Auto kääntyi sivutielle, jonka kahden puolen oli puutarhojen kätkemiä kivisiä, liuskakattoisia ja yleensä saksalaistyyliisiä huviloita korkeine pensasaitoineen. Siellä täällä liehui lipputangossa Danzigin punainen, kahden valkoristin ja kruunun koristama lippu. Auto mutkitteli kapeilla kaduilla tai kujilla, pysähtyen viimein kunnianarvoisan, vaaleanharmaan kivirakennuksen eteen, jonka arvasin Oliwan tuomio-kirkoksi. Astuimme kirkkoon. Se on vanha fransiskaani- luostarin kirkko, selvää romaanista tyyliä, täynnä naivin hartaita puuleikkauksia pyhästä historiasta, aatelisten kilpiä ja sukumerkkejä, freskoja ja joitakin sotälippuja, valaistus samalla kertaa kirkas ja tunnelmallinen. Laura käveli kirkossa sangen ennakkoluulottomasti, minä tyydyin taaskin ihailemaan kokonaisvaikutusta ja yritin vaivuttautua tunnelmaan, mutta Edit — taaskin itselleen uskollisena — kulki kovalta kovalle ja vertasi niitä kirjaansa, luki siitä nimiä ja vuosilukuja ja nautti omalla tavallaan historiasta.

Äkkiä tulvahti koko temppele täyteen säveliä: urut olivat alkaneet soida. Vaistomaisesti istuuduinkin penkkiin, hienoon, samettireunuksiseen aatelistenpenkkiin. Edessäni näin pari surupukuista naista, jotka olivat

painaneet päänsä penkinnojaa vastaan. Urut soivat edelleen ja väkisinkin niitten syvä ja harras sävelmä sekä kirkon hämärä tunnelma tempasi minut mukaansa nauttimaan. Huomasin vasta hetken kuluttua, että Laura istui vieressäni. Hänen silmänsä katsoivat jonnekin kaukaisuuteen, niissä oli melkein uneksiva ja lempeä katse, ilme sellainen, etten sentapaista milloinkaan ollut Laurassa huomannut, siinä oli jotakin naisellista ja vienoa, jolle kansantalous ja kovaääninen liberalismi olivat vieraita. Mielessäni välähti muuan talvi-ilta siihen aikaan, jolloin olin vielä koulussa ja runoilin ja olin hiukan pihkassa Lauraan, kuinka hänen ilmeensä kerran kirkon ohi kuljettaessa, urkujen äänen tunkeutuessa ulos pehmeään talviseen hämärään, muutamaksi hetkeksi oli muuttunut uneksivaksi eikä puoleen tuntiin sanonut ainoatakaan kirpaisevaa sukkeluutta.

Istuimme molemmat ja kuuntelimme. Tyynesti, vienosti ja vaikuttavasti kumpusivat säveleet näky-mättömistä uruista, palavain kynttiläin heikko, mutta huumaava aroomi tuntui sieraimissa ja silmät sulkeutuivat puoleksi viihdyttävässä hämärässä.

»Kuinka kaunista!» kuiskasi Laura hiljaa, ja äänestä päättäen ei tässä Laurassa ollut hituistakaan siitä, joka luki »Naisten Lehteä» ja kansantalous. Otaksuin jo hetken, että Laurassakin oli joskus herkkyyttä.

Jos Lauran mielenmuutos liekin ollut vilpityn ja aito, ei se ollut ainakaan pitkäaikainen. Noustuamme jälleen autoon ja pysähdyttyämme Kurhausin luona Zoppotissa, oli Laura taasen oma tavallinen itsensä.

Kylpyläelämä oli vilkkaimmillaan. Saksalaiset »mutterit» paimentelivat lapsilaumojaan, juutalaiset liikemiehet pönäköine ja pyntättyine Saaroineen ja Raakeleineen liikkuvat mahtavina ja tietoisina lom-pakkonsa paksuudesta, pariisilaispukuisia puolattaria liukui ohi, venäläisiä, englantilaisia ja ranskalaisia. Ulkoilmaravintolain pikkupöytien ääressä istui iloisia seurueita, kaikkialla kuului puhetta ja melua, kahvilarkesterien sävelet sulautuivat maininkien kohuun ja lapsiparviin riehakkaan mekastukseen. Laura aivan pursui huomautuksia, ja tultuamme hietikolle, joka erehdyttävästi muistutti sunnuntaipäivää jossakin neekerikylässä Atlannin rannalla Afrikassa, syventyi hän hartaasti vertailemaan Rousseau'n teoriaa luontoon palaamisesta ja sen silminnähtävää soveltamista käytäntöön. Valkoisella, hienon hienolla pehmeällä hietikolla makasi, istui ja käveli määrätön ihmispaljous, lapsia, nuoria ja vanhoja, kaikkia sukupuolia ja kansallisuuksia, kaikissa mahdollisissa ja etenkin mahdottonissa värivivahduksissa, lapset laittelivat hiekkalinnoja, polskuttelivat vettä, ijäkkäät naiset olivat kaivautuneet kuumaan hiekkaan tai loikoilivat uima-kojuissa, uimapukuiset nykyaikaiset Eevat, kirjavat kuin perhoset ja iloiset kuin leivoset, kisailivat keikari-Aatamien kanssa hiekalla ja vedessä. Hiekka hohti aurinkoa ja lämpöä, meri vihreänä ja sinisenä ja harmaana tarmoa ja reippautta, ja kaiken yllä sädehti elämänilon ja -voiman tunto.

Oi nainen! Kun mies vetää ylleen uimapuvun, riittää hänen mielestään se, että se on uimiseen sove-

lias, mutta nainen, hän käyttää uimapukuunsa kaikki huutavat ja kirkuvat värit, ruusukkeet ja nauhakeet, tekee itsestään milloin tarhapöllön, sammakon, kalan tai meritähden, mutta aina myös naisen, joka ei hetkeksikään unohda, että hänen tehtäväänsä kuuluu miehen valloittaminen ja kiehtominen.

Kuljimme rantaa pitkin ja tarkastelimme näkyä. Minulla oli valokuvauskone mukana ja näppäilin muutamia kuvia tilanteista ja asennoista, joitten humoristisesta vaikuttavuudesta saattoi olla varma. Viimeisen kuvan näpättyäni tarkastin hieman lähemmin valokuvausintoni uhreja, ja tunsin äkkiä, että toinen, kookas ja täyteläinen uimapukuinen mieshenkilö, joka makasi nojaten päätään aito koketilta vaikuttavan ranskattaren polviin, oli kenraali Amos Aron Nagelkopf. En tietänyt, että kenraalin mielen-tila oli vähässä ajassa ihmeellisesti parantunut, en sitä, että erään suuriruhtinas Ivan Ivanovitshin hotellilasku oli maksettu ja että kenraali veltosti hiekkalla lojuessaan ajatteli ovelaa temppea, joka takaisi hänelle taas joksikin aikaa huolettoman olon ja elämän.

Illalla istuimme rantakasinon parvekkeella moniväristen lyhtyjen valossa ja söimme illallista. Sivulla istui kenraali Amos Aron Nagelkopf monsieur Gurnickin ja kahden hienosti puetun naisen kanssa, joista toinen oli hietikolla istunut ranskatar. Jos olisin tuntenut, olisin nähnyt lähelläni myöskin ent. salaneuvos Matvei Matvejevitshin, joka uusin innoin ja heikentymättömin voimin oli taas käynyt käsiksi

velvollisuuteensa, illallisen syömiseen, ruokailen tällä kertaa yksin, sillä Ivan Ivanovitsh oli lähtenyt härnäämään onnetarta ja roulette-pyörää.

Konsulilta olin saanut suositukset, Laura valehteli ikänsä vuotta suuremmaksi ja runsaanlaisen pääsymaksun suoritetuamme nousimme kaikki kolme pelihelvettiin leveitä, komeita marmoriportaita, joita peittivät upottavat, pehmeät matot. Salit olivat yleisöä tulvillaan, kevyttä, iloista ja huvittelevaa yleisöä, joka tahtoi osan matkakassastaan käyttää tällä miellyttävällä tavalla tukeakseen Danzigin kaupungin hieman sekavia raha-asioita.

Tietysti me pelasimme, Laura etupäässä. Olen aina ollut varma, että pieni viehättävä kiusaus käytännössä kykenee kumoamaan vuorenvahvuiset teorit ja ainakin Lauraan nähden piti tämä paikkansa. Laura pelasi ja menetti. Minä uskalsin jo koettaa leikilläni häntä hillitäkin, muistuttaen hänen teorioistaan, mutta Laura puolustautui helposti.

»Olen täysi-ikäinen ja hallitsen vapaasti omaisuuttani.»

Me pelasimme kaikki ja kaikki menetimme. Tosin pari kertaa voitimmekin, mutta emme tietenkään malttaneet lakata, vaan yritimme edelleen, sillä seurauksella, että katsoimme lopulta tullemme kyllin verotetuiksi ja poistuimme. Oli kaunis, tähtikirkas kesäyö, pimeämpi, paljon pimeämpi kuin meillä pohjolassa, mutta Zoppot oli kuin tuikkiva valomeri, kahviloitten ja ravintolain ja kesäteatterien lamput loistivat kaikkialta, huvilat olivat valaistut ja teillä liu-

kui autoja häikäisevine lyhtyineen. Ilakoivia ihmisiä kulki ohi, nauru ja riemu kaikui vapaana ja rohkeana hämärässä, kirjavalakkiset saksalaiset ylioppilaat kuiskailivat aina vanhaa ja aina uutta Kätcheilleen ja venäläiskaunottaret jättivät ohimennessään jälkeensä huumaavan hajuvesien tuoksun. Ilo oli välitöntä ja tarttuvaa ja minäkin sain tartunnan, pujottauduin nopeasti Lauran ja Editin väliin, otin kummankin käsivarren kainalooni ja hypähdin pari melkein tanssiaskelta. Laura huudahti vilpittömästi kummastuneena, Edit tuntui hiukan vastusteleval, mutta rauhoittui sitten kuitenkin. Ehdotin loppuillan vietettäväksi operettiteatterissa ja ehdotukseeni suostuttiin. Oli jo aamupuoli, kun vihdoinkin torkuimme auto-omnibuksen huojuvalla katolla ja viilettelimme typötyhjää »suurta lehtokujaa» pitkin kaupunkiin ja hotelliin.

Seuraavana iltana oli Zoppotissa kylpyläkarnevaalit ja »venetsialainen ilta», ja matkaseurani tahtoi välttämättömästi olla niissä mukana. Varustauduimme siis niihin, kun ensin olin Lauralta ottanut lupauksen, että hän ei puhuisi halaistua sanaa teorioistaan koko aikana, minkä lupauksen Laura myös hetken mietittyään antoikin. Kun aikaa oli vielä runsaasti, päätimme ennen iltaa pistäytyä Helan niemelle, minkä päätöksen myös toteutimme.

Etsiessämme rannalta sopivaa moottorivenettä, joka veisi meidät tuolle Puolaan kuuluvalla niemelle, huomasin taas kenraali Nagelkopfin, joka keskusteli

erään rotevaluisen mustapintaisen purjevenemiehen kanssa kylpylälaiturilla. Sovimme oman koneenkäyttäjämme ja perämiehemme kanssa hinnasta, mikä meistä tuntui huimaavalta ja pakoitti minut miettimään, millä tavoin saisin tyylini kehitetyksi yhä hio-
tummaksi ja siis myös paremmin maksetuksi.

Meri oli melkein tyyni, moottori kulki nopeaan ja tasaisesti ja minä nautin tästä merimatkasta yhtä paljon kuin olin Itämeren inhonnut Libaun ja Danzigin välillä. Helan laiturin luona oli joukko somia kalastajaveneitä ja pari moottoria sekä Puolan sotalaivastoon kuuluva rannikkoristeilijä »Marsalkka Pilsudski». Laiturillaolijat kiinnittivät huomioni äkkiä kokonaan. Ensimmäinen, jonka huomasin, oli ilmetty, täydessä puvussaan keikaroiva kasakkasotilas yrjönristeineen ja pystylakkeineen. Niin, Helan niemelle oli sijoitettu sotavankeja eikä niillä tosiaankaan näyttänyt täällä olevan kovin ikävät oltavat. Kirkas taivas, vihreä meri ja tuoksuva mäntymetsä takasivat terveellisen ympäristön. Puolan hallitus piti huolen ruuasta ja juomasta, ja työn teosta ei ollut taikaa, sillä sitä ei mikään mahti maailmassa saa bolshevikia tekemään.

Helan kylä on idyllinen kalastajakylä, puhtaasti hollantilaisine, nukkemaisine ja siisteine taloineen, joitten huoneet muistuttivat laivakajuuttoa kaksiosaisine ovineen, vanhoine hienoine porsliineineen ja hollantilaissukuisine asukkaineen, joista vanhat mummot valkoisine tärkättyine päähineineen, nuoret tytöt pönkkähameineen ja meren ruskettamat miehet

merenvahapiippuineen johdattivat mielen kukkien ja patojen maahan. Ihailimme kylää, kahlasimme upotavassa polttavassa hiekassa ja nousimme vihdoin korkeaan tulikuumaan rautaiseen majakkatorniin, mistä katse sai vapaasti kiittää rannattomalle Itämerelle pohjoisessa ja yli Danzigin, Zoppotin ja kuin kirjavatilkkuisen maaseudun viljelyksineen ja puutarhoineen. Tätä niemeä ja sen nokassa sijaitsevaa kaupunkia olivat ruotsalaiset sotalaivat aikoinaan pommittaneet ja sitten kaupungin kokonaan hävittäneet, mutta hollantilainen siirtolaisasutus säilyi kaikesta huolimatta, Helan kaupunki muuttui Helan kyläksi ja matkailija tuntee Zoppotista tullessaan siirtyneensä ajassa ja elämässä vuosisatoja taaksepäin.

Meille tuli nälkä ja saimme kuin saimmekin, kiitos Lauran silmien vaikutuksen muutaman talon riuskaan nuoreen isäntään ja minun kohteliaan kumarukseni saman talon todella ihastuttavalle tyttärelle, nauttia ateriamme tuollaisessa talossa, syödä porsliinilautasilta, jotka olisivat ihastuttaneet ketä antikviiteettikeräilijää tai taiteentuntijaa tahansa. Keskustelu oli vilkasta, jos kohta ei milloinkaan voinut olla varma siitä, miten omat sanat ymmärrettiin tai mitä toisen sanat itse asiassa merkitsivät. Käyttelimme tarkkaan kaiken taitomme saksan-, venäjän- ja ruotsinkielissä, ja koettelimme arvailta isäntäväkemme puheesta, mihin kieleen mikäkin sana kuului. Mutta iloisia me olimme ja se olikin pääasia.

Hämärsi jo tuntuvasti, kun vihdoin lähdimme kiuvalta, mäntypihkaiselta niemeltä ja nousimme moot-

toriin. Saapuisimme juuri kreivin aikaan karnevaaleihin. Laura jutteli, Edit lauloi hillitysti ja minä katselin tummaa hämärtyvää merta, kunnes äkkiä kaikki kuulumme — olimme silloin muutaman kilometrin päässä rannasta — vedestä hätähuutoja, naurua ja polskuttelua. Pysäytimme moottorin ja kuuntelimme. Aivan oikein.

Apuun! Apuun!

Jokin huviseurue kai oli kärsinyt haaksirikon. Käänsimme moottorin ääntä kohti.

Kieltämättä kenraali Amos Aron Nagelkopf tunsi pientä jännitystä. Hän oli ryhtymässä nyt tekoon, jollaiseen hän ei ollut tottunut, mutta muutakaan neuvoa ei ollut. Sitä hän mietti loikoillessaan edellisenä päivänä hietikolla, sitä hän oli miettinyt yöllä.

Hitto sittenkin, Jozef Gurnicki ei ollut helposti käsiteltävissä. Kenraali oli kyllä tehnyt pienen kaupan, myynyt pari pientä diplomaattista tietoa ja saanut niistä maksun, mikä riitti Ivan Ivanovitshin hotellilaskuun, Matvei Matvejevitshin säännöllisen ruokajärjestyksen ylläpitoon y. m. s. vähäpätöiseen, mutta kenraali Nagelkopf tarvitsi rahaa, hän tarvitsi paljon rahaa ja hänen täytyi sitä tavalla tai toisella saada. Hän oli keskustellut Heloisen — tahtoo sanoa madame Pirardin kanssa suunnitelmasta ja saanut sen järjestykseen. Jozef Gurnickilla oli rahaa, hän oli rikas eikä pieni suonenisku häntä nujertaisi. Sitäpaitsi hänellä saattoi olla papereita, mitkä ehkä olivat kultaakin kalliimpia. Hm, täytyi uskaltaa, ja

kenraali Amos Aron Nagelkopf esitti Jozef Gurnickille madame Heloise Pirardin ja tämän ystävättären, mademoiselle Olga Volkovskajan ja he viettivät illan yhdessä.

Seuraavana iltana he lähtivät purjehtimaan. Tuuli oli kohtalainen, vene kiiti kevyenä ja madame Pirard ja mademoiselle Volkovskaja juttelivat kevyesti ja viehättävästi kohteliaan Jozef Gurnickin kanssa, kenraali Amos Aron Nagelkopf nojatessa veneen laitaan ja poltellessa sikaaria. Rotevaluinen ja mustapintainen venemies istui perässä ja hoiteli purjeita ja peräsintä.

Jozef Gurnicki ei aavistanut mitään, eikä kenraaliakaan, vaikka aavistikin jotain, olisi voinut aavistaa sitä, mikä seurasi. Ei, mutta madame Pirardin silmien välkkeestä olisi ehkä voinut jotakin päätellä, samoin kuin hänen ja mademoiselle Volkovskajan puvuista, jotka olivat keveitä ja utuisia kuin unelma, vanhaa koulutyttötermiä käyttääksemme. Molemmat viehättävät naiset muistuttivat kuivalle vedettyjä vedenneitoja ja somat uimamyssyt sitoivat heidän kiharansa. Jos Jozef Gurnicki olisi ollut varsinainen salapoliisi, hän ehkä olisi ruvennut epäilemään heidän todellakin enemmän uima- kuin iltapäiväpukua muistuttavaa vaatetustaan, heidän jalkineitaan, jotka eivät painaneet untuvaa enemmän ja heidän koko olennossaan ilmenevää iloisen hermostunutta odotusta.

Jozef Gurnicki, Puolan ulkoministeriön vaikutusvaltainen virkamies, rikas tehtailija ja maailman-

mies, kuunteli juuri kohteliaasti hymyillen madame Pirardin esitelmää Pariisista ja katseli hänen vienosti ruskettunutta kaulaansa, kun perältä kajahti tuikea ja raaka ääni:

»Kädet ylös, arvoisa herrasväki!»

Jozef Gurnicki ei uskonut korviaan, mutta silmiään hän uskoi, nähdessään metrin päässä isokokoisen revolverinpiipun ammottavan pahaenteisen onttona rotevaluisen ja mustapintaisen venemiehen kädessä.

Kenraali oli jo nostanut kätensä, molemmat naiset, naisellisesti huudahtaen, nostivat myös, ja Jozef Gurnicki ei siekaillut noudattaessaan heidän hyvää esimerkkiään. Koska kenraalikin antautui, ei vastarinnasta kai ollut toivoa. Merenpinta oli tyhjä, purjeita näkyi, mutta ne olivat kaukana, kun taas revolverinpiippu oli epämiellyttävän lähellä.

Jozef Gurnicki tunsi hien kohoavan otsalleen. Aikoiko venemies heidät ryöstää vai murhata? Jälkimäinen vaihtoehto oli hyvin ilkeä, hyvin vastenmielinen Jozef Gurnickille, mutta ei edellinenkään ollut paljon valoisampi. Ei sen puolesta, lompakkonsa hän luovutti kyllä mielelläänkin, mutta muuan paperi, jos se joutuisi vieraisiin käsiin, voisi saattaa hänelle ikävyyksiä, joitten laatua ja laajuutta hän ei uskaltanut ryhtyä edes aavistelemaan.

»Hyvä herrasväki, lompakot, käsilaukut, sormukset, kellot, paperossikotelot tänne.»

Jozef Gurnicki kirosi, mutta luovutti kaikki pyydetyt esineet. Hän yritti piiloittaa paperossikotelonsa, mutta venemies huomasi yrittäjänsä ja revol-

verinpiippu heilahti uhkaavasti. Madame Pirard ja mademoiselle Volkonskaja eivät olleet menettäneet malttiaan, vaan pyysivät kohteliaasti anteeksi, ettei heillä sattunut olemaan mitään muuta luovutettavaa kuin muutama sormus. Kenraali ojensi huoaten lompakkonsa, sikaarikotelonsa ja kellonsa.

Merirosvo viittasi Jozef Gurnickia luokseen.

»Pitäkää kädet ylhäällä!» sanoi hän tutkien hänen taskunsa tarkkaan ja perusteellisesti. »Saatte istua!»

Kenraali sai suorittaa saman tempun. Merirosvo laski sitten aseensa, mutta piti sitä edelleenkin kädessään.

»Olkaa hyvä ja avatkaa etuluukku,» virkkoi hän kenraalille. Tämä totteli ja nosti luukkuja.

»Vetäkää ne sieltä esille!» komensi rosvo edelleen.

Kenraali Amos Aron Nagelkopf kumartui ja veti esille suuren pelastusrenkaan, sitten toisen, kolmannen ja neljännen, Jozef Gurnickin tuijottaessa ymmällä hänen puuhaansa.

»Kas niin, pelastusrenkaat kyllä kannattavat, vesi on lämmintä ja ilma hyvä eikä rantakaan ole kovin kaukana! Pyydän, hyvä herrasväki, pitämään kiirettä! Arvoiset naiset, olkaa hyvät ja kajuuttaan! Siellä on uimapukuja! Nopeasti!»

Revolveri heilahti ja vilauksessa katosivat molemmat naiset kajuuttaan, ja Jozef Gurnicki oli niin sekaisin kaikesta, ettei ollenkaan huomannut sitä vallantonta veitikkaa, mikä molempien silmistä liekehti.

Naiset eivät viipyneet alhaalla pitkäkkään aikaa, vaan ilmestyivät näkyviin siroissa loistavanvärisissä

uimapuviissa. Rosvo viittasi kenraalille ja Jozef Gurnickille, jotka vuorostaan laskeutuivat pieneen puolipimeään kajuuttaan.

»Mitä ihmettä tämä oikein merkitsee?» kuiskasi puolalainen kenraalille, joka nopeasti aukoi kengännauhojaan.

»En ymmärrä, en ymmärrä, tällainen skandaali!» puhisi kenraali vihaisena. Jozef Gurnicki huokasi ja alkoi riisuutua, pukien senjälkeen ylleen uimapuvun.

Kun kaikki olivat kannella, kehoitti rosvo heitä tarttumaan pelastusrenkaisiin.

»Kas niin, hyvä herrasväki, nyt mereen ja nopeasti! En kehoita huutamaan. Rantaan ei ole pitkälti. Vaatteet lähetän teille hotelliin. Veteen!»

Kiukuttavan pahanenteinen revolveri heilahti ja ennenpitkää löysi koko karnevaaliseurue itsensä merestä, kellumasta lämpimässä vedessä pelastusrenkaiden varassa. Madame Pirard ja mademoiselle Volkovskaja eivät näyttäneet olevan millään koko seikkailusta, se oli heistä vain hurmaava poikkeus jokapäiväisyydestä, mutta Jozef Gurnicki ja kenraali, jotka ehtimiseen syljeskelivät suolaista vettä suustaan, olivat kiukkuisia. Kiukku ei kuitenkaan autanut, vene rosvoineen häipyi hämärään ja oli selvä, että rantaa kohti täytyi alkaa ponnistella.

On onni, ajatteli Jozef Gurnicki, ettei Itämeressä ole haikaloja, muuten tämä uimamatka olisi monta vertaa epämiellyttävämpi. He uivat kaikki neljä rantaa kohti, hitaasti ja vaivaloisesti, sillä pelastus-

renkaat hidastuttivat kulkua, mutta kukaan ei uskaltanut irroittaa kättään niistä.

Viimein alkoi kuulua jyskytystä, hämärästä sukelsi esiin jotakin mustaa ja kuin yhdestä suusta kajahuttivat »haaksirikkoiset» avunpyyntönsä. Musta läheni ja he saattoivat huomata sen moottoriveneeksi. He olivat pelastetut, mutta Jozef Gurnickin paperi oli kadonnut.

Se oli tärkeä paperi ja sen katoamista ajatellessaan tunsikin Jozef Gurnicki kuumenevansa vilpoisessa vedessäkin.

Minä olen tunteellinen ihminen, mutta nähdessäni ja tuntiessani kenraali Nagelkopfin ja Jozef Gurnickin kauniine seuralaisineen ajelehtimassa meressä pelastusrenkaiden varassa, surkean ja avuttoman näköisinä, en voinut pidättää nauruani. Luulen, ettei Laurakaan voinut sitä tehdä, mutta Editin mielestä kaikki oli epäonnistunutta, ja mikä pahempi, varsin sopimatonta pilaa. Mutta hänen täytyi tyytyä kohtaloonsa, s. o. istumaan vettä tippuvien, mutta kaikesta huolimatta virkeitten madame Pirardin ja mademoiselle Volkovskajan vieressä, samaan aikaan kun minä sain puolelleni molemmat herrasmiehet.

Alkoi tulla ilta, merituuli puhalsi raittiina, varmastikin aivan liian raittiina haaksirikkoisten mielestä, jotka vedestä nostettuina värjöttelivät uimapuvuissaan varsin humoristisen näköisinä. Veneessä ei ollut mitään vaatteita eikä peitteitä, yhtä vähän kuin itsellämmekään, niin ettemme voineet auttaa.

Kun Jozef Gurnicki oli saanut puhalletuksi suustaan enimmänsä suolaveden, ryhtyi hän kiroilemaan tavalla ja nopeudella, jota en olisi luullut tapaavani diplomaatissa. Pieni vilkas mies aivan hytisi kiukusta ja raivosta. Sain hyvin katkonaisen kuvauksen tapauksesta, mustapintaisesta miehestä revolverineen, rosvouksineen, uimapukuineen ja pelastusrenkaineen. Madame Pirard nauroi, niin että valkeat hampaat näkyivät, mutta mykistyi sitten katseesta, jonka kenraali loi häneen.

»Olette siis menettäneet kaikki, mitä teillä oli mukanne?» kysyi Laura.

»Kaikki, ja vastalahjaksi olemme saaneet nämä uimapuvut,» raivosi puolalainen. »Tosin rosvo lupasi lähettää vaattemme hotelliin, mutta rosvojen ja ryssien lupauksiin en luota.»

Moottori kiiti eteenpäin hyvää vauhtia, vaikka olikin kaksinkertaisessa lastissa. Jozef Gurnicki vilkasi olemustaan ja minä näin, että hän hätkähti. Hän punastui, niinkuin vain todellinen diplomaatti voi punastua, kun huomaa rikkoneensa etikettiä vastaan.

»Pardon, hyvät naiset ja herrat! En todellakaan ole seurustelupuvussa, yhtä vähän kuin vielä oikein hallitsen hermojanikaan. En ole tottunut uimaan, ja tämä uimamatka minusta oli ilkein puoli seikkailusamme.»

Hän loi anteeksipyytävän katseen ympärilleen, jolloin Laura purskahti nauramaan, mutta Edit käänsi päänsä pois päin. Kenraali ei virkkanut halaistua sanaa, istui ja murjotti ja poltti sikaaria, jonka olin hä-

nelle tarjonnut. Hänen seuralaisensa supattelivat keskenään.

Rannan alkaessa lähestyä selvisi Jozef Gurnickille äkkiä tilanteen koko pulmallisuus.

»Ah, mitenkä me pääsemme hotelliin? Mistä me saamme vaatteita? Tämähän on täydellinen skandaali!»

Koetin lohduttaa häntä parhaani mukaan, ja kun moottori vihdoinkin pysähtyi laiturin viereen, pyysin koko seuruetta toistaiseksi jäämään sinne. Riensin kylpylaitokselle ja onnistuin hyvän juomarahan ja luotettavan ulkomuotoni avulla lainaamaan sieltä neljä suurta kylpylakanaa, jotka kuljetin veneelle.

»Kas tässä! Nämä ylle ja sitten nopeasti autoon, joka odottaa aivan lähellä!»

Jozef Gurnickin kasvot saivat epätoivoisen ilmeen.

»Lakanoissa, pitääkö minun kulkea lakanoissa rantakasinon ohi tähän aikaan vuorokaudesta! Hyvä Jumala!»

Madame Pirard päästi raikkaan naurun.

»Ei mitään hätää! Täällähän ovat nyt parhaillaan karnevaalit. Nämä kylpylakanat eivät ole ollenkaan hullumpi naamiopuku!»

Ajatus oli oivallinen, vaikka Jozef Gurnicki, kenraali ja Edit tuskin pitivät sen keksimistä kovinkaan onnistuneena. Kenraali kietoi kylpylakanan ylleen majesteettisesti kuin roomalainen senaattori toogansa, pieni Jozef Gurnicki aivan häipyi sen laajoihin poimuihin, kun taas molemmat naiset kohdallaan esiintyivät hyvinkin viehättävinä itämaalaisina kaunottarina.

Lähdimme nopeasti liikkeelle. Huomasin, että Edit jättäytyi jäljelle. Hän ei nyt kerta kaikkiaan osannut mukautua mihinkään tavallisuudesta hiukankaan poikkeavaan tilanteeseen, Laura kulki sitävastoin reippaana rinnallani ja jäljessäni hyppivät lakanapeittoiset seikkailijat, kenraali juhlallisena ja vakavana, molemmat naiset hihittäen, kun hiekka kutitutti jalkapohjia, ja puolalainen diplomaatti arkana ja avuttomana, toivoen vajoavansa maan alle.

Karnevaalit olivat jo alkaneet. Puistossa oli pimeä, vain värilliset lyhdyt loivat valoaan käytäville, joilla tungskeili iloinen ja vallaton karnevaaliyleisö, melkein kaikki naamioituneina, tyrkkien toisiaan, lausuillien sukkeluuksia kaikilla kielillä. Kuulin, että molemmat naisemme saivat osakseen joitakin huomautuksia, joihin he kyllä puolestaan vastasivat, mutta kaiken kaikkiaan, niin tavatonta kuin olikin kylpylakanoissa marssia frakki- ja yleensä juhlapukuisen yleisön keskitse, ei matkueemme herättänyt ollenkaan tarpeellisessa määrässä huomiota, vaan Editin ja Jozef Gurnickin suureksi ihmeeksi pääsimme aivan rauhassa autollemme.

Puolalainen huokasi vilpittömästi helpoituksesta, kun auto liikahti. Kun sain tietää, että asuimme samassa hotellissa ja kun lisäksi pelastetut ehdottomasti vaativat meitä juhlaillalliselle, seurasimme heitä.

Neljännestunnin ajomatkan jälkeen olimme kaupungissa ja auto pysähtyi hotellin eteen. Väläyksessä katosivat kylpypukuiset seikkailijat hieman äl-

listyneen ovenvartijan silmien ohi, kenraali edellä. Pysähdyin hetkiseksi alas tiedustaakseni, oliko kenraalille mahdollisesti tuotu jotakin pakettia. Kyllä, ja se oli viety huoneeseen. Vaatteet siis rosvo oli lupauksensa mukaan toimittanut takaisin.

Nousin nopeasti portaita ylös ajatellen, että seikkailu olisi erinomainen matkakirjeessä kuvattavaksi, kun äkkiä pysähdyin. Kaksi ajatusta tai oikeastaan muistoa tunki mieleeni: konsulin sanat kenraalista ja huomioni, että kenraali oli keskustellut kuvatun muotoisen venemiehen kanssa päivällä. Vainusin, että jotakin oli tapahtunut ja päätin toimia nopeasti. Monsieur Gurnickin suosio ja myötätunto ei ollut minulle lainkaan yhdentekevä.

Laura ja Edit olivat menneet huoneeseensa, mutta minä päätin pistäytyä seikkailijoitten luo. Pelastaja-ominaisuudessani se ehkä kävisi päinsä ilman muuta. Ja tuskin oli ovi Jozef Gurnickin jälkeen sulkeutunut, kun avasin sen jälleen ja pysähdyin.

Minulla oli syytä pysähtyä, kun kuulin seuraavat sanat:

»Amos Aron!»

Katse ja äänenpaino, jolla nämä sanat lausuttiin, jäykistyttivät kenraalin ennestäänkin jäykät jäsenet, hän kalpeni ja punastui ja koetti kietoa kylpylakanan tiukemmin ympärilleen.

»Amos Aron!»

Ääni jyrähti ja katse leimahti ja sekä madame että mademoiselle koettivat epäonnistuneesti tekeytyä olemattomiksi. Karnevaali oli auttamattomasti lo-

pussa, henkilössä, joka tarkasteli uitettua seuruetta, ei näkynyt jälkeäkään mistään karnevaali-ymmärtämyksestä. Puolalaisen diplomaatin hampaat kalisivat todellisesta pelosta.

»Mutta rakas Rebekka! Anna minun selittää!»

»Amos Aron!»

Puhuttelu oli niin tuikea, että ymmärsin Rebekalla olevan eittämättömiä oikeuksia kenraaliin, että hän oli tavannut rakkaansa hyvin vaikeasti selvitetävissä tilanteessa, seurassa ja puvussa, mitä Rebekka ei kyennyt eikä kai liioin tahtonutkaan ymmärtää, ja että Rebekalla oli suuri, ellei ehdotonkin ylivalta, niin nainen kuin hän ja niin kenraali kuin Amos Aron olikin.

Ja hän oli suuri ja roteva nainen, aito Israelin tytär, täynnä pyhää vihaa kuin naisellinen Mooses, ja valmis tuomitsemaan erehtyväisen Amos Aronin siekailematta.

En silloin tietänyt, kuinka urhoollinen kenraali lie-nee mahtanut olla granaattitulessa, mutta ilmeistä oli, että Rebekan kasvojen tuikeus oli riistänyt häneltä kaiken rohkeuden. Lisäksi oli Rebekan ilmaantumisen hänelle enemmän kuin yllätys, sillä hän ei ollut käynyt huoneessaan eikä siis myöskään ollut huomannut saapunutta sähkösanomaa.

»Ah, Rebekka! Onnettomuus, suuri onnettomuus! Tuskin hengissä pelastuimme. Odota hetkinen, niin selitän kaikki!»

Kenraali koetti epätoivoisesti kietoa kiusallista kylpylakanaa ympärilleen ja samalla avata lattialla ole-

vaa pakettia, jossa arvasin seurueen vaatteitten olevan. Madame Pirard oli saanut takaisin malttinsa ja otti omansa ja mademoisellen vaatteet, jotka olivat toisessa paketissa, varsin näppärästi ja nopeasti kainaloonsa, kadoten sitten. Kenraali ojensi Jozef Gurnickille tämän vaatteet ja yhdessä puolalaisen kanssa livahdin minäkin huoneesta, jättäen kenraalin selviytymään ristikuulustelusta ja kiirastulesta, minkä epämiellyttävyydestä minulla oli vain heikko, mutta silti kaamea käsitys arvoisan Rebekka-rouvan katseesta ja olennosta päättäen.

Seurasin puolalaista, joka näytti olevan aivan suunniltaan. Tultuani hänen huoneeseensa soitin ja tilasin hiukan lämmikettä. Puolalainen pujahti kylpyhuoneeseen, josta ilmestyi neljännestantunnin kuluttua täydellisenä gentlemannina.

»Pyydän tuhannesti kiittää teitä palveluksestanne,» lausui hän minulle yhtä kohteliaasti kuin sydämellisesti, vaikka selvästi huomasin hänen olevan äärimmilleen hermostuneen. Päätin hyökätä umpimähkään.

»Herra Gurnicki, arvaan, että teiltä on varastettu jotakin tärkeää!»

Puolalainen säpsähti kuin satutettuna ja hänen olentonsa ilmaisi varovaisuutta.

»Niin, katsokaas, teidän ilmeenne pettää teidät. Te olette huolissanne. Tiedän sattumalta teidät rikkaaksi mieheksi. Syynä huolestumiseenne ei siis voi olla jonkun rahasumman ja arvoesineitten menetys seikkailussa. Te olette menettänyt jotakin muuta. Tärkeämpää!»

Katsoin häntä kiinteästi silmiin. Mutta puolalainen hillitsi itsensä täydellisesti ja naurahtaen suopeasti hän huolettomasti istuutui.

»Te päättelette nopeasti!»

»En ollenkaan, ja joka tapauksessa oikein! Mutta luulen, että minulla olisi keino . . .»

Jozef Gurnicki tarkasteli minua vaieten.

»Keino?» toisti hän hitaasti.

»Niin, ei oikeastaan keinokaan, vaan epäluulo. Epäilettekö ketään?»

Puolalainen pudisti päätään.

»Ettekö tuntenut venemiestä?»

»Otimme veneen aivan sattumalta, madame Pirard ehdotti ja me suostuimme. Minulla ei ollut aavistustakaan, että tällainen yleensä oli mahdollista.»

Mietin pari silmänräpäystä ja punnitsin mahdollisuuksia.

»Minulla olisi ehdotus teille. Olen sanomalehtimies ja matkalla Varsovan konferenssiin. Haluaisin saada suosituksia, todella ensiluokkaisia suosituksia, voidakseni loistaa reporteerauskyvylläni. Tarjoudun auttamaan teitä ehdolla, että lupaatte minulle suosituksenne. Tiedän, että se merkitsee paljon. Minulla on vielä runsaasti aikaa ja pieni seikkailu olisi suurin virkistys. Suostutteko?»

Jozef Gurnicki tarkasteli minua kiinteästi, minkä tarkastelun kestin levollisena.

»Ellette luottaisi minuun, mikä ei olekaan ihmeteltävää jo tuttavuutemme sekä laatuun että pituuteen

katsoen, voi kai konsulimme antaa teille minusta tarpeelliset suositukset.»

Jozef Gurnicki sytytti savukkeen.

»Olkoon menneeksi.»

»Kas niin. Te olette siis jotakin menettänyt?»

»Kyllä, erään paperin, minkä säilyminen minun halussani olisi ratkaisevan tärkeä juuri Varsovan konferenssin onnistumiselle. Se koskee Puolan ja Suomen suhteita.»

»Tiedetäänkö sellaisen paperin olemassaolosta?»

»Olen varma siitä, ettei ainoakaan asiaton henkilö tiedä mitään siitä.»

»Ette siis luule, että ryöväys olisi ollut tarkoitettu tuon paperin anastamiseksi?»

»En ollenkaan, koko juttuhan on tavallinen rosvous ja siis sitä pahempi minulle. On melkein toivottomata yrittää saada käsiin mies, joka meidät rosvosi.»

Hymähdin kieltävästi.

»Juttu ei ole tavallinen rosvous.»

»Mitä?»

»Toistan, ettei juttu ole tavallinen rosvous, yhtä vähän kuin venemies oli sattumalta valittu.»

Jozef Gurnicki hypähti pystyyn.

»Olisiko . . .?»

»Hiljempan! Muuten, tunnetteko kenraalin tarkemmin?»

»En kovin hyvin, mutta hiukan kuitenkin. Hän on auttanut minua muutamia kertoja.»

»Maksusta?»

»Niin kyllä.»

»Missä asioissa nyt olitte hänen kanssaan?»

»Parissa pienessä aivan.»

»Muistatteko, mitä hän sanoi teille eilen, kun tapasitte toisenne Suomen konsulaatin luona?»

Puolalainen katsoi minua hieman ällistyneenä.

»Mistä te sen tiedätte? Ahaa, niin, tehän olitte konsulin luona. No niin, kenraali, ei sanonut mitään erikoista. Tapaaminen oli aivan satunnainen.»

»Muistatteko, sanoiko kenraali teitä odottaneensa?»

»Ei, hän ei huomannut minua ollenkaan ensiksi, vaan minä hänet.»

»Niinkö, tietäkää siis, että kenraali odotti teitä koko ajan, kun olitte konsulin luona. Hän seurasi teitä, kun menitte konsulin luo ja jäi sitten odottamaan toiselle puolelle katua.»

»Vai niin,» ja diplomaatin äänessä oli mieltävä sävy. »Siinä ei olisi mitään ihmeellistä. Kenraali ei suinkaan ole luotetuimpia.»

»Ja sitten,» jatkoin minä, »tietäkää se, että kenraali tänään keskusteli erään venemiehen kanssa laiturilla, miehen, joka täydelleen vastaa kuvaustanne rosvosta.»

»Tuli ja leimaus! Silloin minä olen hukassa!»

»Ei ollenkaan! Katsokaas, meillä on kuitenkin yksi etu: me epäilemme tai oikeastaan minä epäilen kenraalia, mutta kenraali ei tiedä mitään tästä epäilyksestä. Ellei hän tiedä paperin olemassaolosta, on meillä vielä aikaakin. Missä te säilytätte sitä?»

»Se oli paperosikotelossani, kuoren sisällä, mistä sitä ei aivan heti keksi.»

»Kas niin, sehän parantaakin asiaa melkoisesti.

Meidän on nyt pidettävä kenraalia silmällä ja muu saa toistaiseksi jäädä riippumaan sattumasta.»

»Mutta, monsieur Haapala,» kysyi puolalainen, »kuinka te sitten selitätte sen, että myöskin kenraali ryöstettiin? Olisiko se vain tehty asian salaamiseksi?»

»Epäilemättä.»

»Mutta kenraali näytti olevan ja todella olikin aivan kiukkuinen, kun rosvo komensi meidät hyppäämään mereen?»

»Sitä on todellakin hieman vaikeampi selittää, mutta tuskinpa mahdotonta. Huomasitteko muuatta asiaa, mikä ehkä voi luoda valoa asiaan ja minkä minäkin nyt vasta älyän?»

»Nimittäin?»

»Naisten käytöksen. Molemmat olivat iloisia ja reippaita ja ilmeisesti seikkailu heitä huvitti. Minusta madame Pirard tuntuu kykenevän parantamaan itsensä kenraalin suunnitelmia ja ällistyttämään häntäkin. Samalla koko juttu sai entistä uskottavamman leiman.»

»Te siis otaksutte, että madame Pirard . . .?»

». . . on voinut vallan yksinkertaisesti mademoiselle Volkovskajan kanssa ja kenraalin tietämättä muuttaa rosvoussuunnitelmaa sikäli, että teidät kaikki loppujen lopuksi heitettiin mereen. Minusta madame Pirard tuntuu varsin naurunhaluiselta ja täytyy tunnustaa, että jos minä toimeenpanisin tämänlaatuisen suunnitelman, minullekin nauru jälkeensä maistuisi. On otaksuttavaa, että alunperin oli tarkoitus viedä teidät Helan niemelle ja jättää sinne jon-

nekin autioon kohtaan, mutta ilmitulon ja kiinnijoutumisen vaara olisi tällöin ollut paljon suurempi.»

»Se etu otaksumallanne ainakin on, ettei se ole mahdoton.»

»Ei ollenkaan. Nyt on kysymys siitä, missä varastetut tavarat ovat ja millä tavoin me voimme saada ne takaisin.»

»Siinä onkin pulmaa tarpeeksi.»

»On kyllä. Mutta muuan seikka: jättäkää asia näennäisesti poliisin huostaan, puhukaa ainoastaan rahoista ja arvoesineistä, niin juttu saa kenraalinkin mielestä viattoman muodon.»

»Hyvä on.»

Keskustelimme vielä jonkun aikaa, kunnes ovelta kuului koputusta.

»Sisään, olkaa hyvä!»

Kenraali näyttäytyi ovesta, täysin puettuna ja alistuvaisesti hymyillen. Ilmeisesti välien selvittely esivallan kanssa oli ollut rasittava.

»Lähdemme siis illalliselle. Kiitän omasta ja vaimoni puolesta teitä, herra Haapala, ystävällisestä avustanne, jota ilman me kai vieläkin ajelehtisimme meressä.»

En ollut kovinkaan varma Lauran ja Editin suostumisesta, mutta lähdin kuitenkin suostuttelemaan. Molemmat olivat pukeutuneet iltapukuunsa ja Laura olletikin oli viehättävä, minkä hänelle sanoinkin saaden vastaukseksi yhden noita Lauralle luonteenomaisia olankohotuksia.

»Luulenpa, että sinä alat ulkomailla vähitellen muuttua kohteliaaksi!»

»Tarkoitukseni ei suinkaan ollut se. Olet pukeutunut varsin siedettävästi ja olen siitä tyytyväinen, kun minun täytyy esiintyä sinun seurassasi!»

Laura oli valmis niin ollen lähtemään, ja Edit, vaikka vastahakoisena, myös. Laskeuduimme alas, missä kenraali Rebekkoineen, monsieur Gurnicki ja sekä madame että mademoiselle odottivat. Huomasin, että myrsky oli tyyntynyt, vaikka Rebekkarouva loikin taistelunhaluisia silmäyksiä molempiin seikkailijattariin, saaden osakseen hyväntahtoista, mutta selvästi hieman pilkallista kylmyyttä. Kenraali vaikutti koulupojalta, joka on saanut koltto-sensa ehdollisesti anteeksi.

Autot odottivat ja ennenpitkää istuimme rantakasinon valaistulla parvekkeella illallispöydän ääressä. Tumma meri kohisi hiljalleen rannan hietikkoa vastaan, loistavien moniväristen rakettien aika ajoin suhisten valaistessa sen metallikiiltoista pintaa. Päivän helteen jälkeen tuntui raikas yöilma miellyttävältä, mustalaisorkesterin intohimoinen musiikki sointui hyvin yhteen riehakkaan iloisen karnevaalitunnelman kanssa, ja vähitellen, mutta varmasti suli myöskin Rebekkarouvan jäinen ja myrskyinen mieliala, ja hän heitti, ellei tosin lempeitä niin ainakin aivan siedettäviä, silmäyksiä huonompaan puoliskoonsa. Madame Pirard oli loistavalla tuulella, hänen leikinlaskunsa ja päähänpistonsa saivat sekä Rebekkarouvan että Editinkin hymyilemään, minusta ja Jo-

zef Gurnickista puhumattakaan. Ainoa, jota pirteä ranskatar ei tuntunut erikoisemmin huvittavan, oli Laura. Lauralla on aina niin kummallisia päähänpistoja, etten ruvennut vaivaamaan päätäni, mikä tällä kertaa hänen pidättyväisyyteensä oli syynä. Kenraali piristyi myös vähitellen, sekä yleisen tunnelman että myös otaksuttavasti viinin vaikutuksesta, joten kaikki tuntuivat tyytyväisiltä.

Tehtävääni en suinkaan unohtanut, vaan seurasin tarkkaan kaikkea, mitä pöydässä tapahtui. Tiesin, että kysymyksessä oli paljon, hyvin paljon, enemmän kuin kenraalikaan aavisti.

En ole milloinkaan väittänyt, etteikö minulla silloin tällöin olisi onnea, mutta en olisi sittenkään luullut, että madame Pirard — minun ja etenkin Jozef Gurnickin onneksi — erehtyisi luulemaan minun jalkaani ja kättäni kenraali Amos Aron Nagelkopfin kädeksi ja jalaksi. Mutta kävi kuitenkin niin. Tunsin äkkiä lämpöisen naiskäden koskettavan omaani ja sormieni väliin työntyi paperipala. Hillitsin itseni, puristin paperin kouraan ja huomaamatta työnsin taskuuni. Sanomalehtiä ostaakseni poistuoin pöydästä ja piiloon päästyäni luin paperin. Se oli lyhyt ja selvä:

»Huomenna klo 10 täällä.»

Madame Pirardilla ja kenraali Amos Aronilla oli siis kohtaaminen huomenna kello 10 rantakasinossa. Hyvä, aion tavalla tai toisella hyötyä tuosta kohtauksesta. Nyt täytyi vain toimittaa paperi kenraalille hänen huomaamattaan. Odotin pitkän hetken, kunnes tuli

sopiva tilaisuus ja sujautin sitten paperin hänelle. Kenraali ei kääntänyt päätäänkään, ei ilmetäkään muuttanut, kun hän ovelasti työnsi paperin taskuunsa. Jonkun ajan kuluttua hän luki sen, harvinaisen rohkeasti ja kylmäverisesti huolimatta peloittavasta Rebekastaan. Asia oli sikäli selvä.

Mutta Jozef Gurnicki istui kuin tulisilla hiilillä. Näin, että pienen diplomaatin oli äärimmäisen vaikea olla. Hän ajatteli niitä vaaroja ja vaikeuksia, jotka syntyisivät, jos tuo tärkeä paperi joutuisi sopimattomien henkilöitten käsiin. Oli selvä, että ainakin bolshevikit ja Venäjän tsaarimieliset emigrantit tekisivät kaikkensa, saadakseen Itämerenmaitten lähestymisen ja yhteistoiminnan epäonnistumaan.

— — — — —

Ajattelin tätä kaikkea kotimatalla, istuessani autossa Lauran vieressä. Laura ei aavistanutkaan, että moottoriseikkailullamme oli tällainen vakavampi tausta. Minulla ei ollut mitään syytä hänelle sitä myöskään ilmoittaa. Hän oli kilpailijani ja tiesin, että seikkailu voisi minulle merkitä ratkaisevaa yllätystä kilpailussamme. Kuvittelin jo ensiluokkaisia haastatteluja, merkkihenkilöitten tapaamisia ja ennakkouutisia, joita saisin hankituksi Jozef Gurnickin suosituksilla.

Ohikiitävien autolyhtyjen ja katulamppujen valon sattuessa meihin kiinnitti Laura ennen pitkää kuitenkin mieleni, melkein vastoin tahtoani. Hän oli todella miellyttävä, ei kaunis, mutta puoleensavetävä, reipas ja kodikas, ja ellei hänellä olisi ollut sietämät-

tömän terävää kieltä ja uppiniskaista luontoa, olisi hän ollut ihastuttava matkakumppani. Erittelin juuri näitä vaikutteitani, kun tunsin jonkun katseen sattuvan itseeni. Käänsin nopeasti pääni ja ennätin tavoittaa katseen. Se oli Lauran, ja, ihme ja kumma, mutta olisin voinut vanhoa, että tuossa katseessa, minuunkin kohdistuneena, oli hyväntahtoisuutta ja ystävällistä uteliaisuutta, ei mitään viisastelua, nenäkästä ja pilkallista. Mutta samassa ilme myöskin katosi ja Laura vajosi entiseen velttouteensa auton pehmeällä takaistuimella.

— — — — —

Laura ihmetteli aamulla, kun alhaalla ruokailtuamme ilmoitin lähteväni omille asioilleni muutamiksi tunneiksi. Näin, että hän oli äärettömän utelias. Hän kai vainusi, että minulla oli jotakin kieroksessa lehteäni varten. Minä en kuitenkaan selittänyt mitään, vaikka Laura koetti olla myrkyllinenkin.

Kadulle tultuani pysähdyin lähimpään kulmaan, varmistuakseni, ettei Laura minua seuraisi. Sellainen veto hänen puoleltaan ei suinkaan olisi ollut mahdollisuus. Hän oli kerran aikaisemminkin sen jo tehnyt minulle Helsingissä. Kun häntä ei kuitenkaan kuulunut, harppasin torin yli asemalle ja hetken kuluttua olin paikallisjunassa matkalla Zoppotiin.

Minulla oli vielä aikaa yli puoli tuntia. Etsin itseleni mukavan paikan, jossa itse olin näkymättömissä, mutta saatoin pitää silmällä kasinon sisäänkäytävää. Minulla ei ollut mitään suunnitelmaa, vaan päätin

koettaa mahdollisuuden mukaan hyväkseni käyttä tarjoutuvaa tilaisuutta ja toimia sen mukaan.

Yleisöä liikkui jo kohtalaisesti ja hietikolta kuului lasten iloinen mekastus. Minun oli helppo pysyä piilossa, mutta ei ollenkaan yhtä helppo tarkastaa tulijoita ja menijöitä. Jotenkin täsmälleen kello kymmenen ilmestyivät kuitenkin odottamani näkyviin, pujahdin suojapaikastani ja seurasin heitä, jättäen turvakseni melkoisen juutalaisseurueen itseni ja seurattavieni väliin. He nousivat rantakasinon parvekkeelle ja arvelin jo, että aikeeni oli mennyt myytyyn. Avoimella parvekkeella en voisi päästä kuulomatkan päähän. Mutta taaskin suosi minua onni. Kenraali ja madame eivät pysähtyneet parvekkeelle, vaan jatkoivat matkaansa sisälle. Halki suuren salin kulki kukin koristettu matalahko eroittava suojus, jonka molemmin puolin oli pieniä kolmisenäisiä komeroita pöytineen ja tuoleineen. Ovelle ehtiesäni ennätin juuri nähdä kenraalin istuutuvan yhteen sellaiseen. Hiivin nopeasti ja hiljaa lähemmäksi ja ääntä päästämättä istuuduin suojustimen vastapäiselle puolelle komeroon. Saatoin kuulla kaikki eikä minua huomattu ollenkaan. Hiljaisella äänellä tilasin itselleni hiukan juotavaa ja asettauduin sitten kuuntelemaan. Se ei suinkaan ollutkaan vaikeata, sillä kenraali käytti jotenkin rohkeasti ääntään. Huomasin heti, että puheena oli eilinen seikkailu.

»Madame, viimeinen temppu ei ollut teiltä kauniisti tehty. Hypätä mereen! Ajatelkaa, jos olisimme hukkuneet!»

»Mutta, hyvä kenraali, näinhän oli varmempaa. Jos olisimme suorittaneet tempun Helan niemellä, olisi vaara ollut moninkertainen. Siellä on puhelin ja mies olisi ehkä napattu kiinni ennenkuin ehti edes veneellään maihin. Ja näin oli juttu myös paljon uskottavampi Gurnickin mielestä. Hän tuskin osanee epäilläkään. Ja sitten, minusta oli äärettömän hauskaa nähdä kaikkien pelästynyt, avuton ilme! Te olitte, paras kenraali, suorastaan voittamattoman näköinen!»

Kenraali naurahti hieman väkinäisesti.

»Teissä on pirua, madame, ja rohkeutta enemmän kuin tarvitaankaan. Kylpy oli epämiellyttävä, hiton epämiellyttävä, mutta nyt kelpaa kyllä nauraa. En ole teille ollenkaan vihainen.»

Madame huudahti hiukan ironisesti. Minä kuuntelin ja olin kuulemaani tyytyväinen. Otaksumani olivat olleet oikeita. Rosvours oli järjestetty ja järjestetty varsin taitavasti. Siinä ilmennyt romanttinen rohkeus haihdutti epäluulot ja ellen sattumalta olisi nähnyt kenraalin ja venemiehen kohtausta, minä tuskin olisin itsekään kiinnittänyt asiaan huomiota. En ole nero, kaukana siitä, mutta osaan kyllä joskus tehdä huomioita, ja tieto, että huomioni ja päätelmäni olivat olleet oikeita, tyydytti minua suuresti.

»Miten arvoisa rouvanne jaksaa?» kysyi madame ilaivoivasti.

Kenraali mutisi jotakin vastaukseksi, mistä en saanut selvää, vaikka olinkin varma, ettei kenraali ollut suinkaan tyytyväinen rakkaan puolisonsa saapumiseen, tuskinpa yleensä koko avioliittoonkaan.

Madame nauroi.

»Alkaa olla jo aika lähteä Helaan, vielä kymmenen minuuttia, ja sitten lähtee moottorivene.»

»Minä uskallan paljon, madame, teidän kauniitten silmienne ja hauskan seuranne takia,» sanoi kenraali ja minä kuulin hänen nousevan. »Kello kolme täytyy minun viimeistään olla hotellissa.»

Kuulin, että heidän luokseen tuli tarjoilija, kenraali maksoi ja molemmat poistuivat.

Punnitsin tilannetta. Olin ratkaissut, ketkä olivat rosvouksen järjestäneet ja olisin saattanut, jos olisin tahtonut, turvautua järjestysvallan apuun. Mutta se tuskin kannatti. Tämänluontoinen asia oli hoidettava hiljaisuudessa, ainakin niinkauan kuin olimme Danzigissa. Jos olisimme olleet Puolan alueella, olisi asianlaita ehkä ollut toinen.

Mutta missä olivat rosvotut tavarat, ennenkaikkea puolalaisen paperossikotelo? Kenraali ei ollut siitä maininnut sanaakaan. Olivatko ne edelleenkin hänen apulaisellaan, venemiehellä, vai oliko kenraali ottanut ne haltuunsa. En epäillyt, etteikö kenraali olisi ottanut jo rahoja ja papereita, mutta viaton paperossikotelo olisi hyvinkin voinut joutua vain palkkioksi venemiehelle, sellaiselle, joka voi sen helposti muuttaa rahaksi.

Yllättäisinkö kenraalin ja kiristämällä pakoittaisin hänet ilmoittamaan tavarain kätköpaikan? Sellainen menettely oli mahdollinen, jos kohta sekä uskallettu että vaikea. Missä saisin kenraalin tavatuksi niin, ettei todistajia olisi, joten voisin vapaasti

uhata häntä väkivallallakin? Ja kauanko hän viipyisi Danzigissa? Ei, minun olisi toimittava nopeasti. Mieleeni johtui, että ehkä voisin käyttää hyväkseni hänen matkaansa. Ryhtyisinkö etsiskelemään venemiestä? Toivoton työ niinkin suuressa kaupungissa kuin Danzig.

Entä jos? Niin, juuri niin oli tehtävä. Sitten voisin turvautua vaikka kiristysmenettelyyn.

Olin keksinyt keinon.

Maksoin, hyppäsin autoon ja olin puolessa tunnissa kaupungissa. Riensin nopeasti puolalaisen huoneeseen. Monsieur Gurnicki istui kirjoittamassa.

»Herran tähden, mitä uutta?» huudahti hän huoneeseen astuessani ja hänen sinijuovaisista kasvoistaan näin selvästi, ettei hän yöllä ollut paljoa nukkunut.

»Hyvää», vastasin lyhyesti ja kerroin sitten kohtaukseni, joka oli vahvistanut päätelmäni oikeiksi. Puolalainen kuunteli jännittyneenä ja hänen ilmeensä tuskallisuus katosi vähitellen.

»Madame, madame!» mutisi hän. »Ovela ja rohkea!» Keskeytin hänen mietelmänsä.

»Onko teillä aikaa?» kysyin.

»Ei juuri. Kirjoitan parhaillani muutamia välttämättömän tärkeitä kirjeitä. Mitä sitten?»

»Jättäkää nyt kirjeet rauhaan. Teidän on lähdettävä nyt Helan niemelle.»

»Mitä ihmettä?»

»Ei mitään ihmettä, vaan heti paikalla. Ja lähdettävä sinne madame Nagelkopfin kanssa.»

»Tuon Rebekan?»

Puolalainen näytti onnettomalta.

»Niin juuri. Minulla ei ole liioin halua eikä aikaa selittää kaikkea. Mutta niin on teidän tehtävä. Ehdottomasti. Menette kohteliaasti hänen luokseen viisitille. Kenraali ei ole kotona, kuten jo sanoin. Menette siis hänen luokseen, keskustellette hetkisen ja pyydätte häntä sitten kävelyllä. Sitten ehdotatte pientä retkeä Helan niemelle. Tehän tunnette madame Nagelkopfin jo ennestään?»

»Hiukan, mutta . . .»

»Ei mitään vastustusta. Muistakaa, että tässä on paljon kysymyksessä. Voi käydä niin, että teillä takaisin tullessanne on paperi jo pöydällänne.»

Puolalainen vilkastui huomattavasti, ja, tekemättä enää vastaväitteitä, alkoi viimeistellä pukeutumistaan. Odotin, kunnes hän oli valmis ja lähdin sitten ulos. Menin vastapäisellä puolella katua olevaan siikaarikauppaan ja ryhdyin ikkunan ääressä valikoimaan itselleni eri laatuja. Noin kahdenkymmenen minuutin kuluttua astuivat hotellin ovesta madame Nagelkopf räikeän viheriässä kesäpuvussa, muistuttaen elävästi suunnatonta kaalinkupua, ja hänen rinnallaan puolalainen, joka näytti päivänpaisteesta huolimatta surulliselta ja onnettomalta. Puolalainen viittasi auton, he nousivat siihen ja minä olin saanut suunnitelmani alulle. Naurahdin mielessäni, ajatellessani mahdollisuutta, että madame Rebekka kohtaisi kenraalinsa Helan niemellä yhdessä sen toisen

madamen kanssa. Siitä varmasti syntyisi ikuistettavan arvoinen kohta.

En tahtonut kuitenkaan siekailla. Menin hoteliin ja ottaessani ovenvartijan huoneessa olevalta taulukolta oman huoneeni avaimen, pistin myöskin kenenkään huomaamatta kenraalin huoneen avaimen taskuuni ja nousin rauhallisesti portaita ylös. Kenraalin huone oli kerrosta alempana omaani. Käytävässä liikkui pari henkilöä. Pysähdyin sytyttämään savukkeeni ja odotin, kunnes käytävä oli tyhjä, hiihin ovelle, avasin sen ja pujahdin sisään.

Kenraalilla oli hallussaan kaksi huonetta, toinen seurustelu- ja toinen makuuhuone. Päätin toimeenpanna omin luvuin pienen kotitarkastuksen. Oli mahdollista, että kenraali, vakuutettuna, ettei häntä kukaan epäillyt, olisi tuonut varastetut tavarat huoneeseensa. Minun tehtäväni oli ottaa selvä siitä.

Ryhdyin tutkimaan. Huoneessa oli suuri kirjoituspöytä, mutta huomasin kaikkien laatikoitten olevan lukossa ja päätin toimituttaa sen tutkimisen viimeiseksi. Etsin ensin kaikkialta muualta, tunnustelin sohvan ja tuolit, tarkastelin verhojen takaa, tutkin kaapit, vuoteet, pesuhyllyn, uunit, kukka-astiat, seinätapeetit, tullasin kaikki matkalaukut, jotka olivat auki, mutta en löytänyt mitään. Tavarat olivat joko lukitun kirjoituspöydän laatikossa tai parissa samoin lukitussa matkalaukussa tai ei niitä ollut ollenkaan.

Alkoi tulla kuuma ja luonnollinen hermostumiseni lisäsi sitä. Päätin kumminkin tutkia kirjoituspöy-

tää. Koputtelin varovaisesti sitä eri puolilta ja pääsin vihdoin ainakin yhdestä seikasta selville: suurin osa laatikoista oli tyhjiä, ainoastaan parissa ylälaatikossa tuntui olevan jotakin.

Minulla ei ollut tiirikkaa eikä kauhavalaisen puukoni terä olisi kestänyt tammista jyrkää pöytää käsiteltäessä. Tarkastellessani ja miettiessäni parhainta hyökkäysmenettelyä, sattuivat käteni pöydän alle ja tunsin, että ainakin pari alalautaa oli höllässä. Ryömin pöydän alle ja tutkin tarkemmin.

Aivan oikein: alalaudat liikkuvat ja mikä vielä tärkeämpää, ne eivät olleet lujaa tammea, vaan jotakin paljon pehmeämpää ja kevyempää puulajia. Vedin esille puukoni ja aloin työskennellä pöydän alla.

Ellen olisi ollut niin kiihkoissani ja jännityksissä, olisin ehkä hieman miettinyt tilannetta ja ihmetellyt, kuinka minä, joka tähän saakka olin suurin piirtein katsoen vaeltanut nuhteettomasti lain ja oikeuden puitteissa, nyt ilman muuta muutuin murtovarkaaksi, istuin vieraassa kaupungissa vieraassa huoneessa ja kaikin voimin yritin tunkeutua lukittuun laatikkoon. Tosin minulla oli epäilykseni, mutta en voisi niitä edes todistaa, eivätkä ne missään tapauksessa oikeutaneet minua tällaiseen menettelyyn. Mutta minä en ajatellut, vaan koetin puukkoani katkaisematta saada laudan luiskahtamaan kolostaan.

Viimein se onnistui. Laudan toinen pää oli irti. Pistin puukoni tuppeen ja vedin lautaa, niin että se kokonaan irtautui. Samalla putosi lattialle joukko papereita ja useita esineitä.

Huudahdin heikosti: lattialla oli hujan hajan koko ryöstösaalis ja ensi hetkessä näin, että joukossa oli myös komea hopeinen paperossikotelo J. G.-monogrammeineen.

Diplomaatin paperossikotelo.

Sieppasin sen käteeni ja kiihkoissani painoin taitavasti salattua ponninta. Sisäkuori aukeni ja sen sisällä oli sievästi taitettuna paperi.

Kenraali ei ollut paperia siis huomannut. Avasin ja tarkastelin sen. Se oli ranskankielinen, ja jo muutamista sanoista pääsin selville, että paperi oli oikea.

Tehtäväni oli onnistunut yli odotusten ja saatoin olla varma suositusten saamisesta.

Tarkastelin muut esineet. Puolalaisen lompakko oli myös joukossa ja se sisälsi vieläkin huomattavan rahasumman. En uskaltanut kuitenkaan ottaa rahoja pois, sillä summa ei sinänsä Gurnickille mitään merkinnyt, mutta sen katoaminen paljastaisi käyntini. Pistin kaikki esineet takaisin laatikkoon tekemästäni reiästä, ainoastaan tuon paperin pidätin itselleni ja sovitin laudan paikoilleen. Olin melkein varma, ettei tekemääni kepposta niinkään helposti huomattaisi. Ellei kenraali ollut vain tarkoin merkinnyt esineitten paikkoja laatikossa, ei hän huomaisi mitään.

Viimeistelin juuri käyntini jälkiä makuuhuoneessa, kun kauhukseni kuulin ovea avattavan. Salamana välähti nyt vasta mielessäni tekemäni typeruus, joka ei ollut enää korjattavissa: olin jättänyt avaimen oven ulkopuolelle.

Ajatustakin nopeammin sukelsin sänkyjen alle. Sydämeni jyskytti nopeasti, kun koetin kuunnella, kuka oli tulija. Oliko kenraali jo palannut tai hänen Rebeekkansa? Ei, se tuskin oli luultavaa, näin pian se oli melkein mahdotonta.

Kuuntelin.

Viereisessä huoneessa liikehti joku, kuului pari lasin helähdystä, tuolia siirrettiin, sitten hangattiin tassaisesti. Minulle selveni asia: huoneeseen oli tullut siivoojatar. Hän puhdisti laseja, pyyhki tomua ja paratkoon, kai lakaisi myös lattiaa. Kuulin, miten pehmeä harja liukui lattialla viereisessä huoneessa ja muutaman hetken kuluttua, ennenkuin olin ehtinyt mitään edes miettiä, sen vähemmin päättää, pelastukseksi, lähenivät askeleet. Siivoojatar oli tullut huoneeseen.

En pidä talousaskareista, mutta ei milloinkaan ennen eikä kai jälkeensä ole tavallinen lattiaharja herättänyt minussa epämiellyttävämpiä tunteita. Minä vuoroin hikosin, vuoroin kylmin maatessani herrasväki Nagelkopfin vuoteitten alla, ja odotin sydän kylmänä, milloin pehmeä harja sattuisi minuun, siivoojatar keksisi miehenroikaleen sängyn alta, kiljaisi ja sitten säntäisi huoneesta, tullakseen parin hetken kuluttua takaisin kokonaisen armeijan kanssa, mikä armeija epäilemättä silmänräpäystäkään julistaisi minut murtovarkaaksi ja menettelisi sen mukaan, seurauksin, joita en uskaltanut käydä aavistelemaan.

Siivoojatar lakaisi huonetta ja harja kiiti lattialla. Odotus tuntui suorastaan piinalliselta, mutta en uskal-

tanut oikein hengittääkään. Odotin hetkestä hetkeen, että vuodepeitot nostettaisiin ylös ja nainen työntäisi harjansa vuoteen alle.

Huomasin, että olin uskonut liian hyvää ihmisistä. Siivoojatar, jonka työtä ei kukaan ollut tarkastamassa, jolla oli vielä monta huonetta siistittävänä, ei ollut turhantarkka: hän ei kohottanut vuodepeittoja eikä kertaakaan pistänyt harjaansa vuoteitten alle. Hän siivosi toisin sanoen anteeksiantamattoman leväperäisesti huoneen, mutta minä kiitin sallimusta ja bolshevismia ja yleistä rappeutuneisuutta, jotka olivat tämän saksalaisessa hotellissa hieman epätavallisen ilmiön syinä. Siivoojatar ei lakaissut vuoteitten alta ja minulla oli nyt mahdollisuus pelastua.

Nainen viipyi kymmenen minuuttia huoneissa, vaikka aika minusta oli tuntunut ainakin tunnilta. Sitten hän kokosi harjansa ja pyyhinriepunsa ja vesi-soikkonsa ja lähti. Kuulin oven kolahtavan kiinni hänen jälkeensä.

Puoli minuuttia senjälkeen olin minäkin jo keskilattialla ja oikoilin jäseniäni. Sitten hiivin ovelle, tartuin ovenripaan ja painoin. Se myötäsi kyllä, mutta ovi ei avautunut.

Ovi oli lukossa eikä minulla ollut avainta. Siivoojatar oli tietenkin luullut, huomattessaan avaimen ovelle, että se oli siihen unohdettu, ja ottanut sen mukaansa jättääkseen ovenvartijalle.

Olin ollut aasi unohtaessani avaimen ja nyt olin lopullisesti ansassa, vieläpä omassa valmistamassani.

Paperi oli minulla kyllä, mutta itse en päässyt minnekään.

Minua raivostutti, sitäkin enemmän, kun minun täytyi hiljaa ja kiltisti niellä raivoni. Jos olisin saanut sitä hiukan purkaa, olisi ehkä ollut helpompi olla, mutta näin ollen minua aivan tukehdutti.

Ja sitten minua alkoi peloittaa. Minut keksittäisiin. En voisi oloani huoneessa mitenkään selittää, paljastamatta samalla koko seikkailuani. Tietenkin, loppujen lopuksihan minulla kyllä olisi oikeus puolellani, mutta ennenkuin oltaisiin niin pitkällä, voisi kullua hukkaan kallista aikaa ja vieläkin kalliimpaa kesälomaani. Jos Laura olisi tietänyt tilanteeni, olisin varmasti saanut naapurilehdestä lukea kuvitetun kertomuksen, värikkään ja huvittavan, itsestäni ja seikkailustani lattiaharjan lähettyvillä.

Oli myöskin toisenlainen mahdollisuus: kenraali voisi, jos hän katsoisi sen tarpeelliseksi — ja olisin luullut, että hän olisi ymmärtänyt tilanteen muuttuneen hänellekin hyvin vakavaksi — käyttää oman kädenoikeutta minua kohtaan. Millä minä voisin puolustautua? Minulla oli vain puukko. Jos jollakin vastustajistani olisi ampuma-ase, olisin avuton. He voisivat ampua minut kuin jäniksen ja selittää murtovarkaaksi.

Minulla ei ollut mitään halua erota sittenkään tästä elämästä, ei ainakaan niin kurjissa, jos kohta romanttisissakin, olosuhteissa. Tosin osani elämästä ei ollut lihavimpia eikä ihanimpia, mutta tarpeeksi maukas minulle kuitenkin. Kävin läpi kaikki mielentilat,

synkimmästä apaattisesta pessimismistä aina riehuvimpaan, epätoivoisimpaan aktiivisuuteen, väliin päättin alistua kohtalooni, väliin taistella vastaan, odottaa oven luona, kunnes joku avaisi, hyökätä esiin ja sysätä sen tai ne syrjään japaeta mistään välittämättä.

Oloni alkoi tässä pakollisessa vankeudessa käydä sietämättömäksi. Tunsin nälkää enkä voinut sitä tyydyttää muuten kuin varovaisesti vettä juomalla, tupakantuska oli kauhein, mutta en uskaltanut tupakoida, ennenkuin hyvin varovaisesti, joka hetki peläten ja varoen, muistaen koulunaikuisen tempun, avasin uuninpellit ja suuluukun ja asetuin kyyryksillänisen eteen tupakoimaan.

Katsoin kelloa. Se lähenteli puolta yhtä. Olin ollut jo toista tuntia huoneessa.

Punnitsin lukemattomia keinoja, mutta kaikki olivat mahdottomia. Ovea ei maksanut vaivaa yrittääkään avata, ikkuna oli liian korkealla, jotta olisin uskaltanut hypätä, eikä ulkoseinällä ollut ränniäkään, jota pitkin olisi voinut laskeutua maahan.

Heitin vihdoin perinpohjin kyllästyneenä miettimiset sikseen ja vetäydyin turvapaikkaani vuoteitten alle, koettaen tehdä oloni niin mukavaksi kuin paljas kova lattia sen suinkin salli. Huone oli kohtalaisen lämmin ja minua, huolimatta jännityksestä ja pelosta, alkoi jo raukaista vähitellen, suljin silmäni ja luulen, että nukahdin, ja nukahdinkin aivan perinpohjaisesti, sillä kello oli jo yli kaksi, kun vihdoin heräsin.

Heräsinikin hyvään aikaan, sillä tuskin olin ennät-

tänyt vilkaista kelloani, kun kuulin avainta kierrettävän lukossa. Unisuus oli kuin poispuhallettu.

Ovi avattiin ja huoneeseen astui kaksi henkilöä. Minulle oli heti selvä, että tulijat olivat kenraali Amos Aron Nagelkopf ja hänen aviopuolisonsa Rebekka.

He olivat luultavastikin kohdanneet toisensa Helan niemellä.

Minun ei tarvinnut olla hetkeäkään kaikesta tästä epätietoinen.

Rebekka-rouva poisti tämän epätietoisuuden niin selvästi ja samalla äänekkäästi, että lievemmin kuolultkin olisi kuullut, uskonut ja tajunnut kaiken. Rebekka-rouva oli n. s. myrskytuulella, kaikki hänessä kuohui ja kohisi ja melusi, hän ei tuntunut olevan tyytyväinen tuolien järjestykseen, koska ne kolisivat pitkin lattiaa, päivävarjo kuului lentävän nurkkaan, Rebekka-rouva otti askeleita, joista huone vapisi ja alakerran asukkaat varmasti luulivat jotakin vakaampaakin olevan tulossa, ja koko ajan hän puhui, huusi, kirkui, nauroi, itki huutaen ja huusi nauraen, samaan aikaan kuin hänen ylhäisyytensä armeijaton kenraali Amos Aron Nagelkopf teki heikkoja, suorastaan avuttoman heikkoja yrityksiä tyynnyttää tätä n. s. perhemyrskyä, koettaen puhua hiljaisesti ja lempeästi, ja minä luulin jo muutaman hetken, kun Rebekka-rouva pysähtyi, että rauha palaisi maahan, mutta huomasiin erehtyneeni, sillä Rebekka-rouva pysähtyi vain pakosta, ei vakuutuksesta.

Hänen täytyi vetää henkeään.

Sillä alkaa kuin viereisessä huoneessa, johon ovi oli

auki, raivosi myrsky, makasin minä vuoteitten alla ja olisin nauranut sydämeni pohjasta, ellen juuri olisi maannut vuoteitten alla.

Rebekka-rouva pauhasi väsymättömällä voimalla ja minä sain täydellisen selvityksen kenraali Nagelkopfin syntyperästä, asemasta, maallisesta vaelluksesta sekä todennäköisestä osasta tämän maallisen elämän jälkeen, eikä Rebekka-rouva todellakaan maalannut tätä osaa ruusunhohtolsin värein, vaan niin mustin ja synkin, että selkäpiitäni olisi kylmänyt, ellei huoneessa olisi alkanut tuntua kuumalta kaikesta huolimatta.

»Mike shine olet tai mike shine luulet olevash? Mike shine olet ilman minua? Mine olen rikash, entä shine? Lodzin juutalainen, köyhä shaamari! Ja shinä petät minua, kuljeshkelet kaikenlaishten kanssha. Et shaa penniekään minulta, kun pappa kuolee, et shaa.»

Ymmärsin, mistä Rebekka-rouvan valta, eikä vain valta, vaan suorastaan ylivalta, johtui: hän oli rikas perijätär, kun taas kenraaliparka oli köyhä, ja tätä heidän suunnatonta eroaan koetti Rebekka-rouva parhaansa kykynsä, taitonsa ja etenkin voimansa mukaan teroittaa kevytmieliselle aviopuolisolleen.

Kenraali koetti sanoa jonkun sanan, mutta hänen jokainen yrityksensä tukahutettiin alkuunsa ja hänen täytyi, en voinut nähdä, mutta kuvitella kyllä, istua kädet ristissä ja tyynesti odottaa myrskyn lauhtumista joko leppymisen tai väsymisen muodossa. Minun tuli melkein sääli häntä, sillä itsehän olin tämän

kaiken järjestänyt. Ellen minä olisi sekaantunut asiaan, olisi kenraali kaikessa rauhassa ja viattomuudessa hakkaillut kaunista madame Pirardia ja tullut yhtä rauhassa takaisin, eikä hänen olisi tarvinnut, miehen, jolla hetki aikaisemmin oli ollut aikamoinen valta kansojen ja maitten kohtaloon, alistua kuuntelemaan tätä liiankin kansantajuista ja vilkasta esitelmää aviomiehen, etenkin köyhän, pienistä oikeuksista ja monista suurista velvollisuuksista.

Puolisen tuntia pauhasi Rebekka-rouva heikentymättömällä voimalla ja minun korvani alkoivat jo niin täydellisesti tottua hänen kirkuvaan sopraanoonsa, että aioin uudelleen nukahtaa. Kenraali oli viisas mies, sillä hän valitsi lopuksi oikean keinon: oli aivan hiljaa.

Se raivostutti ensin Rebekka-rouvan äärimmilleen, mutta hänenkin voimansa uupuivat. Kukaan ei jaksaa huutaa seinille ja kenraali tuntui olevan kuin seinä.

Rebekka-rouva veti henkeään, murahteli hiukan päättäjäisiksi ja vaikenä viimein kokonaan. Pari tuolia kolahti, askeleet kaikuivat, mutta ilmeistä oli, että myrsky oli tyyntymässä.

»Mine lähden shyömään!» sanoi Rebekka-rouva ja samassa läjähti ulko-ovi kiinni.

En todellakaan sitä ihmetellyt. Nälkä tulee vähemmästäkin ja vähemmästäkin ansaitsee saada syödä kunnollisen päivällisen. Tervehdin itsekseni tyytyväisyydellä Rebekka-rouvan päätöstä ja välittömästi seurannutta tekoa.

Hiljaisuus palasi, kenraali tuntui sytyttävän sikaa-
rin ja kuului hieman viheltävänkin, mistä päättäen
hän ei ollut kovinkaan järkytetty myrskystä, minkä
hän oli saanut kestää. Kenraali Amos Aron Nagel-
kopf tuntui maailmaa ymmärtävältä ja mukautuvalta
mieheltä, mutta loppujenkin lopuksi: minä olin edel-
leenkin vuoteitten alla eikä pois pääsystä ollut tietoa-
kaan. Mieleeni välähti ajatus, että kenraali ei pois-
tuisikaan enää ollenkaan huoneestaan ennenkuin
aamulla. Sellaisessa tapauksessa joutuisin viettä-
mään yöni sängyn alla. Ajatus ei tuntunut houkut-
televalta.

Sitten sydämeni sykähti: kuulin, että kenraali heli-
sytty avaimia ja ryhtyi avaamaan kirjoituspöydän laa-
tikoita.

Keksisikö hän käyntini?

Kului viisi minuuttia, mutta mitään epäilystä he-
rättävää en kuullut enkä havainnut. Varovaisesti
siirtäydyin piilossani niin, että saatoin katsella toi-
seen huoneeseen. Kenraalia en nähnyt, mutta osan
nojatuolia näin. Aloin todenteolla hermostua. En
keksinyt mitään keinoa päästä huoneesta pois, käyt-
tämättä väkivaltaa ja tulematta huomatuksi.

Ulko-ovelta kuului koputus ja hetken kuluttua as-
tui sisään kaksi mieshenkilöä.

Ne olivat suuriruhtinas Ivan Ivanovitsh ja ent. sala-
neuvos Matvei Matvejevitsh, kuten jälkeensä sain
tietää. En totisesti ollut heidän tulostaan hyvilläni,
mutta siinä kohdin ei kysytty mielipidettäni. Ken-
raali tervehti kohteliaasti ja molemmat istuutuivat,

niin että saatoin heidät nähdä. Minulla ei ollut aavistusta, että tunkeutuessani kenraalin luo joutuisin vastoin tahtoani tekemään suuren paljastuksen. Minulla oli kyllä jo paljonkin epäluuloja kenraalia vastaan. Kenraali, joka toimeenpanee merirosvouksia, herättää kieltämättä jonkunverran ajatuksia, ja kun kenraali lisäksi kuuluu Israelin hajoitettuun heimoon, jonka lapset nykypäivinä mieluummin tekevät kauppaa kuin sotivat, muuttuu asia yhä arveluttavammaksi.

»Miten asiat luistavat, parahin Amos Andrejevitch?» kysyi tsaariehdokas, joka sivumennen sanoen edellisenä yönä oli taas tuntuvasti tukenut Danzigin kaupungin raha-asioita Zoppotin pelihelvetissä.

»Kaikki järjestyy, niin että voimme pitää konferenssin sovittuna aikana. Vrangelilta en ole vielä saanut tietoja. Lähetti on viipynyt matkalla, mutta otaksun, että hänkin yhtyy rintamaamme. Varmaksi käy asia vasta sitten, kun ensin konferenssissa olemme sopineet yhteisestä ohjelmasta ja saaneet länsivaltojen vahvistetun avustuselupauksen. Sotaanhan tarvitaan kolme seikkaa, nimittäin rahaa, rahaa, rahaa.»

Asemani sängyn alla tuntui äkkiä omituisen helpolta ja mukavalta, suorastaan mielenkiintoiselta. Olihan se kyllä hieman omituinen, lievimminkin sanottuna, paikka kuunnella tärkeitä diplomaattisia keskusteluja ja suunnitelmia, jotka tarkoittivat, ei enemmän eikä vähemmän, kuin bolshevikien vallan kukistamista ja yleensä Itä-Euroopan kysymysten ratkaisemista venäläisten tsaariemigranttien toivomaan suuntaan.

Kenraalilla oli siis rautansa täälläkin. Todellakin hauska kuulla. Nautin mielessäni siitä hämmästyksestä, minkä eloisesti kirjoitettu artikkelini näistä asioista varmasti herättäisi.

Kenraali ja suuriruhtinas keskustelivat suhteellisen kauan, Matvei Matvejevitshin uskollisesti torkkuessa tuolillaan. Vastikään nautittu hyvä päivällinen ilmeisesti raukaksi häntä. Matvei Matvejevitsh tuntui tyytyväiseltä toisten suunnitelmiin, sillä edellytyksellä, ettei tarvinnut liiaksi kieltäytyä jokapäiväisestä leivästä. Sain varsin hyvän ja verrattain tarkan kuvauksen venäläisten tsaarimielisten emigranttien salaisista hankkeista, ohjelmasta ja menettelytavoista, ja päätin hiljaa mielessäni, että tavalla tai toisella olisin läsnä siinä lopullisessa ratkaisevassa konferenssissa, jossa sovittaisiin yhteisestä tsaariehdokkaasta ja käännettäisiin salaisesti länsivaltojen puoleen avunpyynnöllä. Minä aloin tuntea herpaisematonta mielenkiintoa kysymykseen, eikä se seikka, että koti maani nimi silloin tällöin mainittiin hankkeitten yhteydessä, joitten mahdollisuuskin nostattaisi joka miehen aseisiin, suinkaan mielenkiintoani vähentänyt. Päätin, että minäkin sanon sanani Itä-Euroopan kysymyksessä, ja vieläpä niin, että se jotakin merkitsee.

Tunnin kuluttua molemmat vieraat lähtivät ja tsaarintekijä-kenraali jäi uudelleen yksin. Ja minä jäin tietysti myös. En yritä kuvailla mielentilaani. Tantalos-tuskat olivat lapsenleikkiä oman tilani rinnalla. Minä, sanomalehtimies, reportteri, olin kirjaimellisesti ymmärrettynä ahdettu täyteen mitä tärkeimpiä, mitä

villeimpiä uutisia, sellaisia, että lukijat ne suorastaan ahmisivat, mutta en voinut noita tietojani levittää, en jakaa kenellekään, en kuiskata edes itselleni.

Kenraali nousi kävelemään ja piilostani näin, että hän katsoi pari kertaa kelloaan. Hän siis odotti jotakin.

Aivan oikein, pari kolme minuuttia yli neljän koputettiin uudelleen ovelle ja tällä kertaa oli tulijoita vain yksi. Hän oli pienekkö, laiha mies, iho omituisen kellertävä, tummat viikset ja palavat silmät, siististi ja huolellisesti, mutta erittäin vähän silmiinpistävästi puettu.

Tulija istuutui tervehtimättä tuolille.

»Miten onnistuitte Gurnickiin nähden?» kysyi vieras.

»Hyvin kyllä, mutta en löytänyt mitään papereita, ainoastaan rahaa ja arvoesineitä,» vastasi kenraali.

»Arvoesineitä!» huudahti vieras. »Oliko niitten joukossa myös hopeinen paperossikotelo?»

Kenraali näytti hämmästyneeltä ja minä vapisin.

»Oli kyllä ja minulla se on vieläkin.»

»Oivallista! Missä se on?»

Kenraali otti avaimen taskustaan ja aukaisi kirjoituspöydän laatikon. Minä pidätin hengitystäni. Kaikki saattoi riippua seuraavista silmänräpäyksistä. Jos minut keksittäisiin, ei tuon pienen miehen kanssa ollut leikkimistä. Minä en pitänyt hänen silmistään. Niissä oli vaarallisen häikäilemätön loiste.

»Kas tässä!» Kenraali ojensi paperossikotelon.

Kiihkeästi tarttui vieras koteloon, avasi sen ja pai-

noi salaponninta. Lokero avautui, mutta se oli tyhjä. Paperi oli minun taskussani. Vieras päästi petty-
myksen huudon.

»Tyhjä! Miten ihmeessä tämä on mahdollista? Ette
suinkaan ole täältä mitään ottanut?»

»En», vakuutti kenraali.

»Eikä kukaan muukaan ole sitä tietämättänne kä-
sitellyt?»

»Ei kukaan, voin sen vakuuttaa,» vastasi kenraali
käyden yhä enemmän hämilleen. »Mitä siellä olisi pi-
tänyt olla?»

»Paperi, muuan tärkeä, ensiluokkainen paperi!
Saimme vasta tänään tiedon salaisuudesta, siitä, että
Gurnicki säilyttää tärkeitä papereitaan tässä pape-
rossikotelossa. Hm, ei tietenkään ole mahdotonta,
että hän on piiloittanut sen jonnekin muualle. Mutta
harmillinen juttu tämä on, peräti harmillinen. Jos pa-
peri olisi ollut tässä kotelossa, olisitte huomenna voi-
nut pankista nostaa miljoonan markkaa.»

»Perhana,» pääsi kenraalilta. »Miljoonan! Mutta
eikö paperia vieläkin voitaisi hankkia?»

»Tuskin. Gurnicki on varmasti nyt niin varuili-
laan, että yritys olisi turha.»

Kenraali noitui hiljaa, mutta niin hartaasti, että
ymmärsin häntä satutetun arkaan paikkaan. Eikäpä
ihme, miljoona markkaa on hieman arka paikka ke-
nelle tahansa. Niin, tosiaankin, olisinhan voinut tulla
nyt miljoonamieheksi muutamassa hetkessä. Pape-
rihan oli minulla. Eikä minulla kuitenkaan ollut
juuri sanottavaa heikkoutta langeta kiusaukseen.

Tietysti käyttäisin paperia hyväkseni, mutta omalla tavallani, joka, ellei se olisikaan niin tuottava, olisi kuitenkin hieman kunniallisempi.

Mutta kuka oli tuo vieras? En todellakaan voinut olla varma. Hän puhui venäjää, sujuvasti ja vaivattomasti, niin että venäjä tuntui kaikesta päättäen olevan hänen äidinkieltensä. Olisiko hänkin siis emigranttivehkeilijöitä? Ei tuntunut siltäkään, hän ei kertaakaan edes sattumalta maininnut mitään sensuuntaista.

Todellakin, olihan vielä mahdollisuus ja vieläpä erittäin todennäköinen: mies oli bolsheviki. Mutta miten olisi selitettävissä hänen suhteensa kenraaliin, joka puuhasi tsaaria Venäjän tyhjälle valtaistuimelle?

Selitys oli yksinkertainen: kenraalilla oli vapaanlaiset käsitykset politiikasta. Hänellä ei ollut ennakkoluuloja. Eilen puolalaisen diplomaatin kanssa, vastikään tsaarivehkeilijän ja nyt bolshevikin. Hieman eripuraista tuo seurakunta oli, mutta eihän kenraali kai ollut niin turhantarkka.

Hän tietysti toivoi ja lypsikin rahaa kaikilta, palveli kaikkia ja petti kaikkia. Vaarallinen, mutta tuottava ammatti epäilemättä.

»Yritys täytyy kai katsoa epäonnistuneeksi,» sanoi vieras. »Riittää siitä siis. Mutta minulla on teille toinen ehdotus. Olisitteko halukas tekemään pienen matkan?»

»Miksei!» Kenraali naurahti huolettomasti. »Kun vain ne pikku muodollisuudet järjestetään.»

»Tietysti. Paljonko tahdotte?»

»Hm, riippuu siitä, minkälainen tehtävä.»

»Kohtalaisen yksinkertainen ja melkein vaaraton, mutta vaatii pientä näppäryyttä.»

»Siis paperi?»

»Kyllä.»

»Anastettava?»

»Ei, päinvastoin toimitettava.»

»Missä?»

»Vilnassa.»

»Ahaa!»

»Ymmärrättekö?»

»Aavistan. Zeligovski . . .?»

»Niin kyllä.»

»Siellä on rauhallista.»

»Liiankin.»

»Ei siis pieni virkistys haittaisi?»

»Ei ollenkaan.»

»Liettualaisille?»

»Tietysti.»

»Ja paperi?»

»On minulla.» Vieras osoitti taskuaan. »Paljonko siis?»

»Viisikymmentä.»

»Olkoon menneeksi. Frangia?»

»Niinkuin ennenkin.»

»Asia on siis tällainen: teidän on toimitettava paperi liettualaisille jonkun puolalaisen avulla, tämän tietämättä mitään. Ilmoitatte siitä Mooseksen kautta. Aika ja paikka ehdottoman tarkasti. Loppu hoidetaan ilman teitä.»

»Hyvä. Onko paperi oikea?»

»Ei, mutta hyvin tehty ja erittäin todennäköinen. Siellä voi pian alkaa paukkua.»

»Hm, tietysti ennen Varsovan konferenssia?»

»Niin pian kuin mahdollista.»

»Ja maksu?»

»Tässä on kuitti. Mooses saa merkitä kuittauksen, kun asia on selvä. Rahat nostatte Varsovasta, teidän tiedätte.»

»Selvä.»

»Tämän täytyy onnistua. Ymmärrätkö?»

»Se onnistuu varmasti.»

Minä en voinut mitenkään olla, hyvinkin luonnollisista syistä, yhtä vakuutettu yrityksen onnistumisesta kuin kenraali. Myönnän kyllä, että jos kenraalilla olisi ollut tuhannesosankaan aavistus siitä, mikä makuuhuoneen vuoteitten alla makasi ja huokaili, ei hänkään olisi ollut varma. Mutta hän teki siinä anteeksiantamattoman virheen, että meni jotakin vannonamaan tulevaisuudesta.

Vieras nousi ja ojensi kätensä. Kenraali saattoi hänet ovelle ja itse palasi paperi kädessä pöydän luo.

Minä olin kiihkoissani. Sanomalehtimiehenä olin tullut niin paljon seuranneeksi n. s. ulkopolitiikkaa, että täydellisesti tajusin, mitä bolshevikigentti suunnitteli. Vilnan kysymys oli arka, tulipalon arka kohta reunavaltioitten välisessä yhteisymmärryksessä. Bolshevikien kannalta oli niin muodoin tärkeää, että Vilnan kysymystä hiukan herätettiin siitä uneliaisuuden tilasta, missä se jo jonkun aikaa oli ol-

lut. Tarkoitus oli ilmeisesti toimittaa liettualaisille jokin väärennetty asiakirja uusista anastushankkeista kenraali Zeligovskin taholta, ja toimittaa se niin, etteivät liettualaiset epäilisi ollenkaan sen alkuperää eivätkä puolalaiset asiasta aavistaisikaan. Selkkaus, sangen todennäköisesti aseellinen, olisi silloin varma, ja mitä se merkitsisi juuri Varsovan konferenssin kynnyksellä, oli itsestään selvä. Kenraali Amos Aron Nagelkopf suorittaisi yrityksen käytännöllisen osan ja epäilemättä suorittaisi sen tyydyttävästi.

Ellei!

Ellei joku pistäisi sormiaan väliin. Minulla oli täysi aikomus se tehdä, mutta niin kauan kuin olin kenraalin huoneessa vuoteen alla, ei minun aktiivisuuteni mitään merkinnyt. Olisin suorastaan palanut halusta saada jutella Gurnickin kanssa, kertoa kaikki ja kysyä neuvoa. Minulla oli hallussani suunnattoman arvokkaita tietoja, tietoja, jotka voisivat merkitä minulle kunniaa ja kultaa ja menestystä, mutta minun täytyi maata hiljaa kuin hiiri ja pidättää hengitystäni hänen ylhäisyytensä juutalaisen kenraalin takia, joka ei edes ollut kenraali, siitäkin olin nyt miltei varma. Tietenkin suuriruhtinas oli itseottamallaan vallalla hänet sellaiseksi koroittanut.

Kenraali tupakoi ja käveli huoneessaan ilmeisestikin jotakin miettien, mutta mikään ei osoittanut, että hän aikoi poistua huoneestaan. Minun täytyi odottaa, odottaa vaikka tuomiopäivään saakka. Odottelin vain henki kurkussa, milloin äänekäs Rebekka-

rouva palaisi, mutta häntä ei kuullunut. Hän oli nähtävästi lähtenyt ulos lauhduttelemaan tuultaan.

Kenraali käveli puolisen tuntia, ja sitten, minun osaamatta ollenkaan aavistaa, tuli makuuhuoneeseen. Sydämeni aivan pysähtyi, kun hän istahti vuoteen viereen tuolille ja alkoi avata kengännauhojaan.

Aikoiko kenraali käydä nukkumaan? Se vielä puuttuisi, mutta tunsin vähitellen, ettei kohtapuoleen puuttuisi paljon siitä, että turvautuisin barbaariseen väkivaltaan. En missään tapauksessa oltu luotu koko päivää makaamaan sängyn alla. Ja oli nälkäkin ja tupakansavu suorastaan raivostutti, kun ei itse voinut tupakoida.

Kenraali riisui kengät jaloistaan ja, käteni kiertyivät väkisinkin puukonkahvan ympärille, kumartui sängyn alle. Hän kohotti jo peitettä ja vaivoin sain hillityksi itseni huudahtamasta. Näin, että hänen kätensä sukelsi sängyn alle ja tarttui kenkäpariin, joka oli aivan pääni vieressä.

En hengittänyt enkä tuntenut ja tietänyt mitään. Näin ainoastaan lihavahkon, pehmeän käden, joka piti kiinni kengistä, veti ne verkalleen sängyn alta pois, ja, uskomatonta, äkkiä laskeutui peiton kulma jälleen paikoilleen.

Kenraali ei ollut nähnyt minua.

Makasin aivan voimattomana. Jännitys oli ollut liiallinen tai ehkä myöskin jo kauan kestämani kuumuus sen vaikutti, mutta tunsin itseni todellakin aivan kykenemättömäksi mihinkään. Kuulin vain hämärästi, että kenraali veti kengät jalkaansa, nau-

hoitti ne ja äkkiä sysäsi toiset kengät sängyn alle, niin että ne liukuivat aivan minuun asti. Sitten kenraali poistui toiseen huoneeseen, sulki pari laatikkoa ja, en tahtonut uskoa korviani, avasi oven, läimäytti sen kiinni ja kiersi avainta lukossa.

Olin vihdoinkin yksin.

Makasin kuitenkin ainakin viisi minuuttia sängyn alla, ennenkuin uskaltauduin turvapaikastani. Jäseni olivat aivan puutuneet ja olin taaskin kohtalaisen pölyinen. Vuoteitten alla oleva lattia ei nähtävästi kovin usein tehnyt tuttavuutta lattiaharjan kanssa. Olinhan sen itsekin havainnut varsin selvästi.

Niin, olin kyllä yksin, mutta ovi oli lukittu ja pulma oli sama kuin ennenkin. Tunsin, kuinka veri alkoi pelosta hyytyä suonissani ja minua puistatti. Sen jälkeen kun olin kuullut sen, mitä olin kuullut, ei henkeni varmastikaan ollut neuvostoruplankaan arvoinen. Minä tiesin liian paljon ja liian vaarallista.

Mutta vaara kiihoitti myös hermostoani ja älyäni. Mietin, koetin ajatella kylmästi ja järjestelmällisesti, mutta en keksinyt mitään, en yhtään mitään, mikä olisi voinut tuoda pelastuksen. Kävellessäni huoneessa satuin vahingossa koskettamaan muuatta räikeänväristä hametta, joka — hieman epäsiistiin juutalaiseen tapaan seinällä riippuen — putosi lattialle. Kumarruin nopeasti sitä nostamaan ylös, mutta suoristautuessani huudahdin ääneen.

Puhelin!

Huoneessahan oli puhelin. En ollut tullut sitä ol-

lenkaan ajatelleeksi, kun en ollut sitä huomannut. Siinä oli toki keino, mikä saattaisi minut pelastaa.

Vapisevin käsin tartuin puhelintorveen. Hotellin-keskus vastasi.

»Huone 48.»

Odotin pitkän aikaa, mutta vastausta ei kuulunut. Puolalainen ei ollut siis kotona. Entäpä Laura? Kääntyä hänen puoleensa? Hänen täytyisi uskaltaa varastaa avain alhaalta ja tulla sitten minua vapauttamaan. En siekaillut kuitenkaan.

»Huone 73.»

Odotin jännittyneenä. Olisikohan Laurakaan hotellissa?

Oli.

»Max puhuu. Kuule nyt äläkä kysele mitään: mene heti alas ovenvartijan luo ja keinolla millä tahansa hanki huomaamatta käsiisi huoneen n:o 32 avain. Minä olen siellä. Avaa ovi silloin, kun ei ketään ole käytävässä. Usko nyt äläkä kysele. Henkeni on kysymyksessä. Kymmenen minuutin kuluttua voin selittää kyllä.»

Pistin torven paikoilleen ja jäin odottamaan. Minä olin saanut odottaa monta tuntia, mutta nämä viimeiset minuutit tuntuivat loppumattomilta. Onnis-tuisiko Laura? Kysymys oli ainoastaan siitä, uskal-taisiko hän toimia tarpeeksi kylmäverisesti.

Seisoin hievahtamatta, jokainen hermo ja lihas jän-nitettynä valmiina syöksymään joko ulos tai tarpeen vaatiessa pakenemaan uudelleen vuoteen alle. Ulkoa kuului askeleita, avain työnnettiin hiljaa lukkoon,

sitä kierrettiin. Seisoin patsaana. Oliko tulija Laura?

Oli.

Avain kiertyi ja ovi raoittui. Silmänräpäyksessä olin käytävässä Lauran vieressä, työnsin oven hiljaa kiinni, lukitsin sen ja pistin avaimen taskuuni sanaakaan sanomatta.

Vihdoinkin olin vapaa, mutta . . .

Kylmä hiki kohosi otsalleni. Ei, en ollut erehtynyt. Portailta kuului selvästi Rebekka-rouvan ääni, tuikea ja äreä. Varmastikin molemmat olivat tulossa. Entä nyt? He eivät olleet saaneet avainta ovenvartijalta. Nuolennopeudella sieppasin avaimen ja pistin sen avaimenreikään kiertämättä lukkoa, tempasin Lauraa kädestä ja vedin hänet puoliväkisin, mutta vastustamattomasti käytävässä olleeseen kylpyhuoneeseen, jonka oven taakse jäin hengästyneenä kuuntelemaan ja odottamaan. Aivan oikein, äänet lähenivät, erotin selvästi kenraalinkin äänen ja kuulin hänen huudahduksensa, kun hän löysi avaimen. Ovi avattiin ja suljettiin ja käytävässä oli jälleen hiljaista.

Nopeasti, mutta äänettömästi juoksin Lauran kanssa käytävän päähän ja portaille. Nyt olin lopullisesti pelastettu.

Laura vei minut huoneeseensa. Hän kai näki kasvoistani, että olin ollut vakavassa leikissä, koskapa ensi työkseen tilasi huoneeseensa hiukan syötävää ja juotavaa. Minulle maistuikin ruoka ja myöskin juoma, ja kun aloin vähitellen käsittää, että olin lei-

kissä päässyt voiton puolelle, nousi mielialani aivan kattoon.

Laura huomasi hetken tulleen.

»Kerroppa nyt, Taksi, mikä syy sai sinut tuon juutalaiskenraalin huoneeseen? Missä sinä olet ollut koko päivän?»

Minulla ei todellakaan ollut halua kertoa. Olin tullut sen luvanneeksi hetken kiihtymyksessä, mutta mahdotonta oli täyttää tuota lupausta. Naiselle ei voinut uskoa sellaisia salaisuuksia. Ja Laurahan oli sitäpaitsi minun kilpailijani. Ei sopinut ollenkaan.

»Minulla ei nyt ole aikaa,» vastasin ja nousin seisomaan. »Kerron joskus toiste, mutta en nyt.»

Laura naurahti taistelunhaluisesti.

»Ei aikaa! Se on selvä, mutta epäonnistunut hätävalhe. Ajatteles, jos minä olisin tullut päästämään sinut puolituntia myöhemmin. Sinulla olisi ollut aikaa vallan mainiosti istua huoneessa. Sinun olisi täytynyt istua. Tuo syy ei siis vetele ollenkaan.»

En osannut sanoa mitään, enhän voinut viitatakaan seikkailuuni, Lauran aavistamatta, kuinka suuret asiat olivat kysymyksessä. Mutta nainenhan on itsepäinen, eikä Laura, luoja paratkoon, ainakaan siinä suhteessa ole mikään ilahuttava poikkeus. Hän oli utelias, kieltämättä utelias, ja se hiveli kyllä minun itserakkauttani, sillä en milloinkaan ennen ollut huomannut voivani herättää hänen uteliaisuuttaan. Mutta en mitenkään voinut sitä tyydyttää, vaikka Laura tekikin kaikkensa niinä kymmenenä minuutina, jotka vielä viivyin huoneessa. Hän nauroi, hän

pilkkasi, pyysi, häikäilemättömästi niinkuin vain nainen voi pyytää, ja lopuksi uhkasi menevänsä kysymään kenraalilta, mitä tekemistä minulla oli hänen huoneessaan. Minä hätkähdin ja Laura huomasi sen ja ärsytti minua yhä enemmän. Mutta olin kuitenkin varma, ettei Laura toteuttaisi uhkaustaan. Lupasin viimein hänelle hankkia erinomaisia aiheita matkakirjeisiin ja sain hänet tyytymään, kun hän vakuuttautui siitä, etten missään tapauksessa pitemmälle myöntäisi. Mutta minä näin hänen silmistään, että Laura tekisi kaikkensa. saadakseen selville salaisuuteni, ja myöskin kostaakseen minulle samalla mitalla. Kysyin kohteliaisuuden vuoksi, millä tavalla hän oli saanut avaimen.

»Pyh, tuo nyt oli helppoa. Edit keskusteli ovenvartijan kanssa joistakin osotteista ja sillä aikaa minä kaikessa rauhassa valitsin itselleni avaimen.»

»Edit!»

Minä en todellakaan olisi uskonut, että musikaalinen nainen antautuisi sellaiseen seikkailuun, mutta Edit nyökkäsi päätään, että niin hän joka tapauksessa oli tehnyt. Edit ei näyttänyt uteliaalta, hän selaili parhaillaan hartaasti Danzigin kaupungin kartastoa ja historiallista opasta ja kirjoitti matkamuis-tojaan paksuun mustakantiseen vihkoon pystyllä, suoralla ja selvällä tyttökoululaiskäsiälällään.

Niin, mutta Jozef Gurnicki!

Menessäni alhaalta hakemaan huoneeni avainta, antoi ovenvartija minulle kirjeen. Arvasin, keneltä se oli. Monsieur Gurnicki ilmoitti olevansa puolalai-

sen ylikomisarin luona. Riensin huoneeseeni ja soitin hänelle, pyytäen häntä kiireellisesti saapumaan hotelliin.

Ei kulunut puolta tuntiakaan ennenkuin ovelle koputettiin ja Jozef Gurnicki astui sisään.

»Missä te olette olleet koko päivän?» Puolalainen paloi uteliaisuudesta ja jännityksestä.

»Kenraali Amos Aron Nagelkopfin huoneessa sängyn alla.»

»Todellako?»

»Aivan varmasti, ja todistukseksi siitä voin antaa tämän,» sanoin ojentaen hänelle tuon tärkeän paperin. Puolalainen tuli aivan suunniltaan ilosta ja ennenkuin kerkesin edes aavistaa, oli hän kietonut käntensä kaulani ympäri ja moiskauttanut minua molemmille poskille. Kukin tavallaan, ajattelin vain, ja suuteleminenhan kuuluu puolalaisiin tapoihin niin kuin nenänhierominen kiinalaisiin.

»Kertokaa, kertokaa!» ja puolalainen heittäytyi nojatuoliin. »Tehän olette kuin Scherlock Holmes!»

Minun täytyi nauraa ja nauraminen teki minulle hyvää vuoteen alla makaamisen jälkeen.

»Ennenkuin kerron,» sanoin, »kuvailkaapa minulle, minkälainen kohtaaminen teille sattui Helan niemellä?»

Puolalainen nauroi hiukan harmistuneesti.

»Olimme ehtineet juuri niemen toiselle rannalle, meren puoleiselle, ja sitä pitkin kävellessämme huomasi hiekalla erään pensaan varjossa istumassa kaksi henkilöä. Samalla myöskin madame Nagelkopf huomasi heidät ja päästi huudon, mikä varmasti

kuului kylään saakka. Istujat olivat madame Pirard ja kenraali. En tahdo kuvata, mitä seurasi. Lopputulos oli joka tapauksessa, että seura vaihtui, madame otti kenraalinsa ja minä madame Pirardin. Tiesittekö te, että kenraali oli mennyt Helaan?»

»Tiesin.»

»Te olette velikulta, totisesti. En tahtoisi uudelleen joutua samanlaiseen tilanteeseen. Kaikki ihmiset katsoivat meitä.»

»Täytyy kärsiä. Minäkin sain jo tarpeekseni.»

Sitten kerroin yksityiskohtaisesti koko seikkailuni ja puolalainen istui kuin neuloilla, niin innostunut ja jännittynyt hän oli. Keskustelimme vielä tunnin, minkä jälkeen sovimme menettelytavasta.

Ilmoitin matkakumppaneilleni, että lähdemme illalla Vilnaan. Editin ja Lauran vastalauseet kaikui-
vat kuuroille korville.

»Sinä edistyt liian huimaavasti,» sanoi Laura ja keikahutti niskaansa. »Kuvitteletko sinä todellakin että minä, kun olen päättänyt olla Danzigissa viikon, lähden noin vain, sinun käskystäsi, Vilnaan?»

»Minä en kuvittele,» vastasin kuivasti, »minä olen varma siitä. Aivan yksinkertaisesti. Sinulla ei ole valinnan mahdollisuutta. Ellet seuraa minun neuvojani ja ohjeitani ja määräyksiäni, et pääse Vilnaan eikä lehtesi saa sieltä mitään.»

Minä korostin sanoja »määräyksiäni» ja »pääse». Näin, että se teki oikein hyvää Lauralle. Olin varma, että hänen kilpailijaolemuksensa voittaisi ja siksi saattoin uskaltaa verrattain pitkälle. Laura oli aina en-

nen määrännyt. Nyt määräsin minä ja tuskin tiesin, miten muutos oli tapahtunut. Toistaiseksi saatoin olla varma ylivallostani, mutta tunsin Lauraa siksi hyvin, että tiesin, jos tästä ylivalta-asemastani aioin pitää kiinni, vielä seuraavan katkeria taisteluja.

»Entä passit?» kysyi Laura jokapäiväisimmällä äänellään.

»Sinä älä huolehdi niistä, vaan katso, että itse ja tavarasi, samoin kuin Edit ja hänen kampeensa ovat pian valmiina.»

Laura kääntyi kunnioittamatta minua edes halveksivalla silmäyksellä. Aavistin, että matka Vilnaan tuskin tulisi erikoisemman helläksi. Mutta välitin siitä viisi. Minulla olivat omat asiani ja ne olivat paljon jännittävämmät kuin jonkun naisen mielialan vaihtelut.

Samana iltana istuimme kaikki junassa ja porhalsimme kohti Posenia. Olin päättänyt matkustaa kiertoteitse Vilnaan, osaksi siitä syystä, että se minua yleensä huvitti, osaksi siitä, etten pelännyt kenraalin ehtivän ennen meitä. Hän ei osannut odottaa mitään sellaista.

TOINEN OSA.

Olimme saaneet makuupaikat, ja kun seuralaiseni olivat poistuneet osastoonsa, vetäydyin minäkin levolle. Vaunu oli hyvä saksalainen vaunu, mutta sota-ajan vaikutus tuntui vielä edelleenkin peittojen ja tyynyjen puutteessa. Minä osaan sentään yhden taidon: matkustaa. Se ei ole mikään pieni taito, se edellyttää sekä järkeä että kokemusta, ja jälkimäistä minulla on hiukan. Niinpä minulla oli mukanaani sekä peite että tyyny, joten viiden minuutin kuluttua saatoin tilapäiseen vuoteeseeni olla varsin tyytyväinen.

Uni ei sittenkään maistanut. Olin vieläkin liian kiihoittunut enkä sitä ihmetellytkään. Vaikka sanomalehtimiehenä joutuukin kokemaan paljon merkillistä ja tylsyy ihmeihin, ylittivät Danzigin seikkailut minun tavallisen kokemuspiirini rajat. Puolessatoista vuorokaudessa olin ehtinyt saada jotenkin runsaasti kokemuksia, ja vaistoni sanoi, että kaikki oli vain alkua, että kesälomani muodostuisi kyllä mielenkiintoiseksi ja jännittäväksi, mutta tuskin kovinkaan hermoja rauhoittavaksi. Koettelin takataskuani ja tunsin siellä illalla ostamani revolverin. Revolveri ei

ole mikään hermolääke, vaikka useimmiten onkin niin, ettei revolveria käyttävä mies kaipaakaan hermolääkkeitä.

Jozef Gurnicki oli palkinnut seikkailuni tavalla, jota olin toivonutkin. Laura pääsisi kyllä Vilnaan ja voisi kuvata vaikutelmiaan, mutta minulla oli taskussani varmasti tehoava suositus Puolan d'Annunziolle, kenraali Zeligovskille. Se merkitsi ensiluokkaista haastattelua lehdelleni ja itselleni sekä kunniaa että hitusen kultaa. Niistä senteistä, jotka siitä kirjoittaisin, voisin vallan hyvin vaatia runsaanlaisen korvauksen.

Tätä ja kenraali Amos Aron Nagelkopfin suunnitelmia mielessäni hautoen viimein nukuin junan yksitoikkoiseen tärinään. Näin unta suunnattoman suuresta lattiaharjasta, millä minut koetettiin lakaista maanpinnalta ja unissani käsitin maan pannukakun muotoiseksi ukko-Ptolemaion teorian mukaan. Harja läheni minua ja tunsin liukuvani sileätä pintaa pitkin reunaa kohti ja sitten tipahtavani pohjattomaan syvyyteen.

Heräsin ja katsoin kelloani. Se lähenteli puolta kuutta. Tunnin kuluttua olisimme siis Posenin kaupungissa. Hyppäsin ripeästi lattialle, kaivoin esille toilettivehkeeni ja neljännestunnin kuluttua olin peseytynyt ja kammattu. Kupillinen kuumaa kahvia ei olisi haitannut, mutta siitä tuskin oli toivoa ennenkuin Posenissa.

Menin kävelemään käytävään ja antauduin ihailemaan ohikiitäviä maisemia. Posen on ihana maa-

kunta, Puolan valtakunnan kehto, vanhojen poljainien kotiseutu, joista puolalaiset ovat nimensäkin saaneet. Kaikkialla näkyi saksalaisen kulttuurin vaikutus, eikä se ainakaan ulkokuoreltaan tuntunut vastenmieliseltä, niin paljon kuin saksalaisuutta siellä on moitittukin. Päinvastoin. Hyvin hoidetut, reheväkasvuiset pellot, kirjavat niityt, valkeat punatiilikattoiset talot, viivasuorat erinomaiset maantiet poppeli- ja lehmusreunusteineen, kaikki muistutti Saksan viljavien ja vaalittujen seutujen, kaikki näkyi järjestys ja järkipäisyys, pienoinen idyllimäisyys ja herttaisuus. Ja kuitenkin oltiin Puolassa, kansa oli puolalaista, sen tunsin kyllä siksi sen rientäessä työhön pelloille ja niityille. Niin, Posen on Puolan viljavien ja kehittynein maakunta, ja Posenin puolalaiset koko kansan terveintä, säännöllisintä ja työteliäintä väestöä.

Juna pysähtyi kuitenkin keskikokoiselle asemalle ennen Posenia ja minä kiiruhdin ulos saadakseni jotakin lämmintä sisääni. Vaikka olikin kesä, eivät yöt suinkaan olleet liian polttavia. Samassa näin Lauran ja sanoin hänelle hyvänhuomenen. Sain todellakin vastauksen, vaikka olin jo melkein varma, etten saa, niin epäroivältä näytti Laura vastatessaan.

Join kaikessa kiireessä kupillisen kahvia ja nielaisin pienen voileivän. Kaikki maistui erinomaiselta ja hinnat olivat halvat, ainakin Suomen rahaa käytettäessä. Uskalsin huomauttaa myös Lauralle, että hänenkin tulisi pitää kiirettä, sillä juna kai seisoi vain pari kolme minuuttia asemalla. Laura ei kui-

tenkaan suvainnut vastata, mutta Edit, sanaakaan sanomatta, seurasi kyllä neuvoani. Juuri kun olimme ehtineet junaan, vihelsi junailija ja juna lähti jotenkin reippaasti liikkeelle. Laura ei ollut vielä tullut. Juna oli jo ehtinyt kulkea ainakin viisitoista metriä ja sen nopeus kasvoi joka sekunti, kun huomasimme Lauran kiiruhtavan asemaravintolasta.

Hän juoksi, juoksi todellakin, mutta junakin lisäsi vauhtia ja minä havaitsin, että Laura saa pistää tiukalle, jos mieli päästä enää mukaan. Edit oli hermostunut.

Mutta Laura juoksi ja tavoitti junan. Se oli kuitenkin ehtinyt jo asemalaiturilta ja nyt kävi ilmi, että hyppääminen vaununastuimelle oli Lauralle ilman siipiä likipitään ylivoimainen tehtävä. Suutuin todella, sillä oli selvää, että Laura jäisi nyt jälkeen ja me saisimme häntä odotella, vaikka toiselta puolen ei ollenkaan haitannut, että Laura sai taas pienen muistutuksen itsepäisyytensä seurauksista.

Sallimus suvaitsi kuitenkin tällä kertaa esiintyä ja esiintyä komeanlaisen, tanakan ja reippaan puolalaisen luutnantin muodossa. Tämä Radzivillien ritari hypähti nopeasti alimmalle astuimelle, kumartui alas ja ojensi kätensä Lauralle, mihin tämä puolestaan ollenkaan vitkastelematta tarttui. Hetki vielä, ja Laura teki komean hieman pyristelevän kaaren ilmassa, mutta putosi kuin putosikin astuimelle, mistä hänen ritarinsa hänet nopeasti ja taitavasti toimitti vaununsillalle.

Laura oli punainen ja hämmästynyt. Hän ei näyt-

tänyt oikein tajuavan lentomatkaansa, mutta sievä hän oli, se täytyi myöntää minunkin, joka purskahdin kainostelemattomaan nauruun.

»Mutta kiitähän toki nyt, Laura, siitä, ettei sinun tarvinnut jäädä koko päiväksi juomaan kahvia tuohon asemaravintolaan.»

Silmänräpäyksessä oli Laura oma itsensä, hän hymyili demonnisen viehättävästi — jos tällaisia rakkausromaanien termejä voidaan pystynenäiseen Lauraan soveltaa — ja lausui kiitoksensa peittelemättömän ihailevalle ritarilleen. Ei kulunut viittä minuuttiakaan, ennenkuin he molemmat olivat innokkaassa keskustelussa, puolalainen luutnantti kutsuttiin seuralaisten vaununostoon, mutta minut jätettiin ulkopuolelle, jotta sitä syvemmin ja painavammin saisin tuntea armottomuuden ja epäsuosion auringonpaisteen kylmyyden.

Olin todellakin yksin. Uskaltauduin pari kertaa Lauran osaston sivu, mutta puolalainen luutnantti istui uskollisesti siellä ja noilla kolmella näytti olevan eittämättömän hauskaa. Luutnantti kuului puhuvan saksaa aivan virheettömästi, joten kielikään ei tuottanut haittaa. Kuulin jonkun sanan ja niistä ymmärsin, että puhe koski sota-asioita. Oi nainen, ajattelin. Laura oli ankara antimilitaristi, kannatti korkeintaan kansanmiliisiä, mutta hänen teoriansa tuntuivat toinen toisensa jälkeen sortuvan, kun hän joutui niitä soveltamaan käytäntöön. Puhelun sävy oli niin haltioitunutta ja ihailevaa, että otaksuin val-

lan oikein, ettei puolalainen luutnantti ainakaan kansanmiliisistä puhuisi sillä tavoin.

Tulimme Poseniin. Juna seisoisi asemalla joukon toista tuntia, niin että hyvin ehtisimme käydä kaupungilla ainakin syömässä. Minua alkoi naurattaa ja suututtaa arkuuteni, yksin en aikonut lähteä syömään, ja niinpä kokosin kaiken röyhkeyteni ja menin Lauran luo.

»Aiotko lähteä syömään?» kysyin sangen välinpitämättömästi suomeksi, sillä puolalainen luutnantti seiso i hänen vieressään ja näytti ihastuneelta. Kyllähän Laura osasi olla hurmaava, kun tahtoi, tiesin sen kyllä.

»Lähden kyllä, mutta en sinun kanssasi. Minulla on hauskaakin seuraa,» sanoi Laura niin viattomalla äänensävyllä, ettei puolalainen ainakaan voinut aavistaa, minkälaisia kohteliaisuuksia hänen miellyttävä matkakumppaninsa minulle lateli.

»Sinä erehdyt,» virkoin kylmästi ja tein jotakin, mikä Lauraa suorastaan raivostutti. Minä nimittäin kumarsin ja esitin itseni. Puolalainen oli pelkkää kohteliaisuutta ja esittäytyi myös, mutta nimestä en saanut selvää, en sinne päinkään, vaikka en luule puolalaisen kostuneen omasta nimestäni sen enempää. Ristin hänet mielessäni Pan Twardowskiksi ja sillä hyvä. Pan Twardowski on puolalainen legendasankari, Faustin kummi ja kaima, mutta paljon iloisempi ja vapaampi, ei niin germaanisen jyrkevä ja juhlallinen.

Lähdimme kaupungille, eikä Laura skandaalin pelosta uskaltanut ajaa minua seurasta. Minä olin

muutamassa päivässä aivan harvinaisessa määrässä kehittynyt röyhkeydessä.

Posen on saksalaistyylinen kaupunki, puhdas, siisti ja — ikävä, niinkuin minulle oli vakuutettu. Kadut olivat todellakin hyvät, liikkeet komeita ja järjestettyjä, katujärjestys oivallinen ja kaiken yllä lepäsi kuin työn ja toimeliaisuuden henki. Katselimme vanhaa raatihuonetta, haus kannäköistä teatteritaloa, ajoimme ohii maankuulun Kantorovieczin likööritehtaan, jonka alla puolalainen luutnantti kertoi olevan kokonaisen maanalaisen kaupunginosan kilometrimääräisine katuineen viina- ja likööritynnöreitä. Kielto lakimaan poikana minä kuitenkin urhoollisesti pidätyin vajoamasta tämän kielletyn hedelmän kuvitte luihin.

Söimme erittäin maukkaan aamiaisen »Hotel d'Angleterressa», minkä aikana vilkas keskustelu pääasiassa liikkui sota-asioissa, Puolan armeijassa ja Suomen suojeluskunnissa ja mihin keskusteluun Laurakin otti innokkaasti osaa. Edit vain oli kuin ennenkin, vastasi silloin kuin kysyttiin, mutta ei itse aloittanut milloinkaan puhetta.

Lähdimme jälleen matkaan. En vaivaa matkakuvauksella. Minusta tuntui, siitä huolimatta, että puolalainen luutnantti oli joka suhteessa erittäin hauska ja hieno mies, jonka kanssa saattoi keskustella, ja älykkäästi, kaikesta tämän auringon alla, että oli todellakin hieman kiusallista, kun hänellä oli täsmälleen sama matka kuin meilläkin, siis päätekohtana Vilna tai Vilno, kuten se puolaksi oikeastaan

kuuluu. Mutta en voinut tietenkään protesteerata, ja Laura oli ihastuksissaan, jopa niin peittelemättömästi, että Edit katsoi kerran olevan syytä huomauttaa hänelle varovaisuuden hyödystä. Laura nauroï vain ja sanoi tietävänsä, mitä teki. Hänen päänsä ei menisi pyörälle ja mitä taas toiseen tuli, oli se tämän oma asia.

Kiidimme halki Puolan tasangoitten, kirjavien peltöjen, niittyjen, soitten ja nummien, joilla näkyi hanhi- ja hevoslaumoja, karjaa, ohi pienten metsikköitten, valkeitten savikylien, joitten kellertävät olkkatot hauskaasti kohosivat keskellä kirsikka- ja omenatarhoja, halki entisten sota-alueitten, joilla piikkilanka-aita kiemurteli loppumattomana jonona, yli peltöjen, mäkien ja kukkuloitten, piikkilanka-aita ja juoksuhaudat pomminsuojineen, tykkiasemineen ja sortuneine rintavarustuksineen. Ruoho ja vilja viheriöitsi verisessä mullassa, piikkilanka-aita peittyi puoleksi luonnon rehevyyteen, mutta sitkeä se vielä oli, yhtä sitkeä kuin sodan muisto ihmisten mielissä.

Ja sitten yhtäkkiä alkoi minusta tuntua, että Laura hautoi jotakin, hänellä oli jokin suunnitelma, minkä hän tarkoin salasi minulta, mutta josta Edit jotakin tiesi ja missä puolalaisella luutnantilla oli myöskin osuus. Koetin varmistautua luulossani, mutta en saanut sitä vahvistetuksi enkä kumotuksi.

Ja olihan minulla omanikin. Kun vihdoïn saavuimme Vilnaan, haihtuivat päästäni kaikki luuloni ja epäilyni Laurasta. Oma tehtäväni valtasi minut. Kenraali Amos Aron Nagelkopf tuskin saisi noita

viittäkymmentätuhattansa. Ja Varsovan konferenssi onnistuisi kaikesta päättäen, jos yleensä olisi onnistuakseen, Vilnan kysymyksen ainakaan tekemättä tavallista suurempaa haittaa.

Vilnan asema oli täynnä sotilaita, reippaita ja pirteitä poikia puolittaisissa puolalaisissa univormuisaan; aseita ja vahteja näkyi kaikkialla. Onhan Vilna sotatilassa Liettuaa vastaan, niin ettei järjestyksessä ollut ihmettelemistä.

Tihkusade loi omituisen tunnelman, kun istuimme autoon ja ajoimme puolipimeitä, kosteita, kiemurtelevia katuja pitkin hotelliin. Aistimiimme funki tuoksu tai oikeastaan haju, josta Vilna on kuuluisa, raskas, vahvasti epämiellyttävä ja tukahuttava haju, johon sekottautui tuoreen mullan ja kosteain lehtien tuoksu. Niin, Vilnan haju, joka nousee sen juutalaiskorttelista, sen pohjattoman likaisesta korttelista, mihin hajuun kyllä voi tottua, mutta jota ei saa poistetuksi niinkauan kuin tuo kortteli on pystyssä.

Olimme kaikki matkasta väsyneitä, joten heti, hie- man ruokailtuamme, menimme levolle. Laura oli salaperäisen, mutta voitonvarman näköinen, ja luulin jo hetkisen, että tulinen puolalainen luutnantti oli ehtinyt tehdä rakkaudentunnustuksen Pohjolan kylmälle ja oikulliselle tyttärelle. En tiennyt Lauran suunnitelmia, ja tästä tietämättömyydestä johtui, että seuraavana päivänä jouduin seikkailuun, minkä rinnalla seikkailuni Danzigissa oli melkoisen vaaraton.

Aamu valkeni kirkkaana ja sateettomana, kun lähdin kaupungille ennen naisten ilmestymistä. Puolalainen luutnantti istui ruokasalissa ja nyökäytti minulle ystävällisesti päätään.

Ilma oli todella kaunis, ja kun kävi raitis tuuli, ei kaupungin ominaishajukaan tuntunut häiritsevän voimakkaalta. Saatoin niin ollen rauhassa harhailla ja tarkastella kaupunkia, jonka vaiheet maailmansodan ja sen jälkeisten melskeitten aikana ovat olleet sekä monet että merkilliset.

Kaupunki teki jotenkin ränsistyneen vaikutuksen. Näkyi, että se oli saanut kestää sotaa. Eivätkä mustakauhtanaiset ja kalottipäiset, sietämättömän likaiset juutalaiset suinkaan kohottaneet kaupungin ulkonaista vaikutusta. Juutalaisissa on Vilnankin kysymyksen ydin, tuon kysymyksen, jossa kaikki tavaltaan ovat oikeassa ja kaikki väärässä, Puola vedotesaan eittämättömään historialliseen oikeuteensa ja kansanäänestykseen, Liettua siihen, että Liettua ilman Vilnaa on mahdoton. Nykypäivien Liettua tarvitsee Vilnaa, se on selvä, yhtä selvä kuin se, että historiallisesti Vilna kuuluu Puolaan, niinkuin Puolan ja Liettuan historia on käsi kädessä kulkenut, ja yhtä selvä kuin se, että kansanäänestys ei ollenkaan sovi Vilnan alueeseen. Puolalaisia on huomattavasti, samoin maaseudulla liettualaisia, mutta äänestyksen tulos ei riipukaan näistä, vaan juutalaisista, joilla ei ole kansallisuutta eikä isänmaata siinä merkityksessä kuin muilla kansoilla. Juutalainen äänestäisi sen mukaan mistä luulisi enimmin hyötyä tulevan.

Kysyttyäni sain tietää kenraali Zeligovskin majajalevan vanhassa aatelispalatsissa, missä myöskin Napoleon aikoinaan oli pitänyt asuntoa, vastapäätä Vilnan yliopistoa. Arvelin kuitenkin aivan oikein, ettei aika ollut vielä sovelias tervehdyskäynnille ja sen vuoksi, harhailtuani tarpeeksi kaupungilla, palasin hotelliin. Ryhdyin kirjoittamaan matkakuvausta enkä huomannut ollenkaan ajan kulumista.

Yhtäkkiä temmattiin huoneeni ovi auki ja Edit syöksähti sisään. Näin hänen kasvoistaan, että jotakin oli tapahtunut.

»Laura!» läähätti Edit ja vaipui tuolille.

»Mitä?»

»Laura on joutunut vangiksi.»

Edit painoi sydänalaansa kuin teatterilavalla.

»Vangiksi?»

»Niin, hän on joutunut liettualaisten vangiksi.»

Istuin todellakin ymmällä. Muutamia tunteja siten hän oli ollut hotellissa. En ymmärtänyt mitään.

»Mutta selitähän toki.»

Edit kuivaili hikeä otsaltaan ja koetti rauhoittua.

»Me lähdimme tänä aamuna automatkalle . . .»

»Kutka?»

»Laura, se puolalainen luutnantti ja minä. Lähdimme automatkalle ja ajoimme puolueettoman alueen rajalle, siis rintamalle. Mutta Laura ei tyytynyt siihen. Hän tahtoi välttämättömästi mennä yli rajan, hän tiesi, että sinulla on aikomuksia mennä haastattelemaan kenraali Zeligovskia ja hän tahtoi

saada jonkunlaisen korvauksen. No niin, luutnantti seurasi häntä, kun he lähtivät autolla.»

»Entä sinä?»

»Minä en seikkaile,» vastasi Edit kylmästi. »No niin, he lähtivät, mutta jonkun kymmenen minuutin kuluttua kuului tieltä laukauksia, zeligovskilaiset lähettivät patrullin, mutta se ei saanut mitään muuta aikaan, toi vain tiedon, että luutnantti ja hänen seuralaisensa olivat joutuneet liettualaisen patrullin vangiksi. Auto oli tiellä läpiammuttuna. Liettualaiset vetäytyivät vanhojen raunioitten turviin. Ne eivät pääse sieltä poistumaan ennenkuin tulee pimeä, sillä zeligovskilaisten konekiväärin estävät peräytymisen.»

Minä todellakin kirosin. Siinä ei ole mitään ihmeellistä, tuskin paheksuttavaakaan. Laura oli antautunut kevytmieliseen seikkailuun ja oli oikein, että hän sai siitä rangaistuksensa. Mutta en voinut myöskään jättää häntä vangiksi. Hänen kohtalostaan täytyi ottaa selvä, mikä ei varmastikaan ollut aivan helppoa, kun tiesi vallitsevat sekasortoiset, järjestymättömät olot. Varmaa oli, että juttu aiheutti viivästystä matkallemme.

Edit alkoi vähitellen tyyntyä, mutta minä mietin tilannetta. Oli onni, että minulla oli suositus kenraali Zeligovskille. Hänen avullaan ehkä saattoi tehdä jotakin.

»Ehkä kenraali voisi antaa jonkun neuvon,» sanoi Edit kuin ajatusteni lukijana.

»Ehkä,» virkoin, »ja aionkin lähteä häntä tervehtimään.»

»Hän käskikin sanoa sinulle terveisiä,» jatkoi Edit. Hypähdin pystyyn.

»Terveisiä? Kenraali Zelikovski?»

Edit silmäsi minua kummastuneena.

»Ei, vaan kenraali Nagelkopf, muistathan sieltä Danzigista.»

Vaivuin takaisin tuolille enkä saanut sanaa suustani muutamaan minuuttiin.

Oliko kenraali Nagelkopf täällä?

»Missä tapasitte hänet?» kysyin.

»Hän asuu täällä hotellissa,» vastasi Edit, »ja keskusteli kanssamme ennen matkaamme. Hän neuvoi Lauralle juuri nuo rauniot, missä Laura nyt istuu liettualaisten vangitsemana.»

»Neuvoi rauniot!» Ajatus, kirkas ja tyrmistyttävä, lensi päähäni: kenraalinhan oli määrä toimittaa kompromettoiva paperi liettualaisille. Oliko hän valinnut Lauran viejäksi? Miksei, hänhän tiesi Lauran ajavan puolalaisen upseerin kanssa sotilasautossa. Epäluuloni muuttui silmänräpäyksessä varmuudeksi.

»Eikö kenraali sanonut mitään muuta?»

»En ainakaan muista hänen mitään erinomaisempaa sanoneen.»

Ja sitten pääasia:

»Antoiko hän Lauralle joitakin papereita?»

»En ainakaan muista.»

Nyt olivat hyvät neuvot kalliita. Täytyi toimia sekä nopeasti että harkitusti. Yllättäisinkö ensin kenraalin Nagelkopfin vai pyrkisinkö kenraali Zeligovskin luo? Laura täytyi saada vapautetuksi en-

nen yön tuloa ja siihen tarvitsin kenraali Zeligovskin apua, tarvitsin sotilaita ja upseereita.

Tartuin hattuuni ja soitin auton.

»Mene alas,» sanoin Editille, »ja pidä silmällä kenraali Nagelkopia. Jos hän menee ulos, niin koeta seurata häntä huomaamatta, mutta jätä minulle hotellin sana siitä. Missään tapauksessa älä sano hänelle mitään Lauran vangiksijoutumisesta. Valehtele jotakin sopivaa.»

Riensin alas ja hyppäsin autoon. Viiden minuutin kuluttua auto vieräsi palatsin portista sisään. Virkapukuinen ovenvartija hypähti esiin ja auttoi minut alas, ohjaten eteiseen. Kirjoitin nopeasti nimikortille muutamia sanoja ja annoin sen hovimestarille, joka myös oli ilmestynyt näkyviin. Portaitten alapäässä seisoivat kaksi kuvapatsaan tapaista husaaria miekat paljastettuina.

Hovimestari kumarsi ja poistui, heitettyään tutkivan katseen hiukan kiihoittuneeseen ulkomuotooni. Kävelin avarassa eteisessä pitkän aikaa, mutta hovimestaria ei kuulunut palaavaksi. Punnitsin juuri, onnistuisiko väkivaltainen läpimurtautuminen noitten kahden miekallisen Cerberoksen ohi, kun siviilipukuinen herrasmies, yksityissihteeriltä vaikuttava, laskeutui portaita alas ja tuli luokseni.

»Anteeksi, mutta mikä on asianne?» kysyi hän koheltiaasti, mutta tutkivasti.

»Minulla on tehtävä tärkeä paljastus. Eikö Jozef Gurnickin nimi riitä takaamaan, etten tule turhan takia.» Minun suomalainen sisuni alkoi jo kiehua. Oli-

han kysymys hetkistä, korvaamattoman kallisarvoisista hetkistä.

»Olkaa siinä tapauksessa hyvä ja seuratkaa minua,» lausui herrasmies muuttumattoman kohteliaasti ja lähti nousemaan portaita, minun seuratessani. Kuljimme usean komean palatsihuoneen läpi, kunnes tulimme talon taaimmaiselle siivelle pieneen, ylellisesti mutta hauskaasti ja kodikkaasti kalustettuun huoneeseen. Ohjaajani viittasi tuolia.

»Olkaa hyvä ja odottakaa hetkinen. Kenraali tulee aivan pian.»

Istuuduin, mutta en suinkaan ollut tyytyväinen. Olisin tahtonut toimia nopeasti, salamannopeasti. Ja sitten pälkähti päähäni, mitenkähän Lauraa kohdellaan. En luottanut ollenkaan nykyisen ajan sodankäyntitapoihin. Ja häntä tietenkin pidetään lisäksi vakoilijana ja kiihoittajana. Ei, mitään paha ei Lauralle saanut tapahtua.

Ovi avautui ja sihteerin saattamana astui sisään kenraali Zeligovski mitä yksinkertaisimpaan sotilaspukuun puettuna, ilman ainoatakaan merkkiä tai tähteä tai yleensä prameilua, mies yli keski-ikä, hieman lihavahko, tuuheaviiksinen ja hyväntahtoisen näköinen. Tiesin, että hänen sotilaansa häntä melkein jumaloivat, hän on todellinen kansansankari, vaikka ei olisikaan onnistunut poliitikko, satumaisen rohkea. Hänet olivat sotilaat lukemattomia kertoja nähneet tulilinjassa rauhallisesti johtamassa taistelua samaan aikaan kuin hänen ympärillään miehiä kaatui ja haavoittui. Häntä on usein verrattu italialaiseen

d'Annunzioon, mutta yhtymäkohdat ovat vain poliittisia, kenraali Zeligovskissa ei ole mitään italialaisen sotilasdemagoogin vastustamattomasta tulisuudesta, pidättämättömästä räiskyväisyydestä, hänen vaikutuksensa on isällistä ja leppoisaa, hänen koko olenossaan on jotakin jälkeä vanhasta Liettuasta ja sen leveästä hyväntahtoisuudesta sentapaisena kuin se uhkuu »Pan Tadeuszin» kuvauksissa. Mielikuva, joka syntyy lukiessa hänen rohkeasta, mutta poliittisesti turmiollisesta ja puolustamattomasta Vilnan alueen valtauksesta, ei vastaa todellisuutta, kun joutuu hänen kanssaan persoonalliseen kosketukseen.

Sihteeri esitti minut ja kävin suoraa päätä asiaan.

»Niinkuin tiedätte, tekevät bolshevikit kaikkensa sotkeakseen teidän ja Kovnon hallituksen välit entistä pahemmin. Minulla on syytä otaksua, että on taas tehty uusi yritys siihen suuntaan, entistä vakavampi, sellainen, joka luultavasti johtaa uuteen aseelliseen selkkaukseen.»

Kenraalin myhäilevät kasvot saivat huolestuneen ilmeen ja jännittyivät.

Kerroin lyhyesti, mutta tarkasti seikkailuni Danzigissa, sikäli kuin se koski Vilnan kysymystä sekä sitten Lauran vangiksijoutumisen, lausuen arvelunani, että kenraali Nagelkopf oli tavalla tai toisella toimitanut Lauran mukaan tuon väärennetyn tärkeän paperin. Sihteeri, joka oli läsnä keskustelussa, ei sallanut levottomuuttaan. Kenraali silmäili minua tutkivasti ja kysyvästi.

»Kirottu juttu!» sanoi kenraali. »Tilanne on sellai-

nen, että vältän kaikkea väkivaltaa viimeiseen saakka. Varsovan konferenssi täytyy saada onnistumaan. Luulisitteko voivanne jollakin tavoin järjestää asiaa?»

Miettimättä hetkeäkään esitin suunnitelmani, jonka olin laatinut autossa istuessani.

»Komentakaa minulle avuksi kunnollinen upseeri ja antakaa hänelle valtuus järjestää patrulli. Yrittäisin vapauttaa vangitut ennen yötä. Sitä ennen koetan hoitaa asian kenraali Nagelkopfin kanssa.»

»Hyvä on, suostun ehdotukseen. Voisihan kenraalin myöskin vangita»

»Ja joutua siten selkkauksiin,» keskeytin minä sangen epäkohteliaasti tosin, mutta mielestäni järkevästi.

»Mahdollista kyllä,» myönsi kenraali. »Tulkaa siten huomenna, ja kertokaa, miten yritys on onnistunut.»

Nousin ja kenraali ojensi minulle kätensä.

»Odottakaa hetkinen, niin lähetän upseerin luoksenne,» sanoi hän ja poistui viereiseen huoneeseen. Viiden minuutin kuluttua astui luokseni upseeri, jonka huomasi kapteeniksi, tumma ja tanakka, sotilaallisen näköinen mies, joka esitti itsensä. Laskeuduimme alas sihteerin saattamina. Maksoin oman autoni ja lähetin sen pois, nousten kapteenin kanssa sotilasautoon. Ajoimme ohi Vilnan Ihmeitätekevän Neitsyt Marian kappelin, jonka edustalla satalukuisen joukko ihmisiä, rikkaita ja köyhiä, nuoria ja vanhoja, miehiä ja naisia, sivistyneitä ja sivistymättömiä, ryömi maassa sitä hartaasti suudellen. Minun

mieltäni ei näky jaksanut pitempää kiinnittää, paljastin vain pääni niinkuin näin sekä ohjaajan että kapteenin tekevän, ja koetin miettiä, miten yllättäisin kenraalin. Hän oli vanha ja kokenut kettu ja selvää oli, ettei hän aivan vähällä aikonut antautua.

Auto pysähtyi hotellin eteen, hyppäsin katukäytävälle ja kehoitin kapteenia palaamaan tunnin kulluttua. Hänellä oli vielä joitakin asioita toimitettavanaan. Nousin hitaasti huoneeseeni, kunnes muuan onnellinen ajatus pälkähti päähäni. Tarkistin revolverini ja pistin sen takin taskuun ja menin sitten kenraalin huoneen ovelle. Koputettuani kuulin kenraalin kehoittavan: »sisään!» Hän oli siis kotona.

Avasin oven ja astuin sisään. Näin heti, että kenraali oli ollut lähtöpuuhissa, matkalaukuista oli osa jo pakattu ja toisia hän oli ollut pakkaamassa. Hän piti asiaansa jo lopullisesti järjestettynä.

Kenraali tervehti ystävällisesti ja viittasi minua istumaan. Tunsin asemani jotenkin omituiseksi sen takia, mitä aioin, mutta nyt ei enää voinut suunnitelmia muuttaa. Lauran asema oli alkanut minua yhä enemmän huolestuttaa. Jos häneltä oli paperi löydetty, ei ollut ollenkaan mahdotonta, että hänet heti ammuttaisiin. Vakoilijoihin ja provokaattoreihin nähden ei näissä oloissa liikoja kursailtu.

Kenraali käänsi minulle hetkeksi selkänsä. Salamanopeasti vedin revolverin esille.

»Kädet ylös!»

Kenraali käännähti niin nopeasti, että huomasin hänen joskus ennenkin joutuneen samanlaiseen tilan-

teeseen, mutta nähdessään vakavan naamani ja kylmän revolverin, hän empimättä nosti kätensä, mutta hänen ilmeensä oli vastaisista ponnistuksista huolimatta niin hullunkurisen avuton ja ällistynyt, etten voinut olla hymyilemättä.

»Mitä perhanaa!» pääsi häneltä tahtomattaankin.

»Kääntäkää selkännel!» komensin karskisti ja kenraali totteli. Lähestyin häntä varovasti ja kopeloin hänen taskunsa. Aivan oikein, takataskussa oli revolveri, mutta hetken kuluttua se oli minun taskusani.

»Istukaa!» määräsin lyhyesti ja istuuduin vastapäätä pitäen koko ajan tarkasti silmällä vankiani.

»Milloin saavuitte Vilnaan?»

»Toissapäivänä.» Kenraalin ilme vaihteli lakkaamatta. Hän oli todellakin tullut yllätetyksi. Mitään tämäntapaista hän ei ollut voinut kuvitellakaan.

»Mutta millä ihmeellä te olette niin nopeasti ehtinyt?»

»Lentokoneella ja autolla.»

Vihelsin pitkään. Näitä nykyajan kulkuneuvoja en ollut lainkaan ottanut huomioon.

»Mitä pirua te minusta tahdotte?» kysyi kenraali teeskentelemättömän kummastuneena vihdoin.

»Yhtä ja toista,» sanoin kylmästi ja laskin aseeni alas, mutta pidin sitä edelleenkin käsissäni. Tarkastelin häntä kiinteästi hetken ja iskin sitten äkkiä:

»Mihin kätkitte paperit, jotka annoitte neiti Soinille?»

Kenraali kalpeni tällä kertaa täydellisesti. Roh-

kea otaksumani oli ollut oikea, sen todisti edessäni istuva seikkailija. Mutta jos kuvittelin, että hän ilman muuta nyt oli vallassani, niin erehdyin. En sitä tosin kuvitellutkaan. Minulla oli vielä joitakin keinoja.

»Ei kuulu teille missään tapauksessa,» sanoi hän hiukan ivallisesti. Minä näin, että hän oli jo malttanut mielensä. Asemani italialaisena maantierosvona ei tästä huomiosta lainkaan tullut viehättävämmäksi. Revolveri jossakin yksinäisessä paikassa on sangen vaikuttava todistus- ja taivutusväline, mutta hotelli-huoneessa, kun revolverinpitäjä ei halua aiheuttaa melua, se ei ole kovinkaan vaarallinen. Kenraali tajusi aseman vallan mainiosti.

»Vai niin,» vastasin sanoja venyttäen, »vai ei kuulu minulle. Minä kuitenkin sattumalta tarvitsen välttämättömästi tämän tiedon. Toistan sen vuoksi kysymykseni vielä kerran.»

»Ja minä toistan kieltävän vastaukseni.» Kenraali naurahti huolettomasti ja sytytti savukkeen yhtä huolettomasti. Minulla olisi ollut suuri halu todellakin turvautua aseeseeni, mutta sellainen ei sopinut. Yritin uhkausta.

»Minä voin vangituttaa teidät millä hetkellä hyvänsä.»

»Epäilemättä,» myönsi kenraali rauhallisesti, »muuten ette olisi uskaltanut toimeenpanna tätä revolverikomediaakaan. Mutta haluaisin tietää, mitä sillä voittaisitte?»

»Otaksun, että teillä olisi yhdeksänkymmentä yh-

deksän mahdollisuutta sadasta kärsiä sotilaallinen sankarillinen kuolema puolenkymmenen sotilaan ja upseerin läsnäollessa jossakin syrjäisessä paikassa.»

Kenraalin äänen sävy muuttui isälliseksi. Huomasin, että hän nautti tilanteesta, mikä antoi hänelle tilaisuuden osoittaa joustavuuttaan ja taitoaan.

»Nuori mies, te päättelette vallan loistavasti, mutta, kuten sanotte, on minulla vielä yksi mahdollisuus selviytyä toisellakin tavalla. Ja se mahdollisuus minut pelastaakin.»

»Ja se mahdollisuus olisi?»

»Olette utelias, mutta olkoon menneeksi: minä, katsokaas, tiedän liian paljon, ja voin myöskin aikaansaada liian paljon, jotta uskallettaisiin minusta selviytyä niin mutkattomalla tavalla.»

Purin huuliani. Humpuukimestari oli ilmeisesti oikeassa. Muistin kenraali Zeligovskin epäröivän äänensävyn, kun hän puhui vangitsemisesta.

»Ammun teidät sitten itse, ellette anna vaatimiani tietoja,» sanoin päättävästi.

Kenraali nauroi ääneensä.

»Sellainen mahdollisuus on olemassa, mutta epäilen kuitenkin uskallustanne. Ja otaksun myöskin, että käsitätte, ettei kuolleelta ihmiseltä saa mitään tietoja.»

Ei, minun täytyi muuttaa taktiikkaani. Voimakeinot tuskin auttaisivat.

»Paljonko tahdotte tuosta tiedosta?» kysyin kursailematta. Kenraali silmäsi minua hiukan hämmästyneenä enkä sitä ihmetellytkään. Hänellä ei kai vie-

läkään ollut mitään aavistusta seikkailustani hänen sänkynsä alla, ja niin ollen täysi syy ihmetellä, mitenkä saatoin yleensä näistä asioista niin paljon ja niin tarkoin tietää. Juuri epätietoisuus tästä lujitti asemaani.

»Sataviisikymmentätuhatta!» Kenraali napsautti sormiaan.

Minä aloin tuntea raivoa. Aika kului hukkaan keskustellessa.

»Ei, hyvä kenraali, niin paljon en maksa. Se olisi kolme kertaa enemmän kuin bolshevikit teille maksavat. Te annatte sen tiedon ilmaiseksi.»

»Tosiaankin?» Kenraalin ääni kuulosti väsyneen ivalliselta.

»Kyllä!» vakuutin lujasti ja kaivoin vasemmalla kädelläni taskustani valokuvan. Onnittelin itseäni, että joskus olin tullut innostuneeksi amatöörivalokuvaukseen.

»Ellette viiden minuutin kuluttua ilmoita minulle vaadittua tietoa ja ehdottoman oikein, lähetän tämän valokuvan arvoisalle puolisolenne yksityiskohdaisen selostuksen mukana.»

Ojensin valokuvan kenraalille ja näin toisen kerran hänen kalpenevan. Valokuvassa oli ikuistettu kohta Zoppotin hiekkarannalta, missä kenraali Amos Aron Nagelkopf ja madame Heloise Pirard paratiisillisissa puvuissa istuivat tai oikeastaan makasivat sangen herttaisessa idyllimäisessä asennossa. Valokuva matkaansaattaisi varmastikin räjähdysten tulenaran Rebekka-rouvan tunteissa.

Kenraali ei vieläkään antautunut.

»Mitä minua tällaiset tyhmyydet liikuttavat?

»Kuulkaapa kenraali, minua alkaa tämä keskusteleminen jo väsyttää.»

»Lopettakaa sitten.»

»En lopeta, ennenkuin olen saanut asiasta selvän. Te, kenraali, olette köyhä mies, mutta Rebekkarouva on rikas nainen. Teillä ei totisestikaan ole varaa menettää hänen suosiotaan. Tiedän sen kyllä. Siis nyt ehdottomasti ja viimeisen kerran: missä ovat paperit?»

Kenraali pyöritteli neuvottomana savuketta kässissään. Ilmeistä oli, että hän mietti jotakin rohkeaa ja hurjaa tenppua, millä pelastautua vielä kahdennellatoista hetkelläkin. Istuin kärsivällisesti ja odotin, sillä aikaahan vielä oli.

»Olkoon menneeksi,» taipui kenraali vihdoin, »ilmoitan siis. Paperit ovat neiti Soinin käsilaukussa.»

»Siis hänen mukanaan?»

»Kyllä.»

»Miten onnistuitte ne panemaan käsilaukkuun?»

»Se oli peräti helppoa, neiti Soini poistui hetkeksi käytävään ja silleen työnsin ne suurenlaiseen käsilaukkuun aivan pohjalle. Ne eivät ottaneet suurtaakaan tilaa.»

Olin saanut tietää aivan tarpeeksi. Kenraalista en kuitenkaan vielä ollut selvä, en voinut antaa hänen poistua ennenaikojaan, hänhän olisi voinut huomattavasti haitata suunnitelmaani. Mietin, millä tavalla asian järjestäisin ja päätin sitten soittaa kap-

teenille, joka oli sanonut menevänsä esikuntaan. Hän voisi komentaa sieltä reippaan sotilaan pitämään kenraalia kotiarestissa ainakin seuraavaan aamuun. Aloin tuntea, että asia järjestyy vähitellen.

Kumarruin juuri tarttuakseni puhelintorveen, kun äkkiä tunsin lujan sormiotteen kietoutuvan oikean ranteeni ympärille ja revolverin tempaistavan kädestäni. Olin antanut yllättää itseni viimeisellä hetkellä. Yritin tempautua pystyyn, mutta kenraali heitti minut takaisin ja hetken kuluttua täytyi minun kädet ylhäällä tuijottaa kahteen revolveriin, joista toinen oli omani ja toinen kenraalin. Tottuneen taitavasti oli kenraali senkin siepannut taskustani. Pelini alkoi todella käydä vaaralliseksi.

»Kas niin, nuori mies,» virkkoi kenraali isällisesti ja istahti nojatuoliin. »Osat ovat vaihtuneet, sillä vuoroinhan vieraisa käydään. Nyt minäkin asetan teille muutamia tehtäviä. Antakaa ensiksi valokuva tänne!»

Tottelin, mutta en voinut olla hymyilemättä mielessäni: olihan minulla filmi ja siitä saatoin ottaa jäljennöksiä niin paljon kuin halusin.

»Mistä olette niin vietävän hyvin perehtynyt minun vaatimattoman persoonani toimintaan?» Revolverien suut olivat ilkeitä, mutta en sittenkään pelännyt. Kenraali ei uskaltaisi ampua muuta kuin äärimmäisessä hätässä.

»Minä pidän asiani omana tietonani.»

Kenraali katseli vuoroin minua, vuoroin revolvereja, punniten niitä käsissään. Mutta minulla oli

yliote, se hänen täytyi tuntea eikä hän enää udellut minulta mitään.

»Hyvä niinkin. Minulla ei, ikävä kyllä, nyt ole aikaa tutkia teitä tarpeeksi, mutta pidän huolta siitä, että teille jää riittävästi aikaa mietiskellä sellaisia pikkuseikkoja kuin varmistetun revolverin käsitteilyä silloin, kun varmistin on vain tiellä.»

Ymmärsin, mistä kenraalin äkillinen rohkeus oli lähtöisin: innoissani en ollut huomannut ottaa revolveristani varmistinta, minkä huomattuaan kenraali uskaltautui riistämään aseeni kädestäni. Olin todellakin ollut aasi.

»Nouskaa ja astukaa edeltä tuonne alkooviini!»

Tottelin.

»Istuutukaa tuohon tuolille!»

Istuuduin tukevalle tammituolille ja ennenkuin osasin edes aavistaa kohtaloani, tunsin lujan köyden kiertyvän käsieni ympäri, ne vedettiin taakse ja muutamaman minuutin kuluttua oli minut ensiluokkaisesti sidottu tuoliin, kädet tuolinselustaan takana.

»Toivoakseni ette huuda, mutta en voi olla siitä varma ja siksi pidän siitäkin puolesta huolen.»

Kenraali satoi kohteliaasti, mutta lujasti pyyheliinan suuni eteen. Olin nyt jotenkin vaaraton vihollinen. Kenraali tutki taskuni, mutta ei löytänyt mitään mainittavaa. Kaikki paperini olin jättänyt omaan huoneeseeni ja olin mielissäni varovaisuudestani.

Varmistauduttuaan minun kykenemättömydestäni häiritsemään hänen toimintaansa kenraali no-

peasti pakkasi matkalaukkunsa, soitti palvelijaa ja antoi tämän kantaa matkalaukut alas. Istuin alkoo-
vissa eikä palvelija mitään aavistanut, kun ei mitään
nähtykään.

»Kas niin, näkemiin sitten!» kuiskasi kenraali kor-
vaani ja poistui nopeasti.

Mietin hieman asemaani. Kapteeni tulisi pian.
Hän tiesi, kenen luokse olin mennyt ja ellei minua nä-
kyisi sovittuna aikana, hän tietenkin tulisi minua et-
simään. Hänelle sanottaisiin, että kenraali oli jo
lähtenyt. Hän tulisi huoneeseen, mutta ei näkisi mi-
tään. Oli epäiltävää, pistäisikö hänen mieleensä vil-
kaista alkooviin. Suunnitelmani toteuttaminen voisi
viivästyä, etenkin kun kenraali oli vapaana. Hä-
neen nähden tosin otaksuin, että hän kiirehtisi mah-
dollisimman pian karistamaan Vilnan tomut jalois-
taan. Mutta kuitenkin, en voinut jäädä odottamaan.

Käsiäni ja jalkojani en voinut vapauttaa. Muis-
tin heti puhelimen. Olinhan Danzigissa ollut saman-
laisessa tilanteessa. Mutta side suuni edessä ehkäisi
puhelin keskustelun. Koetin irroittaa siteen ja
sain pääni painetuksi terävää sängynsärmää vastaan.
Painoin voimakkaasti kasvojeni särmää vastaan ja
työnsin. Todellakin, side liukui hiukan alaspäin.
Jatkoin ponnistuksiani hellittämättä ja kymmenen
minuutin kuluttua olin saanut siteen työnnettyksi
kaulalleni.

Vaikka käteni ja jalkani olivatkin sidotut, havait-
sin varsin pian, että saatoin tuolin varassa vaivaloi-
sesti kulkea. Laahustin hitaasti, mutta varmasti

pöydän luo, jossa oli puhelin, pudotin torven hampaillani pöydälle ja kumarruin pöydälle puhumaan torven maatessa suuni edessä.

Hotellin keskuksesta vastattiin. En pyytänyt apua hotellin palveluskunnalta, sillä en tahtonut aiheuttaa hämminkiä, vaan pyysin, että ovenvartija ilmoittaisi kapteeni S:lle, että tämä tulisi tapaamaan minua kenraalin huoneeseen.

Kului ehkä puoli tuntia, kunnes ovelle koputettiin. Kapteeni astui sisään ja huudahti nähdessään jonkun verran epämuikavan ja epätavallisen oloni.

»Mitä on tapahtunut?» kysyi hän ihmeissään rientäen minua vapauttamaan.

»Pieni seikkailu vain, satuin joutumaan alakynteen ja kenraali Nagelkopf köytti minut varmuuden vuoksi tähän tuoliin. Tiedätkö muuten, lähteekö tähän aikaan mitään junia?»

»Kyllä, noin puolituntia sitten lähti juna etelään.»

Ymmärsin, että kenraali oli livistänyt. En tahtonut häntä pidättää. Minulla oli omat syyni eikä niistä vähin se, että toivoin pääseväni mukaan tsaristien konferenssiin.

Mutta nyt oli toinen tehtävä edessäni ja muutaman hetken kuluttua kiidimme autossa kohti »puolueettoman alueen» rajaa.

— — — —

Tie kulki halki tasangon, missä kiemurteli vihreitten niittyrintojen välissä puro piilipuineen ja poppeleineen. Ajoimme leveätä lehmusten reunustamaa valtatieä pitkin, johon armeijoitten kulku oli syvälle

syöpynyt. Tykkejä, tykkejä ja ihmisiä, ihmisiä oli kulkenut tietä pitkin, milloin länteen, milloin itään, ohi savikylien kaisla- ja olkikattoineen.

Saavuimme puolueettoman alueen rajalle ja auto pysähtyi erään esikunnan, vanhan maalaiskartanon, edustalle. Sotilaita näkyi kaikkialla ja tuntui kuin olisi eletty keskellä sotaa. Pihalla näkyi puolenkymmentä kenttäharmaata tykkiä, ammusvaunuja ja hevosia.

Kiipesin kapteenin jäljessä yläkertaan ja astuin esikuntahuoneeseen. Muutamia upseereita istui pöydän ympärillä teetä juomassa, mutta kaikki kavahtivat pystyyn kapteenin astuessa sisään.

Kuuntelin tapahtuman selostuksen. Se vahvisti Editin kertomuksen. Upseerit olivat vakuutetut siitä, ettei vankeja oltu vielä kuljetettu etemmäksi, vaan että heidät luultavastikin oli sijoitettu raunioitten läheisyydessä olevaan mökkiin.

Lähdin tähystämään paikkaa. Kapteeni ohjasi minut tähystyspaikkaan, pienen, puutarhan ympäröimän idyllisen kirkon kellotapuliin. Sieltä oli laaja näköala yli tasangon metsikköineen, peltoineen ja kyliseen. Joittenkin kilometrien päässä näkyi pieni kukkula, puoleksi metsikön peitossa, ja kukkulalla eroitteili silmäni muutamia rauniomuureja.

Laura oli siis siellä.

Kapteeni selitti asemaa. Aivan oikein, kukkulalta poistuminen oli vaikeaa, ehkä suorastaan mahdoton päiväsaikaan, sillä zeligovskilaisten konekiväärit saattoivat haitatta pyyhkiä tasangolle kukkulan taakse.

Mutta pimeään tullen ei poistuminen kai tuottanut mitään vaikeutta.

Olin ollut hiukan mukana sodassa ja omasin siis hiukan kokemusta. Koetin maaston perusteella suunnitella pientä partioretkeä tuonne kukkulalle. Sinne täytyi päästä huomaamatta, niin, etteivät liettualaiset ehtineet lähettää apua. Yllätys onnistuisi kai helposti, liettualaiset tuskin odottivat varsinaista hyökkäystä, sen tekeminen oli kyllä uhkarohkeaa, sillä kukkula oli vaikeahko lähestyä.

Mutta. Vinottain yli alueen kulki matalahko harjanne, mikä päättyi juuri kukkulaan. Mutta kukkula ei ollut aivan suoraviivaisessa linjassa harjanteen kanssa, vaan jonkunverran sen edessä. Kukkulalta ei siis niin ollen voitu nähdä harjanteen taa. Liettualaisten rintama oli kyllä sillä puolella, mutta paljon kauempana, ja päävaara uhkasi sittenkin kukkulan taholta.

Huomautin tästä huomiostani kapteenille ja hän hyväksyi näkökantani. Jos partio etenisi kukkulan takana, olisi siitä sekin etu, ettei kukkulalla oleva vihollisen partio osaisi odottaa hyökkäystä sieltä päin, oikeastaan selkäpuoleltaan.

Palasimme esikuntaan ja laadimme tarkan hyökkäyssuunnitelman. Toinenkin upseeri, joka tunsu lähiseutujen maaston, liittyi yritykseen ja miehistöksi valittiin kymmenen reipasta ja innostunutta vapaaehtoista. Niitä ei suinkaan ollut vaikea saada. Puolittainen toimettomuus kiusasi miehistöä, sotilaallisesti erinomaisen hyvää ja rohkeaa joukkoa, niin että

jokainen seikkailua lupaava tilaisuus oli tervetullut. Miehistö aseistettiin taskuaseilla ja käsipommeilla sekä valopistooleilla. Kiväärit jätettiin. Ne olisivat haitanneet hiipimistä.

Tunnissa oli kaikki valmiina, mutta oli vielä aivan liian aikaista ryhtyä yritykseen. Täytyi odottaa.

Tunsin hienoista jännitystä. Omituista todellakin, olin lähtemässä selvään sotaan, vapauttamaan vangittuja ja todennäköisesti vangitsemaan vangitsijoita. Tulin ajatelleeksi, miten viime vuosina melkein koko maailma oli väliin saanut olla vangitsijana tai vangittuna. Englantilaiset olivat saksalaisten sukellusveneitten vankina, Saksa oli kokonaisuudessaan koko sota-ajan liittolaisten vankina. Tuhansia ja taas tuhansia partioretkiä oli tehty, tuhansia ja taas tuhansia vangittuja oli vapautettu tai vangitsijoita vangittu, ja sama toiminta jatkui taukoamatta edelleenkin.

Heti, kun hiukkasen alkoi hämärtää, lähdimme liikkeelle. Silmäsin hiukan surumielisenä matkailupukuani, sillä otaksuin, että se olisi toisenlaisessa kunnossa hiivittyämme muutamia kilometrejä.

Kuljimme ensin kylän talojen lomitse mutkitellen, kunnes saavuimme pieneen metsikköön. Siitä täytyi hiipimisemme alkaa. Upseerit kertoivat vielä keran suunnitelman yksityiskohdat, tunnussanat ja kormennukset. Sotilaat kuuntelivat vaieten, silmäillen minua kummastuneena. Siviilimies lähtemässä ei aivan vaarattomalle patrullimatkallesi!

Lähdimme kulkemaan. Kohta metsikön luona al-

koi syvänlainen oja ja sen kuivalla pohjalla kävi eteneminen varsin nopeasti. Voimme olla varmat siitä, ettei partiotamme mistään nähty. Sitten oja loppui ja edessä oli kaistale aukeaa peltoa. Täytyi ryömiä, kunnes pääsimme muutaman kiviaidan suojaan ja sen takana saatoimme edetä, puoleksi hiipien puoleksi ryömien, mutta nopeasti joka tapauksessa. Huomasin heti, että retkellä tulisi olemaan kohtalaisen lämmin.

Harjanne oli edessämme, mutta suoraan emme voineet kiivetä sen yli. Oli oikeastaan vielä aivan valoisaa, niin että meidät varmastikin olisi keksitty. Mutta jo jonkun matkan päässä takanamme oli puro ja ennenpitkää ryöhimme sen uoman suojaan. Näin pääsimme harjanteen toiselle puolelle ja silloin huomasimme, että olimme valinneet oikean tien. Pitkin harjanteen rinnettä kulki kiviaitausta, noin metrin korkuinen, ja sen takana olimme täydelleen suojassa liettualaisten tähystykseltä. Lähdimme ryömimään. Mitään erikoisen hauskaa se ei ollut, mutta eihän hauskuudesta ollut kysymyskään. Pääasia oli, että onnistuimme tehtävässämme. Minä paloin halusta pelastaa Lauran voidakseni hänet sitten kunnollisesti nolata ajattelemattomasta tempustaan. Näillä seu-duin ja näissä oloissa ei sellaisissa asioissa ymmärretä leikkiä yhtä vähän kuin Arizonassa hevosvarkaudessa.

Kuuma tuli ja kulku hidastui. Meillä ei ollutkaan kiirettä, sillä ehtisimme hyvin hämäränkin aikana kukkulan juurelle ja voisimme niin ollen estää vihollispartion poistumisen.

Puolentoista tunnin kuluttua pysähdyimme lopullisesti, ryömittyämme laajaan suojaavaan maakuoppaan, jonka minä uskalsin olettaa syntyneen tykinammuksen räjähtämisestä. Vetäydyimme kuopan pohjalle pitkällemme, parin miehen pitäessä varovaisesti vahtia. Vaistomaisesti kaivoin taskuani ja vedin esille savukelaatikkoni. Tupakka maistui todellakin. Mutta juuri kun aioin raapaista tulitikkua, tarttui kapteeni käteeni. Minua hieman nolotti, kun en ollut huomannut tilanteen vaatimusta. Tupakan savu voisi tyynessä, kuulaassa ilmassa ilmiantaa meidät täydellisesti. Pistin tupakkani takaisin taskuun.

Noin puolentoista sadan metrin päässä edessämme oli kukkula. Rauniot pilkottivat puitten välistä, samoin pieni mökki, joku vahtimaja tai jotakin selaista. Ihmisiä en kukkulalla huomannut. Upseerit tarkastelivat kukkulaa kiinteästi kaukoputkillaan ja vihdoin molemmat huudahtivat yhtäikaa.

»Kaksi vahtia!» kuiskasi kapteeni minulle ja osoitti muuatta syvennystä kukkulan rinteellä. Tartuin kaukoputkeen ja aivan oikein: puoleksi pensaitten peitossa näin kaksi sotilasta makaamassa kiväärit kädessä ja tähystämässä puolalaisten rintamalle päin. Mikään ei osoittanut, että heillä olisi ollut tietoa tulostamme ja läsnäolostamme. Olimme päässeet huomaamatta melkein perille, mutta kauemmaksi emme voineet liikkua niinkauan kuin oli valoisa. Meidät olisi ehdottomasti keksitty.

Sodassa ja metsästyksessä saa tottua kärsivällisyyteen, vaikka eihän sota itse asiassa olekaan muuta

kuin hyödyttömin ja raain laji metsästystä. Maksimme siis kuopassamme ja odotimme pimeää. Se tuli, mutta tuli varsin verkalleen ja mikä enimmin kiukutti, samalla kuin auringon valo heikkeni heikkenemistään, kiipesi hopeanhohtoinen tunnelmallinen täysikuu taivaalle ja loi romanttisen, mutta aikeillemme mahdollisimman epäedullisen valon tasangolle, kukkulalle ja raunioille.

»Kirottua!» noitui kapteeni ja osoitti kuuta. Olin samaa mieltä hänen kanssaan, vaikka tuo kylmä taivaankappale tavallaan jalosti hämyllään seikkailumme.

Kapteeni katsoi kelloaan ja ilmoitti kuiskaten, että toiminnan hetki oli tullut. Meillä ei ollut ollenkaan tietoa siitä, kuinka suuri vihollisjoukko oli, mutta olemme, ettei se voinut olla kymmentä miestä suurempi. Meitä oli kaikkiaan neljätoista, kymmenen sotilasta, aliupseeri, kaksi upseeria ja minä. Otaksuimme, että vangit oli sijoitettu mökkiin, ja että partiojoukko itse oli asettunut aseisiin raunioitten suojaan.

Hitaasti ja äärettömän varovasti ryömimme kuopastamme, laskeuduimme pieneen notkoon ja aloimme kiivetä kukkulan rinnettä ylöspäin. Kuu paistoi jotenkin kirkkaasti, mutta ruoho oli kohtalaisen pitkää eivätkä vihertävän ruskeat pukumme juuri eroittaneet maastosta. Metri metriltä ryömimme eteenpäin, joka hetki valmiina hyökkäykseen. Lauran paperit oli saatava hinnalla millä hyvänsä takaisin. Helppoituksesta huoaten pääsimme puitten suojaan.

Mitään emme olleet kuulleet. Meitä ei kai oltu keksitty, vaikka oli tietenkin mahdollista, että niinkin oli käynyt, ja että vihollinen antoi meidän vapaasti lähestyä tuhotakseen sitten meidät äkkiarvaamatta ja täydellisesti.

Kapteeni viittasi aliupseerin luokseen ja kuiskasi tälle jotakin. Mies hävisi kuin varjo metsikköön.

»Maahan ja hiljaa!» kuului kuiskaava komennus ja me paneuduimme ruohikkoon. Aliupseeri oli kai mennyt tiedustelemaan. Makasimme hiljaa ja koetimme kuunnella, mutta emme kuulleet muuta kuin oman sydämemme lyönnit.

Kuu paistoi kirkkaasti ja puut loivat aavemaisia varjoja. No niin, ellemme me pitäneet kuusta, niin tuskin vihollisetkaan siitä pitivät. Tasangon yli ei ollut helppo kulkea, etenkin kun oli vankeja matkassa ja zeligovskilaisten konekiväärin olivat ampumamatkan päässä.

Kului ehkä puolituntia, kunnes kiihoittunut kuulumme eroitti äärimmäisen varovaista hiivintää. Pimeydestä sukelsi aliupseeri esiin hiipien kapteenin viereen. Kuulin, että kapteeni huudahti hillitysti, selvästi hyvillään.

»Tehtävä on helpompi kuin luulinkaan,» selitti hän. »Vangit ovat mökissä ja heitä vartioi vain yksi mies. Vahdit kuopasta ovat vetäytyneet raunioille ja siellä on kahdeksan miestä. Nyt teemme niin, että te, luutnantti, ja te, herra Haapala, sekä yksi sotilas hiivitte mökille ja yllätätte vartijan, kun taas minä aliupseerin ja yhdeksän miehen kanssa lähden raunioille

ja otan koko joukon vangiksi. Tarkistakaamme kelot! Kas niin, neljännestunnin kuluttua täsmälleen hyökkäämme, ei yhtään ennen, ellei ole suoranainen pakko! Onko selvä?»

Nyökäytimme myöntymyksen merkiksi. Seikkailu alkoi käydä vietävän jännittäväksi eikä yöilma tuntunut lainkaan kylmältä. Lähdimme liikkeelle eroten omille tahoillemme. Viiden minuutin kuluttua olimme me kolme mökin luona puitten suojassa, tuskin kymmenen metrin päässä vartijasta, joka seinän vieressä seisoen nojaili kivääriinsä.

On sanottu, että sota on yhdeksän päivää marssia ja yksi päivä taistelua, mutta voi sanoa myös, että taistelu useimmassa tapauksessa on yhdeksän tuntia odotusta ja tunti ammuntaa. Kymmenen minuuttia tuntuivat sietämättömän pitkiltä. Kun viisari tuntuu vihdoinkin lähenevän, jännittyivät lihakseni. Vaaraa ei juuri ollut, edessämmehan oli vain yksi mies eikä sekään aavistanut mitään pahaa, mutta mökissä saattoi olla lisää, samoin metsässä, ja aina oli kaunis mahdollisuus saada surmansa epäilyttävän sankarillisessa yöllisessä mellakassa.

»Valmiit!» komensi luutnantti. »Syöksyyn!»

Hypähdimme nopeasti ylös ja ryntäsimme ällistyneen vahtimiehen luo. Sotilas ei ehtinyt nostaa kivääriä edes maasta. Vastarinnasta ei ollut puhetta-kaan ja puolen minuutin kuluttua oli vihollissotilas aseeton, maaten maassa sotilaamme vartioimana. Melua ei ollut syntynyt minkäänlaista, tuskin ääntäkään, kun samassa kuulimme kukkulalta pari vaimennettua

huudahdusta. Puristimme lujasti aseitamme, mutta mitään muuta ei kuulunut. Kapteenin yllätys oli kaikesta päättäen onnistunut yhtä täydellisesti kuin omamme, koska ei ammuttu laukaustakaan.

Tartuin mökin oveen. Se oli lukitsematon ja niin astuin sisään. Hengityksestä kuulin, että sisällä oli ihminen. Väläytin äkkiä sähkölamppuni sädekehän huoneeseen. Yritys oli onnistunut, olkien päällä lattialla virui Laura, ei erikoisemman onnettoman, mutta hiukan väsyneen näköisenä, kun taas pienellä penkillä seinän vierustalla makasi sotilaspukuinen henkilö käsivarsi siteessä. Oliko Pan Twardowski haavoittunut?

Sähkövalo sokaisi Lauran silmät eikä hän tuntenut minua, ennenkuin, varomattomasti kyllä, sytytin pöydällä huomaamani kynttilän.

»Hyvä Jumala, Taksi! Sinä täällä!»

Niin vilpittömän riemuista huudahdusta ei olemukseni milloinkaan ennen ollut kyennyt herättämään Laurassa. Se oli minulle yllätys, mutta aivan tyrmistyin, kun mielenpurkaus ei pysähtynyt tähän, vaan tunsin äkkiä Lauran käsivarret kaulassani. Silmänräpäyksessä huomasin, että Laura oli itkenyt, ja kaikki vahingoniloini katsoi samassa hetkessä. Hitto vie, Laura oli soma siinä kynttilän lepattavassa valossa, tukka hiukan epäjärjestyksessä, silmissä kyynelten jäljet, mutta kaikesta huolimatta niin raikkaana, reippaana ja tuoreena. Silmänräpäyksessä, mitään ajattelematta, mitään punnitsematta, alkuihmisen raa'alla väkivallalla ja hillitsemättömällä vaistolla, niinkuin

sitten erittelin toimintani vaikuttimet, puristin Lauran rintaani vastaan ja painoin huuleni hänen hyvinmuodostuneille kosteille huulilleen. Eikä Laura vastustanut, vaan hänen huulensa painautuivat — niin minusta tuntui ainakin, vaikka Laura väitti sitä sitten itserakkaudeksi ja keksinnöksi — minun huuliani vastaan.

Olin saanut palkintoni, jos tätä palkintona saattoi pitää, ja Laura samalla rangaistuksensa.

Parin hetken kuluttua aukeni ovi ja kapteeni astui sisään, kumartaen kohteliaasti Lauralle. Pan Twardowski oli myös herännyt ja silmäili hämmästyneenä ympärilleen. Kapteeni selitti nopeasti tilanteen. Rautioissa piileskellyt partio oli antautunut ilman vastustusta ja oli aseista riisuttuna ja vartioituna siellä.

Mutta pääasia sitten: paperit.

Kysyin Lauralta, missä hänen käsilaukkunsa oli.

»Kas tässä!» vastasi hän ojentaen kapineen minulle. Aukasin sen nopeasti, mutta siellä ei ollut mitään.

»Onko sinulta kukaan vaatinut käsilaukkua nähtäväkseen?»

Laura näytti vähän hämmästyneeltä.

»Sitä minulta kysyttiin heti, mutta annettiin sitten takaisin.»

»Kuka sen otti?»

»Varmaankin joukon johtaja, joku aliupseeri.»

Kapteeni käski tuoda aliupseerin mökkiin. Tämä tuotiin, mutta perinpohjaisesta tarkastuksesta huolimatta ei häneltä mitään löydetty. Sama oli tulos sotilaihin nähden. Aloin jo tuntea epätoivoa. Noin

tunnin ajan etsimme papereita, mutta yhtä huonolla menestyksellä. Aliupseeri kielsi mitään papereita otaneensakaan. Emme uskoneet häntä, mutta emme myöskään mitään löytäneet.

Täytyi lakata etsimästä ja lähteä paluumatkalle. Olomme kukkulalla ei ollut vaaraton. Sijoitimme vangit jonoon ja sitten laskeuduimme kukkulan toiselle puolelle valtatielle. Pan Twardowskilla oli vain vaaraton lihashaava käsivarressa, sekin oikeastaan vahingossa saatu, niin ettei hän tuottanut häiriötä. Minusta tuntui, että hän romanttisesta siteestään huolimatta oli mennyt kurssissa huikeasti alaspäin Lauran silmissä.

Laura vältti minua enkä minä koettanut asettautua hänen tielleen. Minä olin nyt moninkertainen voittaja.

Kapteeni antoi sähkölampullaan suojaista paikasta merkkejä ja jonkun ajan kuluttua liukui pehmeästi suhisten kolme autoa kukkulan juurelle, sammutetuin valoin ja äänenvaimentajin. Nousimme etumaiseen vaunuun, toiseen sijoitettiin vangit ja muutamia vartijoita, viimeisessä tulivat sotilaamme. Ennenpitkää olimme puolalaisten rintamalla ja ennen aamua jo Vilnassa.

»Ethän sinä vain mainitse mitään siitä siellä mökissä?» pyysi Laura erotessaan omaan huoneeseensa hotellissa.

»En, jos saan toisen,» vastasin nauraen.

Minä *sain* toisen.

En ollut kuitenkaan tyytyväinen tulokseen. Pape-

reita emme olleet löytäneet. Mahdollista oli, että asia aamulla selvenisi, kun miehet perusteellisesti tutkittaisiin, mutta epäiltävää sekin oli. Olin juuri alkamassa riisuutua, kun ovelle koputettiin. Samassa ryntäsi Laura sisään heiluttaen käsilaukkuaan.

»Hiphei! Paperit ovat täällä!» huusi hän ja veti todellakin pienen mytyn papereita esille. Katsoin häneen kummastuneena. Eihän käsilaukussa minun sitä tarkastaessani ollut mitään.

»Kenraali erehtyi kerrankin, hän oli pistänyt paperit Editin käsilaukkuun luullen sitä minun laukukseni.»

Sieppasin Lauran syliini ja suutelin kolmannen kerran. Tilanne vaati sitä, mutta Laura ei näyttänyt nyt ollenkaan ihastuneelta.

Seuraavana aamuna matkustimme kaikki kolme Varsovaa kohti.

KOLMAS OSA.

En ole milloinkaan pitänyt rautatiematkoista. Minä rakastan mukavuutta, ja niinkauan kuin ei ole joku ameriikkalainen rautatiekuningas, täytyy rautatiellä matkustaessa kieltäytyä paljosta.

Mutta kuitenkin ei Varsova-matkamme minusta tuntunut ikävältä, en tiedä kyllä miksi. Ehkä tarkastelin ja suhtauduin Lauraan toisella tavalla kuin ennen. Minä koetin, en tunkeutua, vaan »hiipiä» hyvin hiljaa Lauran sieluntilaan ja -elämään. Varmaa oli, että vanhat jumalat olivat edellisenä päivänä saaneet ankaran kolauksen, mutta uusia jumalia tuskin oli vielä virallisesti hyväksytyt. Olisin määritellyt Lauran sieluntilan jotenkin seuraavasti: Lauraa suuttutti ja nolotti edellisen illan tapahtumat, mutta hänen täytyi tunnustaa itselleen, etteivät ne sittenkään tuntuneet hullummilta, ja kun Laura niin ollen ei voinut olla niin vihainen kuin olisi tahtonut, oli hän vieläkin vihaisempi itselleen, mutta tietysti naisellisella johdonmukaisuudella purki vihansa muihin. Tein kumminkin ratkaisevan, tärkeän huomion, mikä täytti minut hiljaisella, hyväntahtoisen vahingoniloisella tunteella: Laura ei ollut enää niin vuorenvarma itsestään.

Oma sieluntilani ei myöskään ollut kehuttava. Minä en oikein ymmärtänyt, mitä minun piti tehdä ja mitä jättää tekemättä. Olin suudellut Lauraa. Lauraa! Todellakin, eilisiltan mennessä olisi päähäni saattanut aivan yhtä hyvin pälkähtää mennä suutelemaan Havis-Amandaa tai ukko Lönnrotia tai Runebergia. Laura oli minulle »tuollapuolen hyvän ja pahan», niinkuin Nietzsche sanoo, mutta illalla olin mitä vakuuttavimmin tuntenut, että Lauralla oli raikkaat pehmeät huulet ja että hän saattoi suudella! Suudella! Uskomatonta, mutta totta. Olisin voinut ennemmin kuvitella Lauran raatimiehenä jossakin kaupungin raastuvanoikeudessa langettavan päivä-sakkoja kieltolakirikoksista kuin suutelevan.

Tutkimuksissani tulin vihdoon siihen kaikkea muuta kuin lohdulliseen johtopäätökseen, että kaikki entiset käsitykseni, tietoni ja kokemukseni Laurasta oli heitettävä romukoppaan ja että minun välittömästi oli alettava aivan ennakkoluulottomasti, niinkuin tuntisin hänet vasta ensi päivää, tutkia häntä uudelleen. Aloin aavistaa, ettei hän ollut vain kansantaloudellinen nainen, vaan että hän ainakin joskus saattoi olla pelkästään nainen, täydellinen Eeva sanan paratiisillisessä merkityksessä.

»Edit, aiotko suorittaa laudatuurin historiassa lissensiaattia varten?» kysyin hyvin viattoman näköisenä. Edit nosti pehmeitä silmäluomiaan ja loi vaa-leahkoista silmistään minuun vilpittömästi kummas-tuneen katseen.

»Kuinka niin?»

»Minä selitän. Kysymykseni oli tietenkin vain tarkoitettu humoristiseksi herätysyritykseksi. Sinuun se ei tehonnut. Nainen ei ymmärrä huumoria, ellei se ole satiiria. Hyvästä ystävättärestä lausuttu satiiri on naisesta huumoria. Mutta asiaan palatakseni minä kysyn sinulta vielä: miksi sinä matkustelet ulkomailla?»

»Nähdäkseni, nauttiakseni, oppiakseni.»

»Varsin siroasti vastattu. Mutta saavutatkohan tarkoitustasi! Epäilen. Sinä et matkusta, et näe, et nauti etkä opi mitään, sinä luet, luet kehnosti toimitettuja, epätarkkoja ja kuivia turistioppaita historiallisista muistoista. Voisit kaiken lukea kotona. Akateeminen kirjakauppa kyllä kykenee hankkimaan tällaisen kirjallisuuden, paljon paremman vain. Sinä et yksinkertaisesti näe mitään. Ehkä häthätää vilkaiset jonkun »historiallisen» paikan, mutta nykyhetkien elämästä et saa muuta käsitystä kuin minkä hotellien ovenvartijat ja tarjoilijat aikaansaavat. Lempo soi, minä en ymmärrä sinun matkustustapaasi!»

Tietysti nainen osaa olla myrkyllinen, etenkin silloin kun tietää olevansa väärässä.

»Eihän kukaan oletakaan sinun ymmärtävän,» sanoi Edit vienosti ja syventyi uudelleen tutkimaan jotakin kirjaa.

Lauran kanssa keskustelu kyllä sujui. Tuli vain pitkähäköjä pauseja, jotka eivät ennustaneet hyvää, kunnes Laura keksi jonkun huvittavan yksityiskohdan maisemassa ja katkennut langanpätkä saatiin taas kiinni. Laura jutteli kaikkea, vapaasti ja ilakoi-

den, vaikkakin sielunelämässä tapahtunut bolshevis-
tinen kumous ilmeni monella tavalla. Edellisen päi-
vän seikkailu tarjosi kiitollisen puheenaiheen ja Laura
teki kaikkensa, saadakseen tietoonsa kenraali Nagel-
kopfia koskevat yksityiskohdat. En kertonut, sillä
tiesin jotenkin varmasti joutuvani karanteenin kenraa-
lin kanssa tekemisiin Varsovassakin. Jozef Gurnicki
oli kai jo sinne saapunut ja päätin tarjota hänelle pal-
velustani. Puolalaisella diplomaatilla oli vielä kana
kynittävänä kenraali Nagelkopfin kanssa.

Juna alkoi lähestyä Varsovaa, kuljimme keltaveti-
sen ja jyrkkä-äyräisen Veikselin yli ja kiidimme halki
Praga-esikaupungin. Sodan jälkiä havaitsi selvästi,
joitakin rikkiammuttuja taloja, raunioita, mutta mi-
tään suurempaa ulkonaista hävitystä ei sota ollut ai-
kaansaanut, lukuunottamatta Varsovan komeita sil-
toja, jotka ryssät peräytyessään räjäyttivät ilmaan
kai muistuttaakseen tämän vuosisadan ihmisille, että
vanhoista tavoista pidetään kiinni: mikä keino Kutu-
soville Napoleonin sodassa kelpasi, se kelpasi myös-
kin Nikolai II:n armeijalle Wilhelmiä vastaan taistel-
taessa.

Varsovaa on sanottu idän Pariisiksi. En tiedä,
kuinka paljon tuossa vertailussa lienee perää, mutta
erinomaisen miellyttävän ja länsimaisen vaikutuksen
Varsova meihin teki. Se on suurkaupunki kaikkine
etuineen ja varjopuolineen, kiihkeästi elävä, työtä-
tekevä ja huvitteleva, etenkin huvitteleva. Varsova
on aina ollut maineessa huveistaan ja iloisesta elä-
mästään, minkä pääasiallisen viehätöksen aikaansaa-

vat tietenkin varsovattaret, ihastuttavat puolattaret pariisilaisine pukuineen, majesteettillisine ryhteineen ja valloittavan elämäniloisine luonteineen.

Katselin katukuvaa kiitäessämme autossa hotelliin pitkin kuhisevan täyteisiä katuja. Suurkaupungin kiire löi leimansa kaikkialle. Siinä tuntui kuin nuoren elämänvoimaisen kansan valtimonlyönti sen ponnistaessa voimansa äsken saavutetun vapautensa ja itsenäisyytensä turvaamiseksi. Meillä on väärä käsitys puolalaisista, me pidämme heitä liian slaaveina, romanttisina, vapaudenhaluisina ja sotilaallisina. Oikein kyllä, puolalainen on intohimoinen vapaustaistelija, hän on ensiluokkainen ja romanttinen sotilas, mutta hänessä on myös sitkeyttä ja tarmoa ja työhalua jokapäiväiseen proosalliseen aherrukseenkin tehtaissa ja kaivoksissa ja konttoreissa ja pelloilla ja niityillä, hän ei ole vain lahjakas ja taiteellinen niinkuin slaavit yleensä, hän on myöskin tarmokas ja tietoinen kulttuuri-ihminen, joka osaa antaa työlle sille tulevan arvon. Hänellä on kaikki edellytykset muodostaa onnellinen kansa ja onnellinen, rikas ja mahtava valtio, ja hän tekee sen myös, tekee kaikista vastuksista, sekä ulkonaisista että sisäisistä, huolimatta.

On kaksi Varsovaa, vanha ja uusi, nykyaikainen komeine liikepalatseineen, leveine katuineen, ihanine puistoineen, ja vanha vuosisataisine kapeapäätysine taloineen, ahtaine, tunnelmallisine kujineen, joilla auton on vaikea puikkelehtia, joitten varrella pikkukäsityöläiset harjoittavat ammattiaan kuten satoja vuosia sitten puolittain kadulla, missä on sekä likaa

että tunnelmaa. Molemmat ovat kauniit, sillä molemmat ovat aitoja, sekä nykyajan viivasuorat liikepalatsit että romaanilais- ja goottilaistyylliset antiikkitalot tammiportteineen ja lyijykunoinen, joitten kaiverrukset, veistokset ja koristukset monasti ovat todellisia taideteoksia, pikku helmiä, tosin liian ja tommun peittämiä, mutta tarkkaavan silmän nautittavia siitäkin huolimatta.

Ajoimme Varsovan pääkatua, leveää, osittain puulla laskettua bulevardia, leveää ja hienoa, ohi julkisten rakennusten, muistomerkkien ja puistojen, kunnes auto pysähtyi kaupungin suurimman ja komeimman hotellin, »Bristolin» eteen, missä talossa maailmansodan aikana molempien sotivien puolten suuret rintamaesikunnat olivat majailleet, jättäen jälkensä kaikkeen, punaisiin samettimattoihin, laudoituksiin ja koristeihin, niin että vain hohtavan sileä marmori, pylväitten kultaus ja kristalliseinät eivät olleet vaurioita kärsineet.

Bristol osoittautui ensiluokkaiseksi hotelliksi suomalaisenkin mielestä, mikä on jo sangen paljon, sillä vaikka me eräissä suhteissa luulemme maastamme ja oloistamme hyvinkin vaatimattomia, ei siihen ole mitään syytä. Järjestys ja siisteys parhaimmissa hotelleissamme on malliksikelpaavaa. Siistiydyimme perusteellisesti pitkän rautatiematkan jälkeen ja laskeuduimme sitten kaikki alas komeaan ruokasaliin, minkä ikkunat olivat ihanaan etelämaiseen pihapuistoon päin. Kansainvälisyys ruokasalissa oli täydellinen, kaikki eurooppalaiset kielet kaikuivat kor-

vaamme, ei tosin suomi, mutta pian sekin sekottui ääntensorinaan. Aamiainen oli sekä hyvä — puolalaiset ovat tunnetusti herkkusuita — että kallis— Puolan markka osoittaa tunnetusti itsepintaista pyrkimystä neuvostoruplan rinnalle. Sinne on vielä matkaa, mutta huimaava on jo ero meidänkin vaatimattomaan markkaamme nähden.

Minä olin nyt kerta kaikkiaan päässyt seikkailujen makuun enkä tahtonut hellittää. Kenraali Nagelkopfin kanssa täytyi välit selvittää. En epäillyt ollenkaan, etteikö hän olisi jo Varsovassa. Hänellähän oli nostettava täältä kunnioitettava summa bolshevikien kultaa. Ja suuriruhtinas Ivan Ivanovitsh ja salaneuvos Matvei Matvejevitsh olivat kai myöskin täällä. Minun mieltäni kiinnitti tavattomasti heidän toimensa.

Jozef Gurnicki oli antanut minulle osoitteensa ja päätin turvautua häneen. Kun hän oli pyytänyt myöskin seuralaisiani käymään luonaan, tein ehdotuksen, minkä naisellinen esivaltani hyväksyi. Istuimme autoon ja neljännestunnin kuluttua olimme perillä. Diplomaatti asui ensi kerroksessa, komeassa vanhanaikaisessa talossa jäykkine ikkunariveineen ja livrèpukuisine ovenvartioineen. En ollut ollenkaan varma, tapaisinko hänet, mutta onni suosi meitä ja viiden minuutin kuluttua istuimme kaikki hänen ylellisen aistikkaasti sisustetussa vierashuoneessaan. Hän ja hänen puolisonsa ylläpitivät keskustelua aitopuolalaisella kohteliaisuudella ja joustavuudella ja Edinkin kasvoilta katosi tuo »riutuva» ankeus. Puhahdimme ennen pitkää diplomaatin työhuoneeseen.

»Onnittelten!» lausui hän sydämellisesti ja ojensi käntensä. »Te hoiditte asian mainiosti.»

»Te tiedätte jo?»

»Oh, siinä ei ole mitään ihmeellistä, meidän täytyy sellaiset asiat tietää aikanaan. Entäs nyt?»

»Niin, entäs nyt?» kertasin.

»Kenraali on kaupungissa,» sanoi puolalainen.

»Todellakin, oletteko tavannut hänet?»

»En, mutta tiedän hänen saapuneen tänne. Emme ole vielä onnistuneet keksimään hänen asuinpaikkaansa. Hänellä on tosin täällä oma vakinainen asuntonsa, mutta hän ei tietenkään ole pitänyt oikein terveellisenä edes käydä siellä. Minulla on kuitenkin suunnitelma, millä voisin maksaa kenraalille hänen kepposensa Danzigissa.»

Odotin jännittyneenä. Puolalainen veti taskustaan paperin.

»Kas tässä on syötti, ja luulenpa, että kala tarttuu. Mitäs pidätte tästä?»

Tartuin paperiin ja silmäsin sitä. Huomasin heti, että paperilla oli suuri arvo, se koski Puolan rajanpuolustusjärjestelyä ja bolshevikit varmaankin olisivat kernaasti tutustuneet sen sisältöön. Alla oli sotaministerin omakätinen allekirjoitus.

»Mitä te tällä paperilla aiotte tehdä?» kysyin.

»Aion myydä sen kenraali Nagelkopfille hyvästä hinnasta.»

»Myydä? Mutta sehän olisi»

Puolalainen teki rauhoittavan eleen.

»Se ei olisi mitään. Paperi on täydellisesti arvoton. Siinä ei ole totta sanaakaan.»

»Mutta allekirjoitus? Väärennetty?»

»Ei, ainoastaan varastettu.» Puolalainen hymyili.

»Varastettu nimikirjoitus?» En todellakaan ymmärtänyt mitään.

»Niin, katsokaas, se ei ole väärennetty eikä se ole alkuperäinen. Se on yksinkertaisesti varastettu.»

»Mutta millä tavalla?»

»Hyvin luonnollisesti. Minulla oli eilen pari paperia, jotka sotaministerin täytyi allekirjoittaa. Silloin pisti päähäni tämä suunnitelma. Annoin muutamana tuttavani, erään kapteenin, joka on perehtynyt rajanpuolustukseen, laatia aivan mielikuvituksellisen, mutta ensi silmäyksellä kyllä aidolta näyttävän rajanpuolustussuunnitelman. Siihen häneltä meni täsmälleen kaksi tuntia puhtaaksikirjoituksineen y. m. Niinkuin näette, ei tämä ole alkuperäinen, vaan monistettu kappale. Alkuperäistä ei tietenkään olisi voinut lähteä kaupittelemaankaan. Mutta allekirjoituksen, vieläpä alkuperäisen, tämä jäljennös kyllä tarvitsi. Ja minä sen hankin. Papereitten väliin, jotka sotaministeri allekirjoitti, asetin pienen liuskan monistuspaperia ja tämän suunnitelman viimeisen liuskan. Ministeri ei edes tarkastanut papereita, ja kun hän allekirjoitti ne kosmos-kynällä, sain hänen tietämättään myöskin allekirjoituksen omaan suunnitelmaani. Olisin ehkä voinut saada sen muutenkin, mutta en halunnut näihin omiin asioihini ketään sotkea. Olen varma siitä, että kenraali ei huomaa pe-

tosta, vaan ostaa paperin ja maksaa hyvän hinnan. Saan täten takaisin Danzigissa rosvoitetut rahani ja samalla tuuditan bolshevikit ainakin joksikin aikaa rauhaan meidän rajanpuolustus suunnitelmiimme nähden. Moskovassa ei varmastikaan huomata heti, että kaikki on bluffia.»

»Mutta mistä me saamme kenraalin käsiimme?»

»Hän kyllä tulee. Te menette Pankki-Israelin luo ja kauppaatte hänelle paperin.»

»Minä?»

»Niin juuri, jos haluatte hiukan seikkailla. Pankki-Israel tuntee kyllä minut ja luulee minua täydelliseksi roistoksi. Olen hänelle todella myynytkin eräitä papereita, oikeita, vaikka hiukan vanhentuneita, ja siten päässyt hänen luottamuksestaan osalliseksi. Hänen työnsä ja toimensa tiedetään, vaikka hän ei mitään aavista. Menette hänen luokseen ja myytte paperin. Olen varma siitä, että Pankki-Israel hankkii kenraalin käsiinsä päivän parin kuluessa ja vuorostaan myy paperin tälle, ottaen tietenkin kohtuullisen välityspalkkion. Asetan siksi aikaa vahdit lähistölle, niin että pääsen kenraalin jäljille. Suostutteko osaanne?»

Mietin todellakin hiukan. Seikkailu tuntui täällä työhuoneessa istuen kyllä vaarattomalta, mutta sellainen se ei ollut.

»Missä Pankki-Israel asuu?» kysyin.

»Hän asuu juutalaiskorttelissa.»

Epämiellyttävä väre kulki pitkin selkäpiitäni. Juutalaiskorttelilla ei suinkaan ollut hyvää kaikua korvissani.

»Niin, en tahdo salata, etteikö seikkailulla olisi myöskin vähemmän huvittavia puolia. Juutalais-kortteli ei ole mikään lain ja järjestyksen pyhättö ja sinne on monta henkilöä kadonnut jättämättä jälkeäkään,» sanoi puolalainen.

Tunsin kuitenkin olevani suomalainen. Seikkailu viehätti minua joka tapauksessa ja tahdoin uskaltaa. Olihan minulla kaksi vahvanlaista käsivartta ja revolveri, jonka olin hankkinut Vlnnassa.

»Olkoon menneeksi,» virkoin tarttuen puolalaisen käteen. »Minä lähdän Pankki-Israelin luo ja myyn paperin.»

»Hyvä on. Saatte minulta suosituksen. Juutalainen puhuu saksaa, niin että tulette hänen kanssaan kyllä toimeen.»

»Milloin lähtisin?»

»Hm, miksikä ei jo tänä iltana. Sitten on sekin asia suoritettu ja voimme senjälkeen rauhassa katsella kaupunkia.»

Nousin ylös. Muuan ajatus juolahti mieleeni.

»Otan neiti Soinin avukseni. Hän voi vartioida kadulla, ja jos minulle sattuisi käymään hullusti, voi hän hälyyttää viranomaiset.»

Puolalainen silmäsi kummastuneena.

»Uskaltaisiko hän?»

Nauroin vilpittömästi.

»Luulisin todella, että hän uskaltaisi paljon enemmänkin.»

Palasimme molemmat vierashuoneeseen ja yhdyimme vilkkaaseen keskusteluun. Katsoin vihdoin

ajan tulleeeksi hyvästellä ja ennenpitkää kävelimme Varsovan kaduilla. Palasimme syömään päivällistä hotelliin, ja kun Edit senjälkeen ilmoitti lähtevänsä hiukan lepäämään, katsoin tilaisuuden sopivaksi keskustella Lauran kanssa. Menimme molemmat puutarhaan pienen sivupöydän ääreen ja tilasimme virvokkeita, erinomaista puolalaista mustaa kahvia ja leivoksia.

»Haluatko seikkailla?» kysyin Lauralta. Uteliaisuus leimahti hänen silmissään.

»Miksikä ei,» vastasi hän pitkitellen. Hän muisti kai moniaita epämiellyttäviä hetkiään liettualaisten vankina ollessaan.

Sytytin savukkeen ja aloin kertoa. Lauran mielenkiinto pysyi herpaantumattomana koko ajan. Kohosin hänen silmissään varmastikin pari astetta. Sillä loppujenkin lopuksi on nainen aina nainen ja sellaisena rakastaa romantiikkaa, hämärää ja seikkailuja, vaikka olisikin päivänvalolla innostunut kansantalouden ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Raha, asema, oppi, viisaus, henkevyys, taide ei ole mitään romantiikan rinnalla naisen mielestä, romantiikan, johon sisältyy salaperäisyyttä, odottamattomuutta, jännitystä ja ennen kaikkea vaihtelua.

Laura ei suinkaan ollut poikkeus, kaukana siitä. Hänen temperamenttinsa oli paljon kiihkeämpi ja vilkkaampi kuin hän tahtoi myöntää, paljon vähemmän objektiivinen kuin olin uskaltanut odottaakaan. Innokkaasti hän antautui kanssani pohtimaan pienen seikkailumme suunnittelua. Hän tuli luottavaiseksi

ja kohteli minua tasa-arvoisena, suhde, mikä hänelle ei aikaisemmin ollut mieleenkään juolahtanut.

Päätimme pujahtaa seikkailemaan ennen Editin heräämistä. Soitin senvuoksi hra Gurnickille ja pyysin häntä lähettämään meille oppaan juutalaiskortteiliin. Puolisen tuntia odotettuumme opas saapuikin, pieni vilkas poikanen, aito suurkaupunkilaislapsi pikkuvanhoine sananparsineen ja ilmeineen.

Lähdimme kulkemaan, poika edellä jonkun matkan päässä. Iltapäiväliikenne oli vilkkaimmillaan pääkaduilla, kun poikkesimme ahtaalle kujalle, joka vei vanhaan kaupunginosaan. Kuljimme sen läpi tunnelmallisessa puolihamärässä nauttien alati vaihtuvasta, mutta aina tyylikkäästä ja viehättävästä katukuvasta. Järjestys oli täälläkin moitteeton, mutta ei suinkaan puhtaus. Hymyilimme mielesämme ajatellen, mitähän meidän kaupunkiemme terveydenhoitolautakunnat sanoisivat ja tekisivät tällaista nähdessään, mutta täällä tuntui se luonnolliselta, niin, melkeinpä asiaankuuluvalta, ja liittyi jollakin tavoin itse tunnelmaan.

Tämä ei kuitenkaan ollut vielä mitään. Juutalaiskorttelissa me vasta saimme täysin nähdä saavutuksia tässä suhteessa. Oppaamme kulki synnyynnäisen kaupunkilaisen varmuudella, huolettomana ja välinpitämättömänä. Tulimme ensin juutalaistorille, »narinkkaan». En olisi voinut uskoa aikaisemmin, että ihmisen hajuaistit saattaisivat kestää kaikki ne hajut, tuoksut ja lemut, mitkä tästä paikasta suoraan uhosivat. Katutomu, lika, peittämättömät li-

hat, vihannekset, öljyt, vanhat vaatteet ja tuhannet muut tavarat ja esineet sekä likaiset, kirjaimellisesti liian peittämät ihmiset erittivät kukin erikseen ja kaikki yhteisesti lemuja, joitten sekoitus, määrittelemätöntä kemiallista kokoomusta, nostatti melkein kyyneleet silmiimme kuten liian väkevä sinappi. Myriaadit kärpäset tunkeutuivat joka paikkaan, niitten kuhina peloitti, ja yleisnäky, mustakalottiset, ahdasviittaiset juutalaiset, ellotti mieltä. Me olimme muutamassa hetkessä astuneet länsimaisen sivistyksen, puhtauden, järjestyksen ja terveyden ilmakehästä aivan toiseen maailmaan, niin hullunkurisen omituiseen ja vastenmielisen vaikuttavaan, että hetkisen tuntui kaikki epätodelliselta.

Tunkeuduimme askel askeleelta tämän meluavan, kirkuvan, huutavan, tinkivän ja nauravan kaaoksen läpi, me vaistomaisesti vältimme kosketusta, me emme uteliaisuudessakaan uskaltaneet katsoa todellisuutta suoraan silmiin, vaan meillä oli vain yksi halu ja yksi toivo, päästä mahdollisimman nopeasti tästä kaaoksesta.

Tulimme ahtaalle kujalle, jonka kummallakin puolen oli rivi avonaisia myymälöitä ja verstaita, yhtä tunkkaisia ja yhtä haisevia kuin torillakin. Ilettävän näköisiä juutalaisia ja vieläkin kaameampia juutalaisnaisia seisoskeli ovilla, ja kadun liassa ja pölyssä, rasvaisessa, öljyisessä tomussa leikki liuta puolialastomia, kähärätukkaisia ruskeanlikaisia lapsia, joitten kirkuna särki korvan rumpukalvoa. Minua halutti kääntyä ympäri, seikkailu tympäsi minua ja minä

näin Lauran kasvoista, että hänen ajatuksensa olivat myöskin samalla suunnalla. Mutta nyt oli jo liian myöhäistä peräytyä. Pahempaa tuskin enää tulisi, ja joka tapauksessa oli kokemus kaikessa vastenmielisyydessään sittenkin sekä voimakas että mielenkiintoinen. Jatkoimme kulkuamme.

Oppaamme pysähtyi erään ränsistyneen antikviiteettikaupan kohdalla ja meihin katsahtamattakaan lausui nopeasti, hiljaa, mutta selvästi:

»Vastapäinen talo, toinen kerros!»

Pysähdyin myös ikkunan luo ja sanoin pojalle, että hänkin jäisi vartioimaan. Kuiskasin Lauralle, että hän kävelisi kujaa pitkin eteenpäin. Se näyttikin rauhalliselta. En viipyisi kauan ja tulisin sitten samaan suuntaan. Tunnustelin revolveriani ja astuin porraskäytävään, pimeään, ummehtuneeseen ja tietysti likaiseen. Kiipesin hitaasti ja varovaisesti toiseen kerrokseen.

Ovella oli nimikilpi: Israel Rosenbaum. Siis Pankki-Israel.

Kolkutin. Sormeni hypistelivät revolveria.

Jonkun minuutin kuluttua kuului sisältä tassuttelevia askeleita ja särkynyt käheä ääni kysyi nimeäni ja asiaani. Nimeäni en sanonut ja asiakseni sanoin vain »geschäft». Tietysti oli sana yhtä vaikuttava kuin sadun »sesam» ja ovi avattiin. Aukossa näin pitkähkön, laihan vanhan juutalaisukon haalistuneeseen mustaan halattiin puettuna. »Liikemies» ei taloudessaan käyttänyt ainakaan liikaa saippuaa.

Hän oli Pankki-Israel ja tarkasteli minua kieltä-

mättömän uteliaana. Hänen luonaan kävi varmasti paljonkin ihmisiä ja monesta yhteiskuntaluokasta, mutta minun persoonani herätti jossakin suhteessa hänen erikoista huomiotaan.

Hän ohjasi minut huoneeseen, jonka sisustus oli kuin juutalaisnarinkka pienoiskoossa. Törkyä oli monenlaista, siivo ja haju sen mukainen. Istuuduin hyvin varovaisesti tuolin reunalle, jota hän osoitti minulle. Hän itse vajosi rikkinäiseen, jollakin kirjavalla peitteellä verhottuun nojatuoliin.

»Miten voin palvella?»

Hänen käheässä äänessään oli mielistelyä, mutta myös levotonta uteliaisuutta.

»Terveisiä Jozef Gurnickilta.»

Juutalaisäijään tuli aivan yhtäkkiä eloa. Hän tunsu »geschäftin» tuoksun sieraimissaan, suuren ja edullisen »geschäftin». Hänen silmänsä iskeytyivät minuun.

»Paperi?» kysyi hän jännittyneenä.

»Kyllä.»

»Tärkeä?»

»Korvaamaton.»

Ukon silmät paloivat, mutta hän tukahutti intonsa ja esiintyi kylmänä. Hän tiesi, että puhe kääntyisi pian hintaan ja siinä hänen täytyi pitää puolensa. Se oli pääasia.

»Näyttäkääpä.»

Kaivoin hitaasti ja varovaisesti paperin taskustani ja luovutin sen hyvin vastahakoisen näköisenä Pankki-Israelille. Hän syventyi siihen kiihkeästi ja päästi

kuulumattoman huudahduksen lukiessaan sotaministerin allekirjoituksen. Ilmeensä hän kuitenkin täydelleen hallitsi eikä se kuvastanut suinkaan sitä, mitä hän todella tunsi.

»Tjah, miksi ei! Paljonko tämä maksaisi?»

Mainitsin summan, joka oli noin kaksi vertaa suurempi kuin suunnittelemamme. Pankki-Israel levitti avuttomana kätensä, mutta loi minuun samalla tutkivan silmäyksen. Pysyin osassani ja ojensin käteni paperia kohti.

»Te laskette leikkiä,» kuiskasi juutalainen käheästi. Näytin ikävystyneeltä ja otin paperin.

»En suinkaan. Ellei hinta miellytä, en voi mitään. Tällaisia papereita ei myydä joka päivä.»

Taitoin paperin huolellisesti kokoon ja panin lompakkooni. Juutalainen seurasi ahneena liikkeitäni. Olin varma siitä, että hän antaisi minun mennä hyvin pitkälle, saadakseen selville, tarkoitinko totta, vaiko ainoastaan tingin tällä tavalla. Pistin senvuoksi lompakon tyynesti taskuuni, tartuin hattuuni ja nousin.

»Olen erehtynyt henkilössä,» sanoin kylmästi ja otin askeleen ovea kohti. Juutalainen vapisi kiihkosta. »Geschäfti» oli suuri ja varma ja edullinen, mutta mainitsemani hinta oli todellakin suuri. Pankki-Israel ei mielellään luovuttanut rahaa, ei vaikka voittokin oli tiedossa. Taistelu riehui hänen sisimmässään, mutta ratkaisu tapahtui ennenkuin olin vielä ehtinyt ovellekaan.

»Istukaa nyt toki ja keskustellaan rauhassa,» sanoi

hän pyytävästi ja minä myönnyin, hitaasti ja epäroiden.

Aloimme tinkimisen ja Pankki-Israel olisi varmastikin, jos puolueeton asiantuntijalautakunta olisi seurannut keskusteluumme, voinut vaatia itselleen tohtorinarvon tässä jalossa taidossa. Kaunopuheliaisuus, vakuuttelut, todistelut, hienoiset moitteet, imartelu, peitetty uhkaus, kaikki seurasi katkeamatta, pysähtymättä toistaan yhtenä ryöppyävänä, kiihkeänä ja hypnotisoivana puhetulvana. Ellei minulla olisi ollut kiire, olisin varmaankin pitkittänyt keskustelua ties kuinka kauan, mutta nyt minun täytyi joutua ja niinpä aloin hiljalleen ja taiteen kaikkien sääntöjen mukaan peräytyä. Aloimme vähitellen päästä yksimielisyyteen ja tehtyäni sitten ratkaisevan myönnytyksen oli kauppa selvä.

»Tietysti käteismaksu?» kysyi Pankki-Israel taistelusta lämmenneenä. Naurahdin hiukan ivallisesti.

»Luonnollisesti.»

»Antakaa paperi minulle.»

Täytin hänen pyyntönsä ja Pankki-Israel meni kassakaapilleen, avasi sen monimutkaisen lukon, piiloitti paperin sinne ja otti esille suurehkon setelipinkan.

Temppumme oli onnistunut, mutta en rahoja lukiessa aavistanut, että se oikeastaan onnistuu yli odotusten. Sulloin juuri pinkkaa taskuuni, kun ulko-ovelta kuului koputus. Sävähdin koko ruumiiltani ja ajatustakin nopeammin sulki Pankki-Israel kassakaappinsa. Kuuntelimme molemmat. Koputus uusiutui.

»Tuonne!» kuiskasi juutalainen ja työnsi minut alkoovin taa. Kyyristyin istumaan vuoteelle ja vedin revolverini esiin. Juutalainen itse tassutteli ovelle ja kuului avaavan sen.

Hätkähdin rajusti, kun pari sekuntia senjälkeen kuulin tulijan äänen.

Tulija oli kenraali Amos Aron Nagelkopf.

Puristin revolveriani ja purin huuliani. Hetki oli kieltämättä jännittävä. Minulla ei todellakaan ollut halua kohdata kenraalia ja jos kenraali keksisi minut, olisi seurauksena epäilemättä taistelu. Samalla hän voisi paljastaa minut myöskin Pankki-Israelille. Olin tosin varma siitä, ettei juutalainen kertoisi minusta mitään kenraalille, mutta pelkäsin jotakin sattumaa, jotakin onnettomuutta, joka ilmiantaisi minut ja käyntini.

Kenraali tuli huoneeseen ja istuutui tuolille, jolla itse olin muutama hetki aikaisemmin istunut.

»Viisikymmentä tuhatta, tässä on kuitti,» virkkoi hän juutalaiselle. Kului ehkä minuutti, minkä jälkeen Pankki-Israel helisytti avaimia.

»Hyvä on,» vastasi hän ja kuulin, että hän avasi kassakaapin. »Niin, mutta minulla olisi teille ehkä jotakin,» lisäsi hän sitten.

»Nimittäin mitä?» kysyi kenraali.

»Paperi, oikein hyvä ja kallis paperi. Ostin sen pari päivää sitten.»

»Antakaahan kun katson.»

Kassakaappi avattiin, kuulin paperin kahinaa ja sitten tuli hiljaisuus. Kenraali nähtävästi luki myymääni paperia.

»Paljonko maksaa?»

Hymyilin, kuullessani juutalaisen mainitsevan hinnan. Se oli täsmälleen sama kuin mitä minä olin ensin pyytänyt. Kenraali mutisi jotakin itsekseen. Sitten he alkoivat tinkiä ja tätä tinkimistä, mihin verraten omani oli ollut taitamatonta tuherrusta, kesti joukon yli puoli tuntia. Aloin tulla levottomaksi. Laura ulkona hätäili jo varmasti. En voinut olla tuntematta vilunväreitä ajatellessani hänen oleskelevan ahtaalla pimeällä kujalla rikollisessa juutalaiskorttelissa, yksinään ja turvattomana. Pieni oppaamme ei voinut häntä vähimmässäkään määrin auttaa, jos niikseen tuli.

Pankki-Israeli piti hyvin puolensa ja ansaitsi muutamassa hetkessä varsin kunnioitettavan välityspalkkion.

»Hyvä on,» sanoi kenraali lopuksi. »Suostun kauppaan, kuitenkin niin, että loppusumman ja lisäksi kymmenentuhatta, mitkä nyt sattumalta tarvitsen, suoritan myöhemmin. Tehän tiedätte minut, että minulta saatte velkani yhtä varmasti kuin nyt itse tässä kaupassa voititte ainakin 50 %.»

Juutalainen ilmaisi myöntymyksensä, kenraali luki rahat itselleen, hyvästeli ja lähti. Pujahdin piilostani viipymättä. Minun täytyi joutua seuraamaan kenraalia. Sanoin senvuoksi juutalaiselle, että olin jo myöhästynyt tärkeästä kohtauksesta ja syöksyin käytävään. Kenraali oli alhaalla, kuulin vielä hänen askeleensa hänen astuessaan kadulle.

Vilkaisin varovasti ovesta. Aivan oikein, parin-

kymmenen metrin päässä kulki kenraali nopein askelein. Lauraa ei näkynyt, mutta pieni opas seisokeli taas antikviteettikaupan edustalla. Annoin kenraalin kääntyä kadun kulmasta, minkä jälkeen riensin oppaan luo.

»Ohjaa neiti »Bristoliiin». Tulen sinne aivan kohta. Sano hänelle, että menin tärkeälle asialle.»

En kiinnittänyt enempää huomiota siihen, ettei Laura ollut näkyvissä, vaan lähdin nopeasti seuraamaan kenraalia. Sain hänet näkyviini seuraavalla kujalla eikä seuraaminen tuottanut vaikeuksia. Liikenne oli hieman vähentynyt eikä kenraali vilkaissut kertaakaan taakseen. Kävelimme niin ollen nopeasti ja selviydyimme ennenpitkää juutalaiskorttelista. Saavuimme Varsovan vanhaan kaupunginosaan ja tulimme sievälle »Staroje Miasto»-torille. Kenraalilla tuntui olevan aivan tietty päämäärä, ja hämmästyin senvuoksi melkoisesti, kun hän vähääkään arvelematta kulki torin poikki ja meni vanhaan Fukierin viinitupaan, pieneen Varsovan nähtävyyteen, viinitupaan, mikä on tuotteistaan kuuluisa kautta Euroopan viinintuntijoitten piireissä, pieneen, ulkonaisesti tuskin huomattavaan. Sen ainoa merkki on kömpelöähkö rautainen kilpi, missä on vain sana Fukier ja vuosiluku 1609.

Seisahduin epäröiden ulkopuolelle. En tiennyt, mitä minun piti tehdä, odottaako ulkona vaiko mennä sisään ja yllättää kenraali ilman muuta. Päätin tehdä jälkimäisen ja astuin sisään. Tulin ensin pieneen puolipimeään myymälähuoneeseen. Ei mikään

muu kuin puhelin osoittanut, että elimme 20:nnellä vuosisadalla, huonekalut, seinälaudoitus, kaikki oli vanhaa, tummaa tammea, kivipermanto ja ilmassa vanhan sammaltuneen kiven ja viinin tuoksu. Korkeajalkaisen pulpetin takana istuva mies osoitti minulle peräseinällä olevaa ovea. Avasin sen ja menin toiseen huoneeseen.

Se oli vielä pienempi, pitkä ja kapea huone, tummine tammilaudoituksineen, kivi- ja kuparipiirroksineen ja ihanine antiikkisine huonekaluineen. Valoa tuli toisessa päässä olevasta pienestä lyijypuitteisesta pihan puolella olevasta ikkunasta. Ikkunan luona seisovan pöydän luona istui mies.

Se oli kenraali Nagelkopf. Odotin, että hän hämmästyisi perinpohjin, mutta hämmästykseni oli rajaton, kun hän nousi ja hieman ivallisesti kumarsi.

»Te tulitte kumminkin. Luulin jo, ettette tulisi. Myöhästyin itsekin hiukan, ja kun ei ketään kuitenkaan ollut täällä sillä välin käynyt, arvelin jo, että oli turha odottaa. Tuleeko myöskin monsieur Gurnicki?»

Totisesti, tämä oli minulle liikaa. Olin sattumalta keksinyt miehen, seurannut häntä luullakseni aivan salaa, ja nyt minut, sensijaan että olisin aikaansaanut täydellisen hämmingin, lausuttiin odotetuksi ja tervetulleeksi! En osannut sanoa mitään, mikä ehkä olikin parasta.

Kenraali nauroi.

»Te olette hämmästyneet. En ihmettele. Mutta minulla on teille muuan ehdotus ja senvuoksi olen vainnut teidät tänne. Odotan vielä hetken monsieur

Gurnickia. Ehkä sillä aikaa tilaamme pullon Tokayer-viiniä vuodelta 1830. Se ei ole ollenkaan hullumpaa täällä.»

Nyökkäsin päätäni ja päätin pitää suuni kiinni. Tässä oli jotakin haudattuna ja aioin odottaa sen paljastumista. Kenraali tilasi viinin ja maistelimme sitä hitaasti ja nauttien pikareistamme. Viini oli todellakin ihmeellistä, sen aroomi oli ihanaa. Mitään siihen verrattavaa en ollut juonut. Tupakoimme ja joimme. Aikaa kului ehkä neljänneksi. Kuumimme silloin ulkona auton pysähtyvän lähistölle ja vähän senjälkeen avattiin ovi ja hra Gurnicki tuli sisään.

Hän näytti myöskin hämmästyneeltä.

»Mitä tämä ilveily oikein merkitsee?» Puolalainen ei tuntunut ollenkaan ystävälliseltä.

»Malttakaa hiukan mielenne,» sanoi kenraali ystävällisesti. »Selitän heti. Minulla on muuan ehdotus. Olkaa hyvä, tässä on tuoli ja tässä pikari. Viini on hyvää.»

Puolalainen heitti hattunsa sohvalle ja istuutui. Kenraali pyöritteli savuketta sormiensa välissä. Hän ei oikein tietänyt, mistä ja miten alkaa.

»Meillä on ollut keskenämme eräitä väärinkäsityksiä . . . » alkoi hän, mutta puolalainen keskeytti.

»Väärinkäsityksiä! Yrityksiänne ei voine käsittää väärin.»

Kenraali jatkoi hermostumatta.

»Niin, väärinkäsityksiä, joitten kumminkin toivon nyt selvenevän lopullisesti. En kiellä ollenkaan tekojani, mutta tahtoisin ansaita anteeksiantonne.»

»Todellakin!» Puolalaisen huudahdus kuulosti pilkalliselta.

»Niin, ja siksi olenkin teidät tänne kutsunut.»

Kutsunut! Oliko meidät tänne kutsuttu? En ymmärtänyt todellakaan mitään.

»Tilanne on siis tällainen: olen tehnyt teille pari kepposta, te tahdotte hyvitystä, minä haluan synninpäästön. Voimme kai niin ollen sopia, vai?»

Minun täytyi todellakin ihmetellä kenraalin joustavaa röyhkeyttä. Hän keskusteli puijaamiensa ja ryöstämiensä henkilöitten kanssa varsin rauhallisesti.

»Mitä te synninpäästöllä teette?» kysyi puolalainen.

»Ei suinkaan teillä ole omantunnon tuskia!»

Kenraali naurahti alistuvaisesti.

»Ei ole, ikävä kyllä. Mutta synninpäästöä tarvitsen todella. Miksi, se on oma asiani.»

»Ja millä voisitte sen ansaita?» kysyin hieman huvitettuna.

»Paljastan muutaman suunnitelman.»

Puolalainen pudisti päätään.

»Teidän suunnitelmistanne en anna neuvostoruplaakaan.»

»Varmasti annatte, mutta teidän täytyy vakuuttaa minulle, että jos paljastukseni on todellakin jonkinarvoinen, minä saan synninpäästön.»

»Sen voi aina luvata. Entä sitten?»

»Niin, paljastus sinänsä on jo suuriarvoinen, mutta se johtaa lisäksi toimintaan, missä henki ei ole minikään arvoinen.»

»Te puhutte salaperäisesti!»

»Kuulkaapa nyt!» Kenraali alensi ääntään. »Tänä iltana kello 9 on eräessä juutalaiskahvilassa, minkä tiedän, kokous. Siellä hyväksytään lopullinen suunnitelma marsalkka Pilsudskin murhaamiseksi.»

Puolalainen ponnahti pystyyn.

»Onko tuo totta?» kuiskasi hän kiihtyneen käheästi.

»Varmasti. Mutta kuulkaa nyt edelleen. Sain tämän tietää paikassa ja tavalla, joka ei teitä liikuta. Enempää en tiedä, mutta sen tiedän, että minua epäillään, enkä voi niin ollen mennä kokoukseen. Päästäkseen sinne täytyy omata erikoinen jäsenkortti. Ymmärrättehän tietysti, että koko piiri on kommunisteja, suurin osa palkattuja venäläisiä käytyreitä ja lisäksi joukko mielipuolisuuden rajoilla olevia kiihkoilijoita. Sinne kokoukseen täytyisi päästä millä keinoilla tahansa. Poliisiin ei maksa vaivaa turvautua, sillä ennenkuin kahvila saataisiin piiritetyksi, ehtisivät kaikki paeta, kokoontua jossakin muualla ja toimeenpanna suunnitelman kaikesta huolimatta. Ymmärrän, että bolshevikit tahtovat ehdottomasti raivata marsalkka Pilsudskin tieltä pois, hän on vaarallisin mies bolshevikien sotahankkeille ja hänen johdolaan on Puola peloittavan voimakas vastustaja.»

Puolalainen vapisi kiihtymyksestä.

»Millä tavalla voimme sitten estää aikeen? Milloin yritys aiotaan suorittaa?»

»Sitä en tiedä ollenkaan. Meidän täytyy saada suunnitelma tietoomme. Muuan keino on sitä varten olemassa, vaarallinen ja vaikea, mutta keino kumminkin.»

»Ja se olisi?»

»Tiedän kolmen venäläisen kommunistin asunnon. He ovat olevinaan työläisiä, mutta itse asiassa he ovat vain kiihoittajia ja vakoilijoita. Jos yllättäisimme heidät, saisimme heiltä jäsenkortit ja voisimme tunkeutua kokoukseen. Otaksun, että siellä esiinnyttään naamioituna, joten yrityksemme olisi hieman helpompi.»

»Yrittäkäämme sitten!» huudahti puolalainen. Näin, ettei hän nyt kammoisi mitään keinoa, ei välttäisi mitään vaaraa. Minua vain ihmetytti ja epäilytti kenraalin »kääntymys». Huomautin siitä puolalaiselle, mutta kenraali vakuutti niin pyhästi ja hartaasti, ettei hänellä ole mitään kavalia aikeita, että vasten tahtoakin täytyi uskoa.

Suunnittelimme nopeasti yrityksemme ensi osan. Se oli hurjan rohkea, ja sillä oli kaikki edellytykset epäonnistua. Yllättää ja kaapata kolme kommunistiagenttia Varsovan juutalaiskorttelissa, se ei ollut mikään helppo tehtävä, eikä vaaraton ainakaan. Mutta emme sitä ajatelleet. Tehtävän tärkeys valtasi meidät ja aioin, maksoi mitä maksoi, antautua taisteluun bolshevikeja vastaan heidän omalla alueellaan.

Olimme juuri poislähdössä, kun tulin ajatelleeksi Lauraa. Soitin hotelliin. Puhelimessa ei ollut Laura, vaan Edit. Edit oli äärimmäisen levoton. Laura ei ollut vielä palannut. Entä opas? Opas oli tullut, löytämättä Lauraa. Hän ei osannut virkkää mitään.

Menetin kokonaan malttini.

Laura kadonnut juutalaiskortteliin!

Koetin kaikesta huolimatta rauhoittaa Editiä ja pyysin häntä lähettämään oppaan luokseni Fukierille. Kerroin seuralaisilleni tapahtumasta. Ei kumpikaan yrittänytkään salata levottomuuttaan. Jäimme odottamaan opasta ja kenraali tiedusti tarkemmin tapahtumaa. En tietänyt, mitä tehdä, mutta päätin siten kuitenkin paljastaa käyntini Pankki-Israelin luona. Kenraali nauroi hyväntahtoisesti, kun kerroin hänelle tekemäni kepposen.

»Minä olin jättänyt kutsun teille hotelliin, mutta te siis löysitte minut muuten. Antaa olla nyt, kun asiat ovat näin. Pankki-Israel joutuu maksamaan lystin. Kaappaukseni Danzigissa suoritan kyllä hieman myöhemmin. Mutta neiti Soinin katoaminen on vakava asia. Lempo vieköön, se sattui pahaan aikaan. Meidän täytyisi nyt yrittää saada selväksi kaksi asiaa samalla kertaa. No, kunhan opas tulee!»

Poika saapui neljännestunnin kuluttua. Hänen kertomuksensa oli lyhyt eikä valaissut paljonkaan asemaa. Hän oli nähnyt Lauran kadulla. Muuan mies tuli juuri häntä kohti ja silloin oli Laura vetäytynyt erääseen porttikäytävään.

Ajatus pälkähti päähäni.

»Kuules, eikö tuo mies muistuttanut tätä herraa?» kysyin ja osoitin kenraalia.

»Kyllä!» kuului pojan viivyttelämätön vastaus.

Asia oli ainakin sikäli selvä. Laura oli tuntenut kenraalin ja välttääkseen kohtaamista piiloutunut porttikäytävään. Mutta siinä olikin kaikki. Sen-

jälkeen ei poika ollut häntä huomannut, mutta hän oli luullut Lauran poikenneen sivukujalle.

»Muistatko porttikäytävän?» kysyin pojalta.

»Varmasti!»

»No sitten ei muuta kuin nopeasti matkalle. Päättämme sitten paikalla, mitä on tehtävä,» sanoi kenraali ja me lähdimme kaikki neljä, hajaantuen kuminkin kadulla niin, että kuljimme kahdessa osassa.

Tulimme jälleen juutalaiskortteliin ja vihdoinkin kujalle, minkä varrella Pankki-Israel asui. Poika osoitti muuatta pimeää ja ahdasta porttikäytävää. Sinne oli Laura vetäytynyt.

Kenraali vihelsi hiljaa ja jättäytyi kohdallemme.

»Omituista, omituista!» mutisi hän. »Tässä juuri asuvat nuo kommunistitkin. Olisivatkohan ne ehkä sotkeutuneet asiaan?»

Sattuma oli todellakin omituinen. Ei ollut aikaa arvella. Meidän täytyi toimia. Mahdotonta ei ollut, että kommunistit olivat vainunneet heitä vakoil-tavan ja siepanneet luulotellun vaaniskelijan talteen. Hiivimme kaikki porttikäytävään.

»Ottakaa revolverit esille ja ampukaa arvelematta, jos vaara uhkaa! Näitten kanssa ei saa häikäillä vähäkään. Lähdän edellä!»

Käytävässä oli pimeä ja seiniä tunnustellen hiivimme eteenpäin, kunnes keksimme oven. Se johti alas, kellarikerrokseen. Aivan äänettöminä laskeuduimme kymmenen porrasta ja seisoiimme taas oven edessä. Siinä oli siis asunto.

Hyvin varovaisesti sytytin salalyhtyni ja tutkin

portaita ja eteistä. En huomannut mitään merkkejä, että väkivaltaa olisi tapahtunut. Sydämemme jyskyttivät kuuluvasti.

»Kun ovi aukeaa, rynnätkää sisään heti! Pieni melu ei merkitse mitään. Täältä ei kuulu mihinkään. Painautukaa seinään kiinni!»

Puristimme revolverit kouraamme ja lyyhistryimme seinän viereen. Kenraali koputti pari kertaa omi-tuisesti. Ilmeisesti se oli joku merkki. Sisältä kuului liikettä ja hiljainen ääni oven takana kuiskasi jonkun sanan.

»Moskova!» sanoi kenraali äänekkäästi.

Avain kiertyi lukossa ja ovi aukeni. Samalla hetkellä tempasi kenraali oven avaajan ulos, tarttui hänen kurkkuunsa ja estäen siten pienimmänkään äänen kuulumasta, painoi revolverinsa vangin ohimolle.

»Ei hiiskaustakaan!»

Salamannopeasti syöksähdimme sisään. Eteisessä ei ollut muuta kuin yksi ovi. Tempasin sen auki ja hetken kuluttua nosti kaksi huoneessa ollutta miestä kätensä ylös. Selvä kauhu kuvastui heidän katseessaan. Hyökkäys oli onnistunut arvaamattoman hyvin. Kaikki oli käynyt hiljaa ja melutta. Kenraali raahasi miehensä sisään, sulki oven ja kymmenen minuutin kuluttua olivat kaikki kolme aseettomina, sidottuina ja kykenemättöminä minkäänlaiseen vastarintaan.

»Kas niin, nyt voimme huoahtaa,» sanoi kenraali ja istuutui tuolille heittäen revolverinsa pöydälle. Katseeni harhailivat ympäri huonetta, mutta Lauraa ei

näkynt. Aloin kuitenkin tutkia huonetta ja melkein heti keksin puolittain verhotun ja piiloitetun oven. Avasin sen, Se johti toiseen, vielä pienempään huoneeseen ja huudahdin rajusta ilosta.

Vuoteella makasi Laura sidottuna ja kapuloituna. Riensin hänen luokseen ja vapautin hänet siteistä.

»Onko kaikki hyvin?» En voinut mitään sille, että ääneni värähti. Laura tuntui uupuneelta ja voimattomalta, mutta hän hymyili kuitenkin.

»Kaikki hyvin, mutta mistä ihmeestä keksit tulla tänne?»

»Kerron myöhemmin, mutta miten jouduit tänne?»

»Pujahdin piiloon kenraali Nagelkopfia tähän porttikäytävään. Silloin äkkiä tunsin, kuinka paksu huivi heitettiin kasvoilleni, käsivarret kiertyivät ympärilleni ja ennenkuin ehdin ajatellakaan vastarintaa, minut oli jo tuotu tänne kellariin. Miehet penkoivat taskuni ja käsilaukkuni ja kyselivät minulta omituisia asioita poliiseista ja sellaisista, mutta en tietenkään osannut vastata mitään. Luulen melkein, että he olivat erehtyneet luulemaan minua joksikin toiseksi.»

Talutin Lauran toiseen huoneeseen.

»Kenraali!»

Amos Aron Nagelkopf kumarsi kohteliaasti.

»Osat ovat taas hiukan vaihtuneet, hyvä neiti!»

Meillä ei kuitenkaan ollut aikaa pitkiin selvittelyihin. Tutkimme miesten taskut ja löysimme perin viattomilta näyttävät »työkirjat», mitkä kenraali selitti juuri haetuiksi jäsenkorteiksi. Naulakossa riip-

pui joukko juutalaishalatteja. Vedimme ne muitten vaatteitten ylle, painoimme kalotit päähän ja paranneltuamme ulkoasumme parhaamme mukaan me hämärässä saatoimme olla tulokseen tyytyväisiä. Me muistutimme erehdyttävästi niitä tuhansia ja taas tuhansia mustatakkeja, joita koko kortteli oli tulvillaan.

Jozef Gurnicki kirjoitti kenraalin sanelun mukaan pienen tiedonannon, joka annettiin Lauralle. Ellemme määrätyn ajan kuluttua palaisi, olisi Lauran jätettävä tuo tiedonanto poliisille. Tarkastimme vankiemme siteet, niin että saatoimme olla varmat heidän pysymisestään huoneessa ja lähdimme sitten kaikki ulos. Kenraali sulki oven ja jätti avaimen Lauralle.

Pieni oppaamme odotteli uskollisesti kadulla. Jätimme Lauran hänen haltuunsa ja sanoimme hyvästit. Laura lähti hotelliin ja me taas jatkamaan seikkailuamme.

Kahvila, johon kenraali meidät vei, voitti kaikki kuvitelmani. Se oli kellarikerroksessa, suuri, matala ja likainen, täynnä tukahuttavaa hajua, ruokahöyryjä, tupakansavua ja maasta uhoavaa kosteutta. Yleisö oli varsin sekalaista, pääasiallisesti juutalaista, mutta näkyi siellä myös venäläisiä, puolalaisia ja ruuteeneja, kaikki yhtä siivottomia ja yhtä roistomaisia. Tulomme ei herättänyt mitään erikoisempaa huomiota. Juuri edellämme kulki muuan juutalainen. Hän ohjasi tiensä läpi ensimmäisen huoneen ja kenraali seurasi pysähtymättä perässä. Tulimme toiseen huoneeseen. Se oli samanlainen, vaikka siinä olikin yleisöä vähemmän. Juutalainen kulki edelleen. Kol-

mas huone oli aivan tyhjä, mutta samalla kun astuimme sisään, pujahti vastapäiseltä puolen pieni käppyräinen juutalaisukko, joka silmäsi meitä tutkivasti. Kenraali vilautti hänelle »työkirjaansa», minkä ukko tutki perusteellisesti. Meille tehtiin samoin, minkä jälkeen ukko avasi peräoven ja viittasi. Oven takana alkoivat kapeat portaat, mitkä johtivat alas. Laskeuduimme. Emme voineet kääntyä takaisin, vaikka eteneminenkin alkoi näyttää hyvin uhkaavalta.

Tulimme pitkään matalaan huoneeseen. Se oli selvästi umpinainen kellari, sillä ikkunoita ei ollut ollenkaan. Pieni sähkölamppu loi heikon valon. Huoneessa oli noin parikymmentä naamioitua miestä, useimmat juutalaispuvuissa. Keskellä oli ränsistynyt pöytä ja sivuilla joitakin laatikoita, joitten päällä salaliittolaiset istuivat. Olin jo aikoja sitten arvelut »salaliittojen» ja »rosvoliigojen» kuuluvan romanttiseen menneisyyteen, mutta minun täytyi nyt tarkistaa käsitystäni. Olin itse sellaisen joukon keskellä, vaarallisen ja vaikutusvaltaisen joukon, joka rahasta teki mitä hyvänsä ja uskalsi henkensäkin.

Olimme portailta asettaneet naamiot kasvoillemme. Kukaan ei sanonut mitään, kun astuimme sisään. Kenraali istuutui lähelle ovea ja me seurasimme esimerkkiä. Puhua emme uskaltaneet. Eivät muutenkaan puhuneet.

Odotusta kesti noin neljännestunnin. Huoneeseen tuli vielä neljä henkilöä, kaikki naamioituina, ja viimeisen saavuttua näki kaikesta, että kokous alkaisi.

Muuan mies alkoi puhua nousematta seisomaan.

»Te tiedätte kaikki suunnitelman. Mutta kertaan sen vielä, ettei mitään erehdystä sattuisi: toinen menee näyttelyrakennukseen, esittää anomuksen ja koettaa sen aikana ampua. Auto odottaa rakennuksen takana. Tulee hypätä ikkunasta ja rientää autoon. Pelastus on melkein varma. Siltä varalta, että tämä suunnitelma syystä tai toisesta epäonnistuisi, jää toinen vahtiin ulkopuolelle ja koettaa marsalkan rakennuksesta poistuessa suorittaa työn.»

Suunnitelma oli varsin yksinkertainen, mutta sillä oli epäilemättä onnistumisen edellytyksiä. Presidentti Pilsudski ei ollut erikoisemmin vartioitu. Hänen luokseen saattoi päästä jollakin tekosyylläkin. Hän oli tarkastamassa teollisuusnäyttelyn avajaisia ja näyttelyn tungoksessa ja ihmisvilinässä murhayritys varmastikin onnistuisi. Olimme saaneet tietää tarpeeksi, me voisimme ehkäistä suunnitelman, mutta — sitä emme olleet tulleet ajatelleeksi — me emme voineet poistua kokouspaikasta epäluuloja herättämättä.

Puhuja jatkoi:

»Suunnitelma on yksityiskohtia myöten aikaisemmin selostettu. Palkkion tiedätte. Nyt vedämme vain arpaa, kuka joutuu suorittajaksi.»

Hän astui pöydän luo, samoin pari muuta miestä, ja toinen näistä kaivoi luiset arpanappulat taskustaan.

»Ne kaksi, jotka saavat suurimman silmämäärän, joutuvat suorittajiksi,» ilmoitti puheenjohtaja.

Arpominen alkoi. Naamioista huolimatta tunsin,

että miehet olivat kiihtyneitä. Palkkio mahtoi olla huimaava, mutta tehtävän vaarallisuus oli myös ilmeisen selvä: pieninkin epäonnistuminen merkitsi hengen menettämistä.

Kuitenkin miehet heittivät. Seurasin jännittyneenä. Kolmas heittäjä sai kuusi ja kuusi, pari heitti neljä ja viisi ja neljä ja neljä. Hätkähdin, kun kenraalikin tarttui noppiin. Tosiaankin, olihan meidänkin susien joukossa ulvottava susien lailla. Kenraali sai vain kaksi ja kolme, Gurnicki yksi ja kuusi ja silloin oli minun vuoroni. Heitin huolettomasti, mitään ajattelematta, mutta toiselta puolen kauhistuin, toiselta puolen olin purskahtaa nauruun.

Kuusi ja viisi! Olin saanut toiseksi korkeimman silmämäärän ja joutuisin siis aktiiviseksi murhayrittelijäksi.

Olipa se heitto, jota en ollut odottanut.

Alkoi yleinen keskustelu. Suunnitelman yksityiskohdat punnittiin kaikesta huolimatta uudelleen. Maa poltti jalkojemme alla kuvaannollisesti puhuen. Emme voineet keskenämme keskustella, mutta jokaisella oli vain yksi ajatus, päästä lähtemään mitä pikimmin varoittamaan ja ehkäisemään tuhotyötä. Toinen puoli suunnitelmasta oli kyllä jo ehkäisty, sillä kun toisen yrityksen suorittaminen joutui minulle, ei siitä ollut sen enempää vaaraa. Mutta pääyritys oli vielä jäljellä.

Mies, joka oli heittänyt nuo kohtalokkaat kuutokset, oli pitkä ja laiha. Kasvot, sikäli kuin niitä näkyi naamion takaa, olivat kalpeat. Juutalainen hän ei

ollut, vaan luultavastikin puolalainen, fanaattinen intoilija.

Kauhistuimme, kun hän viimein nousi ja lähti, erään toisen seuratessa.

»Kas niin, on jo aika teidänkin!» virkkoi puheenjohtaja vilkaisten minuun. Nousin nopeasti ja riensin ovelle. Näin, että kenraali ja Gurnicki seurasivat ilmitulon uhallakin minua. Mutta kukaan ei sanonut mitään. Nousimme kahvilaan ja riensimme kadulle. Oli jo varsin pimeä. Kadun kulmassa kuulin äkkiä moottorin sätkytystä.

»Auto!» huudahti kenraali ja kirosi. Murhaaja oli tietenkin noussut odottavaan autoon. Juoksimme kulmaan kaikin voimin, mutta sinne saavuttuamme oli auto jo liikkeellä ja kiiti hyvää vauhtia kapealla kujalla.

Me emme voineet sitä enää tavoittaa.

Tilanteen vaarallisuus selvisi meille silmänräpäyksessä. Murhaaja ajaisi suoraa päätä näyttelypaikalle ja hetkeäkään siekailematta toteuttaisi suunnitelmansa. Me emme voisi edes varoittaa marsalkka Pilsudskia. Rakennukseen tuskin oli puhelinta, emmekä ainakaan tietäneet sen numeroa. Muutenkin oli puhelin epämurkava ja epävarma keino.

Riensimme nopeasti kaupunkiin päin. Näissä osissa kaupunkia ei ollut autoja, me tiesimme sen, mutta tähystelimme siitä huolimatta ympärillemme. Me juoksimme herkeämättä ja ihmiset katsoivat kummastuneina jälkeemme. Emme huomanneet sitä,

että olimme edelleenkin juutalaispuvuissa, mitkä vaikuttivat hullunkurisilta.

Kas, tuolla välähti valo! Aivan oikein! Auto tuli syrjäkadulta, verkalleen ja varovasti, ja jo kaukaa huomasimme sen punavalkoisista merkeistään ja vaakunoistaan sotilasautoksi.

»Meidän täytyy vallata tuo auto,» sanoi kenraali. »Revolverit esille, selvitämme kaappauksen jälkeensä!»

Emme ollenkaan jääneet miettimään niitä vähemmän miellyttäviä seurauksia, mitkä johtuvat sotilasauton aseellisesta kaappauksesta keskellä katua, vaan kenraali hyppäsi kadun toiselle puolelle, minun ja puolalaisen jäädessä toiselle.

Auto läheni ja sen ollessa noin kymmenen metrin päässä hypähdimme kaikki kadulle.

»Seis!» huusi kenraali ja heilutti käsiään. »Meillä on tavattoman tärkeä asia, ottakaa meidät autoon!»

Kuljettaja, joka oli puoliksi nukuksissa, hämmästyti tästä odottamattomasta kohtauksesta niin, että pysäytti auton. Juoksimme sen luokse. Muuan nuori luutnantti kopeloi parhaillaan asetta esille, mutta ehdimme ennemmin.

»Kädet ylös!» hihkasi pieni diplomaattimme ja luutnantti antautui. Kenraali kiipesi ohjaajan viereen, minä ja puolalainen istuuduimme luutnanttia vastapäätä ja muutamalla sanalla selvitimme asiamme. Heitimme juutalaispuvut yltämme.

»Hyvä jumala!» huusi tämä ja komensi ohjaajan otamaan nopeimman mahdollisen vauhdin. Kone syök-

sähti eteenpäin, oli keikahtaa nurin ensimmäisessä kadunkulmassa, mutta säilytti kuitenkin tasapainonsa ja lähti melkein lentäen kiitämään kapeita katuja. Selvisimme vanhasta kaupungista vaurioitta, vaikka hengenvaara monasti oli paljon lähempänä kuin osasimme aavistaakaan, auton täydessä vauhdissa syöksyessä pimeisiin holvikäytäviin ja kääntyessä kapealta kujalta toiselle.

Tulimme uuteen kaupunginosaan ja vauhti lisääntyi vieläkin. Vaikka kadut olivat leveitä ja suorina, oli vaara entistä suurempi, sillä yhteentörmäyksen uhka erilaisiin ajoneuvoihin ja ihmisiin suureni tavattomasti. Mutta ohjaajamme oli kuitenkin mestari. Hän pujotteli ajoneuvojen ja ihmisten lomitse, vältti poliisit, jotka tekivät merkintöjään ja antoi koneen kiittää eteenpäin. Muutamassa kulmassa käännähti moottoripyörä sivuvaunuineen jälkeemme.

Luutnantti kirosi. Se oli poliisimoottori. Sekin kiiti kuin vimmatu jäljessämme ja ajaja viittoi meitä pysähtymään. Emme totelleet tätä liikennepoliisin määräystä, vaan jatkoimme matkaamme. Yleisö katukäytävillä tuijotti sanattomana kulkuamme. Kukaan ei käynyt estämään, sillä automme vaakunat ja sotilasmerkit suojelivat meitä, mutta poliisimoottori surisi kuin vihainen ampiainen takanamme.

Aloimme lähestyä näyttelypaikkaa. Päästäksemme pääsisäänkäytävän eteen, täytyi meidän kiertää rakennuksen taitse. Silloin näimme äkkiä edessämme auton. Se puhkui katukäytävän vierellä.

Murhaajan auto!

Rakennuksen ikkunat olivat valaistut, kun syöksähdimme ohi. Samalla kuului sisältä kolme laukausta ja hetki senjälkeen hyppäsi tumma haamu ikkunasta kadulle.

Olimme myöhästyneet. Tuska kouristi sydäntämme, mutta ohjaaja, tajuten tehtävänsä, lennätti auton äkkiä ympäri, niin hurjan rohkeasti ja niin taitavasti, että meiltä salpautui hengitys. Poliisimoottori, voimatta pysähtyä, suhahti ohitsemme.

Samalla katuvierellä odotellut auto liikahti. Murhaaja oli päässyt siihen ja aikoi paeta. Emme voineet pysäyttää autoa, mutta ajatustakin nopeammin vedin coltini esiin ja ammuin. Kuului laukaus ja sitä välittömästi seurasi ontto paukaus.

Olin todellakin osunut ja ampunut auton takakumin rikki. Se kulki vielä parikymmentä metriä, mutta alkoi vikuroida ja pysähtyi. Samalla olimme mekin paikalla ja neljä revolveria suuntautui murhaajaa kohti. Silmänräpäystä myöhemmin luutnantti oli paiskannut hänet auton pohjalle, riisunut aseista ja sitonut.

Rakennuksesta kuului melua ja huutoa, poliisimoottori kiersi takaisin ja pysähtyi kohdallemme. Puolalainen luutnantti selitti vihaisesti tilanteen, jättäen vangin poliisien käsiin. Myöskin autonkuljettaja vangittiin. Syöksyimme sitten näyttelyrakennukseen. Jozef Gurnickin ääni ja nimi avasi meille tien sisälle. Täydellinen hämminki vallitsi siellä, mutta ensimmäinen, jonka näimme keskellä suurta salia, oli marsalkka, presidentti Jozef Pilsudski, tar-

mokkaana, tanakkana aistikkaassa sotilaspuvussa, ja mikä tärkeintä, kaikesta päättäen vahingoittumattomana.

Jozef Gurnicki tunkeutui eteenpäin. Viiden minuutin kuluttua olin tullut esitellyksi marsalkalle samoin kuin kenraali Nagelkopfkin. Ilmeni, että marsalkan oli kiittäminen pelastuksestaan sattumaa. Hän oli mennyt toiseen päähän rakennusta silloin kun murhaaja oli tullut sisään. Eräät henkilöt, tästä marsalkan poistumisesta tietämättöminä, olivat kuitenkin neuvoneet murhaajan kokonaan väärään huoneeseen. Hän meni sinne, mutta kun hänelle siellä ilmoitettiin, ettei marsalkka ollut tavattavissa, ei hän uskonut, vaan hetken kiihtymyksessä otaksui, että marsalkka olisi viereisessä huoneessa. Hän ampui umpimähkään kolme laukausta oven läpi — tyhjään huoneeseen ja pakeni sitten, kenenkään ennättämättä estää, ikkunasta.

Puolalaisella kohteliaisuudella ja sujuvuudella selosti Jozef Gurnicki seikkailumme. Marsalkan harmaat, tutkivat silmät eivät väistyneet hänen kasvoistaan. Katselin häntä ja minun täytyi myöntää, että hänessä personoitui, jo ulkomuodossa, Puolan sitkeä vapaudenunelma, tuossa ylpeässä, majesteetillisessä asennossa, tuossa kasvojen jäyhässä ja jyrkässä ilmeessä, niskan hiukan kumarassa taivutuksessa ja ennen kaikkea koko olemuksen tietoisessa levollisessa aktiivisuudessa. Kaikki muu oli hillittyä, kylmää ja harkittua, mutta silmissä paloi väsymätön ja kiihkeä toiminnan ja elämän tuli.

Hänen äänensä säpsäytti minua, niin metallinkirkasta, miehekästä, mutta samalla sointuvaa ja vaikuttavaa ääntä en ollut kai milloinkaan ennen kuullut. En ihmeteltyt, nähtyäni marsalkan läheltä, hänen nauttimaansa tavatonta kansansuosiota, ei vain alemman kansan, vaan kaikkien piirien, säätyjen ja yhteiskuntaluokkien keskuudessa. Sitä suosiota ei voi selittää yksistään hänen suorastaan sankarillinen toimintansa Puolan vapauden hyväksi koko maailmansodan ajan, hänen kärsimyksensä, hänen loistavat voittonsa, vaan varmasti johtuu se osaksi myöskin hänen valloittavasta, miehekkäästä ja lujasta persoonallisuudestaan.

Keskustelimme hänen kanssaan hetkisen, minkä aikana hän lupasi minulle seuraavana päivänä yksityisen haastattelutilaisuuden. Sanomalehteni hyötyi todellakin seikkailuistani. Jozef Gurnicki oli sillävälin soittanut poliisilaitokselle ja puolen tunnin kulluttua oli meillä käytettävissä yli viisikymmentä miestä.

Marsalkka sanoi meille hyvästi ja niin lähdimme uudelleen seikkailemaan. Istuuduimme suljettuihin autoihin ja painuimme juutalaiskortteliin. Mutta me tulimme liian myöhään. Kolme vankiamme oli poissa, joku oli heidät vapauttanut ja juutalaiskahvila oli myös aivan autio. Kepposemme oli paljastunut ja roistot olivat livistäneet.

»Nyt ei minun henkeni ole monen kopeekan arvoisen,» sanoi kenraali, kun lähdimme paluumatkalle.
»Nuo roistot koettavat varmasti kostaa!»

Emme kiinnittäneet siihen enempää huomiota. Mielialamme oli joka tapauksessa mitä pirtein. Hotelliin tultuamme tapasimme Lauran levottomana odottamassa. Edit uhkaili jo Suomeen-lähdöllä. Hän oli kyllästynyt seikkailuihin, vaikka ei itse ollutkaan sellaisiin joutunut. Mutta hänkin oli jo varsin hyvällä tuulella, kun yöllä istuimme Taiteilijakahvilassa, kuuntelimme mustalaissoittoa ja nautimme viinannoksiamme.

Tarkastelin salia ja siinä kuohuvaa raisua iloa, kun äkkiä näin muutaman pöydän ääressä vanhan ystävämme salaneuvos Matvei Matvejevitshin entisellä antaumuksella tutkivan varsovalaista illallista.

Suuriruhtinas Ivan Ivanovitsh istui hänen vierellään.

Arvasin, että minulla oli vieläkin jotakin hauskaa edessäni.

NELJÄS OSA.

Viivyimme vielä muutamia päiviä Varsovassa ja tustuimme, nyt ilman mainittavia seikkailuja, tähän Puolan valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen pääkaupunkiin ja sen nähtävyyksiin. Emme ehtineet paljoon, mutta hiukan kuitenkin, näimme ihanan kylpyläpalatsin »Lazienki'n», kävimme vanhoilla valleilla ja vankikomeroissa, missä venäläiset olivat ruoskimalla rääkänneet puolalaisia vapaustaistelijoita kuoliaaksi, nautimme Varsovan voittamattomasta baletista ja väliajat harhailimme ilman varsinaista päämäärää vilkasliikkeisillä kaduilla.

Kenraalin tapasin vielä kerran ja kysyin häneltä silloin suoraan, mitä hän oikeastaan aikoi suuriruhtinas Ivan Ivanovitshin kanssa. Kysymykseni hämmästytti taaskin kenraalia, hänhän ei tietänyt vieläkään seikkailuani Danzigissa, mutta hän lupasi minulle, että saisin tutustua siihenkin puoleen hänen toimintaansa.

»Venäläiset tsaristit ovat pettäneet tai aikovat pettää minut. He luulevat, etten sitä tiedä. Mutta minä tiedän sen sekä myös sen, millä tavalla maksan

velkani ja karhuan saatavani. Siitä tulee hauska juttu, odottakaa vain!»

Kenraali tuntui hyvin muuttuneelta. Hän oli antautunut, ellei kunnialliselle, niin ainakin lain hyväksymälle tielle, ja tämä muutos painoi leimansa häneen. En osannut arvaillakaan, mikä oli hänet saanut niin yhtäkkiä tekemään kokokäännöksen. Jos hän olisi tehnyt kaiken hyvää palkkiota vastaan, en olisi ihmetellyt, mutta nythän hän ei edes vihjaissut siihen suuntaan. Minua liikutti tuo sangen vähän. Pääasia oli, että jollakin tavoin saatoin käyttää kenraalia hyväkseni.

Haastatteluni marsalkka Pilsudskin luona onnistui erinomaisesti ja sain oikein sähköteitse kiitokset päätoimittajalta. Tunsin, että osakkeeni kotimaassa olivat nousseet varsin paljon.

Ryssien konferenssiin oli aikaa vielä lähes pari viikkoa, joten saatoimme matkustaa aivan rauhassa. Jozef Gurnickilta sain erinomaisia suosituksia pysähdyspaikkoihin ja niitten turvissa pääsin tunkeutumaan melkein kaikkialle. Matkustimme ensin Lodziin, enemmän velvollisuudentunnosta kuin huvitteluhallusta. Tuo tuhatpiippuinen, yksitoikkoinen, kivihiilitomuinen, likainen ja laakea kaupunki ei viehätä silmää, alituinen tuuli tupruuttaa silmät täyteen kivihiiltä, mustakalottiset juutalaiset muodostavat täälläkin katukuvan ja suljetut, laudoin peitettyt, saksalaisten, venäläisten ja bolsheviikkien ryöstämät tehtaot aikaansaavat etenkin illan tullen melkein kaamean tunnelman. Mutta kuitenkin on kaupungilla

viehätyksensäkin, se piilee sen alituudessa työssä ja toiminnassa. Vaikka sadat tehtaot seisovatkin, ovat sadat toiminnassakin ja niitten koneet jyskivät läpi päivän ja yön.

Matkaseuramme oli vähitellen alkanut sulautua yhteen ja seurustelumme muuttui yhä vilkkaammaksi ja miellyttävämmäksi. Laura oli muuttunut enimmin, mutta sehän olikin kohtuullista, sillä hänessä oli enimmin särmiä ollutkin. Edit maltoi tuntikauksiksi irtautua »oppaistaan» eikä Laura Vlnasta lähdettyään kai ollut puhunut halaistua sanaa kansantaloudesta. Hänen seurastaan saattoi toisinaan suoraan nauttia, kun hän yltyi »säkenöiväksi», ja ihmeekseni havaitsin, että hän saattoi keskustella järkevästi ja miellyttävästi melkein kaikista asioista auringon alla, aina omintakeisena ja sukkelana. Ylimielisyys karisi pala palalta pois, sufragettinainen väistyi taka-alalle ja esiin tuli aina uusi ja aina vanha paratiisin Eeva hyveineen ja heikkouksineen. Niitäkin havaitsin koko joukon ja jokaisen keksiminen tuotti minulle vilpitöntä iloa. Laura ei kaikesta päätäten ollutkaan jumala, ei edes pyhimys, vaan aivan tavallinen enemmän tai vähemmän syntinen ihminen, niin että hänen lähimmäisensä saattoi suhtautua häneen pelotta ja vavistuksetta.

Kun mieleemme teki käväistä Ylä-Shlesian kysymyksen takia kuuluisilla puolalaisilla kivihiilialueilla, olin Jozef Gurnickilta hankkinut muutamia suosituksia kaivostenjohtajille. Päätimme niin ollen matkustaa sinne ja illalla junaan noustuamme ja ru-

vettuamme nukkumaan, heräsimme aamulla parhaaseen aikaan. Puolen tunnin kuluttua, ennätettyämme juuri siistiytyä, pysähtyi juna Dabrovan asemalla ja me nousimme pois.

Olimme keskellä teollisuusseutua, sellaista, mihin emme kotimaassamme ole ollenkaan tottuneet. Se ei ole kaupunkia, ei kylää, ei maaseutua, vaan jotakin siltä väliltä, talorykelmät tien kahden puolen jatkuvat peninkulmamäärin, kaikkialla nousee tehtaitten savupiippuja, mutta lomissa pilkahtaa aaltoilevia viljalaihoja loivilla kummuilla, näkyy kaukaisia kyliä kastanjoineen ja poppeleineen, sieviä kirkkoja, tuulimyllyjä, ja halki tämän alueen kulkee viivasuoria, mustia, valkeitten kivien ja valkeiksi kalkittujen lehmusten ja poppeliin reunustamia teitä. Haukasimme aamiaista pienessä sievässä ja siistissä kyläravintolassa murattiköynnösten peittämässä huvimajassa ja käytyäni ensin erään kaivostenjohtajan, puolalais-saksalaisen insinöörin luona, nousimme kohteliaasti tarjottuun autoon ja lähdimme vaeltamaan. Maisema ei muuttunut matkalla, samat piiput, ilmanvaihtotorvet, kaivosaukkorakennukset jatkuivat kaikkialla. Tiellä, leveällä, sileällä ja kivitetyllä, ajoi vastaan talonpoikia omituisissa leveissä kahden hevosen kärryissään, juutalaisia ijänikuisine mustine halatteineen ja kalotteineen. Punaiset, valkoiset ja harmaat tiilimuurit, koristellut talojen päädyt, savi-kourukatot ja aina raitis, syvänvihreä muratti vilahdelti silmissämme, kun automme kiiti aina 80 km:n vauhdilla mainioita teitä, nostattaen mustia tomu-

pilviä, niin että kasvomme kirjaimellisesti peittyivät mustiksi, hengityksemme vaikeutui emmekä enää voineet silmiämmeäkään avata. Viimein ajettuamme samaa vauhtia läpi Bendzinin kaupungin ja Grodzin, pysähdyimme muutaman kaivoksen kohdalla. Tulostamme oli nähtävästi jo ilmoitettu, sillä työtä johtava insinööri riensi heti luoksemme ja ohjasi meidät kaivosaukolle, minkä mustista uumenista teräsvaunu teräsvaunun jälkeen kohosi ylös, täynnä kiiltävän mustaa, kristallikimalteista kivihiiltä, painuakseen heti takaisin tyhjänä. Valtava ryske ja jyske kävi rakennuksessa, kun murskaajakoneet työskentelivät pienentäen hiilen sopivan kokoisiin palasiin ja lajitellen ne automaattisesti. Kaikki oli mustaa, emmekä me tehneet poikkeusta, työmiehet, lattiat, koneet, ilmakein, jota hengitimme, oli kyllästetyn täynnä hienon hienoa yskittävästä hiilentomua. Insinööri kulki edellä ja selitti, mutta emme jaksaneet kiinnittää hänen selityksiinsä huomiota. Meitä innosti enemmän itse näkyvä toiminta, koneitten vinha liike, huumaava räiske ja ryske, työmiesten ja -naisten tarmokkaat, tottuneet liikkeet ja kaiken yllä lepäävä työn henki.

Päätimme kaikki laskeutua kaivokseen, kun kerran tilaisuus meille tarjottiin. Kiinnitimme päähämme nahkakypärät loukkaantumisen varalta, heitimme yllemme kaivosmanttelin, sinisen pumpuliviitan, ja otettuamme käteen pienen kaivostuikun kiipesimme hieman jännittyneinä tuollaiseen tyhjään hiilivaunuun kaivosaukossa. Portti suljettiin ja yhtäkkiä tunsimme vajoavamme suunnattoman nopeasti poh-

jattomaan syvyyteen. Kaivostuikkumme sammui-
vat, mutta alasmeno jatkui yhä kiihtyvällä vauhdilla,
tasaisesti ja kolauksitta, pilkkosen pimeässä. Sitten
hissi pysähtyi, portti avattiin ja silmiimme tunki kir-
kas sähkövalo. Olimme tulleet keskimäiseen kaivos-
kerrokseen. Insinööri ryhtyi taaskin oppaaksemme
ja ennen pitkää kuljimme hanhenmarssia kaivoskäy-
tävillä, kumarassa ja varoen, ja kaivostuikkujen ou-
dossa liehuvassa valossa näytimme kaikki kuin naa-
miaisilmiöiltä tai satuolentoilta. Ilma oli alhaalla
lämmintä, mutta kosteaa, koryissa suhisi mahtava
ilmanvaihtaja ja siellä täällä käytävien risteyksissä
loisti sähkölamppu. Olimme maanalaisessa kaupun-
gissa, yhtä oudossa kuin ihmeellisessäkin. Tarkas-
timme hiilen louhintaa ilmaporan ja räjähdysaineit-
ten avulla, matkustimme maanalaisella sähköraitio-
tiellä ja tutustuimme nerokkaaseen, mahtavaan il-
manvaihtolaitteeseen, minkä epäkuntoon joutuminen
tietäisi välttämätöntä kuolemaa niille sadoille ja tu-
hansille, jotka työskentelevät maan alla. Mielen-
kiintoinen oli pieni matkamme maan uumeniin, mutta
hieman painostava ja hiostava ilma sekä joltinenkin
jännitys tekivät sen, että olimme kaikki tyytyväi-
siä päästyämme taas luojaan kirkkaan taivaan alle.

Iltaan saakka harhailimme kivihiliseuduilla.
Söimme illallisen Sosnowieczissa, aivan Ylä-Shlesian
rajalla, ja nousimme sitten taas junaan. Aamulla
olimme Krakovassa. Seikkailumme alkoivat uudel-
leen.

Hotellissa tapasin kenraalin, mutta hänen aikai-

semman pyyntönsä mukaisesti en ryhtynyt puheisiin. Ivan Ivanovitsh ja Matvei Matvejevitch olivat hänen kanssaan. Kenraali kuitenkin tuli luokseni ja ilmoitti, että saatoin vielä vapaasti käyttää moniaita päiviä ja katsella Krakovaa. Kiitin häntä ilmoituksesta ja aamiaisen jälkeen lähdimme kaupungille.

Jos Varsova on Puolan valtiollisen ja yhteiskunnallisen elämän keskus, jos Lodz on työn ja tehtaitten kaupunki, niin Krakova on Puolan kansallinen, historiallinen ja taiteellinen pyhättö. Krakovassa on puolalaisuus kauneimpana ja elinvoimaisempana säilynyt vaikeimpienkin vainojen aikana, sieltä on saanut alkunsa Puolan nykyinen vapaus ja siellä on nytkin puolalaisella kansallishengellä tukevimmat juurensa.

Edit oli kuin kala vedessä. Hän oli vihdoinkin päässyt oikeaan ympäristöön. Krakova henkii todellakin historiaa, historiaa henkivät sen kapeat romanttiset kujat, sen lukemattomat vanhat rakennukset, porttiholvit, linnoitustornit, kirkko- ja kello-tapulit, kirkot ja luostarit ja ennenkaikkea henkii historiaa, suurta ja ihanaa, kuuluisa mahtava Wawel-linna, Puolan kuninkaitten linna, missä he kaikki ovat saaneet viimeisen leposijansa jylhässä, komeassa tuomiokirkossa tai sen alla olevissa holveissa. Wawel-linna ei ole yhtenäinen rakennus, se on suunnaton rakennusryhmä korkealla yli kaupungin kohoavalla töyräällä, valleineen, vallisarvineen, rintavarustuksineen, torneineen, hautoineen ja kirkkoineen. Siinä on osia kaikilta ajoilta, kaikkia rakennustyyplejä, vä-

rejä, muotoja ja tarkoituksia. Siihen, Puolan kuninkaitten kruunaus- ja hautapaikkaan, on kokoonnutunut, tiivistettynä ja keskitettynä, romanttisena ja kauniina, Puolan koko historia, muistot sen elinvoimaisilta alkuajoilta, sen mahtavuuden, loiston ja vallan vuosilta sekä myös tappioitten, alennusten, kansallisen häpeän ja kärsimysten ajoilta. Kuljimme tuntikausia sen piholla, holveissa, valleilla, tuomiokirkossa, vankikomeroissa, katakombeissa, tunte-matta väsymystä tai kyllästymystä, ja minusta alkoi vähitellen tuntua siltä, ettei Editiä saada paikalta poistumaan muuta kuin väkivallalla.

Mutta ruumiimme alkoi lopulta osoittaa omia vaatimuksiaan, mitä tuli ruokaan ja juomaan, ja niin olen täytyi meidän jättää Wavelinna ja palata kaupunkiin. Ruokailimme nopeasti pienessä ravintolassa torin laidalla, katsellen elämää. Näillä seuduin käytetään vielä helakoita ja kauniita kansallispukuja, ei paljon, mutta käytetään kuitenkin, ja Krakovan kuuluisia huiveja näkyi sekä käytännössä että kauppan. Krakova on puutarhojen ja puistojen kaupunki, sen asemakaava on säännötön ympyrä ja kolme laajenevaa puutarhakehää kiertää koko kaupungin. Vanhaa sammaltunutta harmaata, punaliuskaisia kattoja, lasimaalausta sekä kaikkialla rehevää tummaa vihreää, siinä on Krakovan värivaikutelma.

Emme edes pistäytyneet hotellissa, vaan vilkaisimme pikimmältä Krakovan mainiota taulugalleriaa, Puolan klassillisen taiteen ihaninta kokoelmaa, ja vuokrasimme senjälkeen auton ajaaksemme kaupun-

gin ulkopuolella olevalle Kosciuszkon kukkulalle. Sitä ajomatkaa emme hevin unohda. Auto mutkiteli ensin halki kaupungin ahtaita kujia myöten, selviytyen vihdoin tyylikkääälle huvila-alueelle, jonka puutarhat kukkivine kirsikkapuineen, akaasioineen, kastanjoineen, poppeleineen ja lehmuksineen vilahtelivat silmissämme. Tie nousi hitaasti ja vakaantui viimein leveäksi, mahtavien poppeleitten varjostamaksi valtatieksi, jonka molemmin puolin lainehtivat kuin merenä hedelmälliset viljalaihot, vasemmalla välkkyi Veikselin hopeainen uoma ja lauha ilmanhenki hyväili kasvojamme. Parin kolmen kilometrin päässä automme kiersi pienen linnoituksen portista sisään, jonka portilla seisova nelikolkkahattuinen sotilas laski meidät esteettä. Nousimme autosta ja lähdimme kiipeämään itse »kukkulalle», multa- ja hiekkatöyräälle, jonka on rakentanut, mullan ja hiekan omakätisesti paikalle kantanut Puolan kansa, rikkaat ja köyhät, sivistyneet ja sivistymättömät, suurimman ihannoiduimman kansallissankarinsa kunniaksi ja muistoksi. Niin on syntynyt tuo toista sataa metriä korkea kumpu, jonka laella on vainyksinkertainen jyrkevä graniittilohkare kirjoituksineen: Kosciuszkolle, yhtä yksinkertainen ja koruton kuin tämä Puolan intohimoinen isänmaanystävä ja vapaustaistelija itsekin oli, ja yhtä jyrkevä ja vaikuttava kuin hänen toimintansa onnettoman isänmaansa hyväksi. Ihanan suurenmoinen oli myös näköala tältä kummulta yli Galizian viljavan tasangon, aaltoilevine, viljalaihojen kiertämine kumpuineen, valkotaloisine ja punakattoi-

sine kylineen, valkeine vihreäreunusteisine teineen, pienine metsikköineen, karjalaumoineen, Veikselin hopeanhohtoisine uomineen, kellanruskeine ja valkoisine liituvuorineen sekä kaukana, kaukana etelässä siintävine lumihuippuisine Karpaatteineen. Krakova lepäsi jalkaimme juuressa puutarhoineen, kirkkoineen, Waweleineen ja ilma väreili tyynenä, kuulakkaana kesäiltana. Parempaa paikkaa ja onnistuneempaa muotoa ei voisi keksiä kansallissankarin muiston kunioittamiseksi, sillä tämä muistomerkki ohjaa muukalaisenkin siihen, mikä sankaria oli innoittanut, maan ja kansan ihailuun ja rakastamiseen.

Laura oli äänetön, niinkuin muistin hänen olleen Oliwan tuomiokirkossa Danzigissa. Hän nautti mitään puhumatta, mitään sanomatta, eikä Editkään turvautunut oppaaseensa, vaan nautti, ei järjellään eikä tiedoillaan, vaan silmillään ja korvillaan, jokaisella hermollaan, mitä ilmanhenki ja melkein rannattoman avaruuden tuntu hyväilivät.

Hämärsi jo, kun jälleen istuuduimme autoon ja huimaa vauhtia — tie kävi nyt alamäkeä — kiidimme takaisin kaupunkiin. Seuralaiseni tahtoivat välttämättömästi pistäytyä hotellissa — aioimme käydä teatterissa — pukuaan muuttamassa. Kenraalia ei näkynyt alhaalla, joten ilman muuta kiipesin kerrokseeni ja avasin huoneeni oven.

Tahtomattanikin päästin huudahduksen: huoneesani oli joku käynyt ja jättänyt jälkeensä hävityksen kauhistuksen, kaikki matkalaukkuni oli avattu ja pengottu, tavarat olivat hajallaan lattialla, kaapit oli

avattu, pöydänlaatikot vedetty esille ja huone muistutti erehdyttävästi venäläisten santarmien toimeenpanemaa kotitarkastusta.

En ollut vielä ehtinyt koota ajatuksiani, kun seuraalaiseni juoksivat huoneeseen:

»Meiltä on yritetty varastaa!» huusivat he molemmat, mutta jäivät sanattomiksi nähdessään, etten minäkään ollut yritykseltä säästynyt. Ryhdyin kii-reesti tarkastamaan tavaroitani. Rahaa ei matk-laukuissani ollut eikä oikeastaan mitään arvokkaampaa. Vaatteeni olivat tallella, kaikki taskut oli tosin käännetty nurin, liinavaatteet oli reposteltu, mutta puolen tunnin tarkastuksen jälkeen saatoin todeta, ettei mitään, ainakaan muistini ja tietojeni mukaan, ollut hävinnyt. Saman tiedon toivat sekä Laura että Edit omista tavaroistaan.

Mitä tämä »kotitarkastus» siis merkitsi?

On ilmeistä, ettei kysymyksessä ollut tavallinen varkaus. Vaikka varas olisikin olettanut löytävänsä jotakin arvokasta ja huomannut sitten pettyneensä, olisi hän kuitenkin varmasti jotakin anastanut. Sen verran arvoesineitäkin oli matkassamme. Mutta niin ei oltu tehty. Ja sitten se seikka, että yritys oli tehty koko seurueitamme vastaan? Ilmeistä oli, että varas tai tunkeilija, oli etsinyt jotakin, sitä kuitenkin löytämättä. Mutta mitä hän olisi saattanut etsiä?

En ymmärtänyt ollenkaan. Jotakin tavattoman tärkeää sen täytyi olla, sillä muutoin ei olisi antauduttu niin suureen vaaraan. Murtautua keskellä päivää vilkasliikkeisessä hotellissa kahteen huoneeseen

ja toimittaa täydellinen kotitarkastus! Ilmitulon vaara oli peloittavan suuri.

Editiin minä kumminkin harmistuini. Hän oli suunniltaan, hän laski kaiken tämän kohtalon, sallimuksen, Jumalan ja ties minkä rangaistukseksi synneistämme, s. o. enemmän tai vähemmän tahtomistamme ja suorittamistamme seikkailuista. Hän hermostui perinpohjin ja hermostutti Laurankin. Kiukustuini puolestani ja määräsin lyhyesti ja jyrkästi, ettei asia itkusta parane ja että jos arvoisat naiset haluavat tulla teatteriin, täytyy heidän viimeistään puolen tunnin kuluttua olla valmiina, s. o. pukeutuneina. Heidän mentyään jäin miettimään tapahtumaa.

Ei ollut ihmeellistä, jos ajatukseni johtivat seikkailuun Varsovan juutalaiskorttelissa. Mutta en sittenkään ymmärtänyt. Koston oli kommunisteilla kyllä syytä, mutta eihän tämä ollut kosta. En jaksanut käsittää, mitä he saattoivat etsiä meiltä, sillä emmehän olleet mitään ottaneet. Selvää oli vain, että salaperäinen tuntematon vaara uhkasi meitä. Vaistoni sanoi, ettei juttu loppuisi tähän, mutta minkälaisia muotoja se vastedes saisi, en osannut arvatakaan.

Asetin tavarani järjestykseen joka tapauksessa ja tarkistin revolverini. Se ei näyttänyt olevan mikään ylellisyyskapine nykyisissä oloissa. Seuralaiseni tulivat määräyksen mukaan puolen tunnin kuluttua ja lähdimme kaikin ulos. Alhaalla tapasin kenraalin erään ameriikkalaiselta, puoleksi turistilta, puoleksi taiteilijalta tai sanomalehtimieheltä tai joltakin sellai-

selta näyttävän miehen seurassa. Yankee-tyyppi oli selvä, mutta miehen ammatista en päässyt selville.

Kerroin kenraalille tapahtuman. Hän kiihtyi odottamattomasti.

»Todellakin, todellakin! Siis myöskin te! Minun luokseni on tehty samanlainen murto!»

Vavahdin. Yhteys Varsova-seikkailuun vahvistui, mutta tarkoitusta en vieläkään ymmärtänyt. Kenraali pudisteli myöskin päätään.

»En ymmärrä ollenkaan, en ollenkaan! Ne valmistevat jotakin, ne etsivät jotakin, mutta mitä? Ettehän ole ilmoittanut viranomaisille tapahtumasta?»

»En tietenkään. Joutuisin vain turhiin rettelöihin eikä ilmoittamisesta kuitenkaan olisi vastaavaa hyötyä.»

Keskustelin vielä jonkun aikaa kenraalin kanssa ja lopputuloksena oli, että odottaisimme toistaiseksi ryhtymättä mihinkään laajempiin toimenpiteisiin. Mutta varovaisia meidän täytyi olla. Ensi yritys tarkoitti tavaroitamme, mikään ei taannut, etteikö seuraava yritys tarkoittaisi henkeämme.

Seuraavana päivänä pistäydyimme Wieliczkan kuu-luisassa suolakaivoksessa, tuossa todellisessa maan-alaisessa kaupungissa suolaan hakattuine kirkkoineen, kappeleineen, tanssisaleineen, rautateineen, sähkövaloineen, järvineen ja puroineen. Kuljimme monta tuntia sen valoisia, leveitä ja korkeita käytäviä pitkin, ihailimme vanhojen kaivosmiesten hakkaamia pyhäinkuvia ikivanhoissa kappeleissa, suolasta veistettyä mestarillista kattokruunua suuressa kirkossa ja tanssisalin suurta freskoa.

Harhailtuamme illan kaupungilla ja istuttuamme pari tuntia vilkkaassa ja huvittavassa varietee-teatterissa, päätimme aamulla käväistä ensin uudelleen Wawelia ihailemassa ja iltapuolella tehdä automatkan Tyniec'in vanhaan, ruotsalaisten ja suomalaisten 1650-luvulla osaksi hävittämään luostariin. Iltapäivällä saimmekin vuokratuksi hyvän ja nopean auton ja painuimme matkaan. Tie kulki Wawelin sivuitse, halki huvila-alueen, yli Veikselin ja suuntautui sitten, liituvuorien ja kukkaniittyjen lomitse, puuttomalle maa-seudulle viivasuorana, kovana ja sileänä. Auton vauhti kiihoitti mieltä ja sai veren virtaamaan nopeammin. Maisema oli yksitoikkoinen tasaisuudessaan, niityt ja pellot vilahtelivat ohitse ja pari kertaa sivuutimme sievän, puutarhojen lomiin kätkeytyneen maalaiskylän savimajoineen ja olkikattoineen. Tie kohosi hiukan, mutkitteli kylän halki ja kääntyi oikealle Veikseliä kohti ja kaarsi sitten vanhasta muuriportista sisään.

Olimme perillä.

Vasemmalla oli vanha, jykevärakenteinen, matalahko tyylipuhdas roomaaninen kirkko, oikealla korkea, puoleksi sortunut seinä ja sammaltunut ja raunioitunut rintavarustus, taustalla seinäraunioita ja keskellä nurmipeittoinen, paikoin kivitetty, siisti ja kodikas piha, entinen luostarin sisäpiha. Rauniot kokonaisuudessaan sijaitsivat parikymmentä metriä Veikselin pinnasta, äkkijyrkällä joen äyräällä, niin että paikka aikoinaan, täydessä varustuksessaan oli kummullaan ollut melkein valloittamaton. Ruotsalaiset

ja suomalaiset, samoin kuin kerran aikaisemmin tataarit, olivat sen kumminkin valloittaneet ja hävittäneet, ruotsalaiset ryöstettyään sieltä tynnörittäin kultaa ja arvoesineitä. Luostarin paikka oli idyllinen ja kaunis, näköala yli juurella virtaavan, kaislarantaisen ja niittyisen Veikselin taustalla kohoaville loiville, puutarhojen peittämille kummuille kylineen ja kirkkoineen, hanhilammikkoineen ja karjalaumoineen, rauhallinen ja viihdyttävä laakeudessaan ja sopusoinnussaan.

Astuimme vanhaan kirkkoon ja kuljimme sen kumahtelevia lattiakiviä pitkin. Se oli koruton ja yksinkertainen vanha katolilainen kirkko, ankaran askeettinen vihreänharmaassa värityksessään valon langetessa läpi värillisten ikkunaruutujen ja kimallellessa pyhimysten kuvilla ja alttariliinoilla. Hartaus täytti mielen ja hiljaa kuljimme sakastiin. Hertainen näky kohtasi silmäämme: pari kolme heleäpukuista, raikkaan tervettä, nuorta ja somaa maalaistyttöä koristeli parhaillaan, hartaina ja toimeliaina, vanhaa pyhimyksen kuvaa köynnöksillä ja kukilla ja myrttisepeleillä kai jotakin pyhäinkulkuetta varten. Hillitty, vieno valaistus, joka lankesi ankaraan harmauteen, naivin koruton pyhimyksenkuva, kansallispukuiset nuoret tytöt vilpityn innostus kasvoillaan ja punaisilla poskillaan, kaikki tämä muodosti taulun, missä tunnelma, värien sopusointu, asennot ja hartauden henki sulautuivat harvinaiseen eheäksi kokonaisuudeksi.

Astuimme hiljaa pihalle jälleen ja nojauduimme

rintavarustusta vasten. Edit otti skitsikirjansa ja kiipesi rintavarustuksen yli laskeutuen hiukan alemmaksi voidakseen piirtää luonnoksen kirkosta ja raunioista. Laura ja minä siirryimme aivan huomaamattamme raunioille, löysimme kolmelta puolen suojatun nurkkauksen ja istuuduimme sammaltuneille kiville jääden ihailemaan lännessä avautuvaa maisemaa auringon aletessa laskuaan kohti.

Mieli oli tyyni ja tyytyväinen ja onnentunne valtasi ihmisen. Loin katseeni Lauraan ja sävähdin. Laura oli viehättävä siinä laskevan auringon säteitten leikkiessä hänen ihollaan ja hiuksillaan. Minä katsoin ja näin, että hän oli nuori ja verevä, raitis ja miellyttävä, hänestä henki vastaani naisellinen sulo, herkkä ja koskematon. Minä olen tietenkin narri, mutta en voi sille mitään. Tietysti ei Laura ollut sen kummempi kuin muulloinkaan, väitellessään kansantaloudesta ja pilkatessaan kaikkia lähimmäisiään, mutta minä olin, en hänen, vaan ympäristön, maiseman rauhallisuuden ja luonnon onnentunteen vallassa, lauha iltatuuli sai minut hempeäksi, värien sopusointu teki minut idealistiksi ja Lauran punaiset huulet houkuttelivat vastustamattomasti. Olin suudellut niitä Vilnassa, ja nyt olisin taas tahtonut suudella. Mutta en voinut saada itseäni tarpeelliseen vireeseen. Minulla ei ollut rohkeutta, mutta mitä kauemmin katselin hänen huuliaan, hienohipiäistä kaulaa ja rauhallisesti värähtelevää povea, sitä sekavammaksi ja oudommaksi tunsin mielentilani. Minä muistin Lauran Danzigissa Oliwan kirkossa, Vilnassa, liettualais-

ten vankina, juutalaiskorttelissa, Kosciuszckon kukkulalla, mutta ennen kaikkea minä muistin hänet pitkäpalmikkoisena raisuna koulutyttönä, jolloin olin samaan aikaan huokaillut hänen sekä jambien ja ana-pestien takia. Kaikki oli tietenkin kuvittelua, mutta tuo kuvittelu oli niin voimakasta, että se vastasi todellisuutta. Minä vaivuin ihaillemaan Lauraa ja mitä enemmän ihailin, sitä varmemmaksi kasvoi vakaus, etten hänestä ilman muuta eroaisi. Hänessä oli kultaa pohjalla, kirkasta ja puhdasta kultaa, ja minä kuvittelin jo, että olisin se kullanetsijä, joka nuo aarteet saisin päivänvaloon.

Nopeasti koetin määritellä itselleni tunteeni laadun ja havaitsin hämmästykseni ja ilokseni, että olin kai rakastunut Lauraan. Kai? Ei, minä olin rakastunut todenteolla, syvästi ja kiihkeästi. Laurassa ei ollut mitään ihmeellistä, hyvin vähän salaperäistä, hän oli avoin, luonnollinen, reipas ja iloinen, ei varsin tyhmä (en juuri mielellään anna naiselle korkeampaa tunnustusta) eikä yksitoikkoinen. Hänessä oli luontaista vallanhimoa, määräämisvimmaa, kapinallisuutta ja teoreettista liberalismia, mutta nuo haitat kyllä jaksaisin sietää.

Sietää! Minä melkein häpesin ja nolostuin: tässä oli pienin kysymys minun sietämisestäni, paljon suurempi oli se, sietäisikö Laura minun suuria vikojani ja arvostelisiko hän miksikään pienet etuni.

Minä tunsin palan nousevan kurkkuuni, ohimoni tuntuivat kuumilta eivätkä silmäni tajunneet enää maiseman yksityiskohtia. Minä aioin ottaa ratkaise-

van askeleen, aioin saada joko kaikki tai jäädä ilman mitään. Olin nyt kerta kaikkiaan siinä tunnelmassa ja otaksuin hämärästi, että Laurakin olisi tavallista suopeammalla tuulella. Emme olleet enää moneen päivään edes riidelleetkään.

Sytytin hermostuneesti savukkeeseen ja poltin sen nopeasti loppuun. Olin todellakin hermostunut ja arka eikä savuke auttanut mitään. Silmäsin vielä kerran tasangolle kuin kuolemaantuomittu ennen teloitusta, ja puristaen käteni yhteen lausuin hiljaa, niin luonnollisesti ja hellästi kuin osasin:

»Laura!»

Laura käänsi päänsä ja hänen silmiensä välke antoi minulle murto-osaksi sekuntia toivoa. Mutta ainoastaan niin kauaksi, sillä tuhannesosa sekuntia senjälkeen saivat Lauran kasvot aivan uuden ja oudon ilmeen, ne kuvastivat pelkoa, ehkäpä kauhuakin, ja hämmästyttä. Otaksuin jo hetken, että kaikki oli menetetty, että Laura oli ymmärtänyt ja kauhistunut rohkeuttani tai röyhkeyttäni, niinkuin epäonnistunutta kosimista tavallisesti naisellisen epäjohdonmukaisesti nimitetään.

Mutta ei!

Minäkin vavahduin, en Lauran katseesta, vaan siitä, että tukeva ote, raudanlujat sormet kiertyivät kauhani ympäri ja tunsin korvani juuressa kylmän reiän painautuvan ihoa vasten.

»Kädet ylös ja hiljaa!» komensi hillitty, mutta uhkaava ääni. Laura oli jo nostanut kätensä. Kosintani oli varsin omituisesti keskeytynyt.

Olen rauhallinen ja tyyniluontoinen mies, mutta en kärsi keskeytyksiä. Minä en pidä siitä, että puheeni keskeytetään, mutta vielä vähemmän siitä, että varsin harvalukuiset kosintani ehkäistään. Minä raivostuin, ja ellei korvani taa painetun revolverin piippu olisi muistuttanut minua raivostumisen välittömästä seurauksesta, olisin varmasti antanut sen ilmetä hyvin voimakkaasti. Nyt en voinut tehdä mitään, vaan minun täytyi istua hiljaa ja odottaa jatkoa.

Odotus ei kestänyt kauan. Ote niskassani heltisi, sain käskyn kääntyä ja silloin näin kaksi siististi puettua miestä, jotka olivat hyökkäyksen tehneet. Heillä oli kummallakin revolveri kädessä ja heidän ilmeensä eivät olleet vähintäkään hullunkuriset, vaikka miehet olivatkin tietoiset siitä, että olivat varsin brutaalisesti keskeyttäneet hienon tunnelmahetken.

Yritys oli rohkea, mutta hyvin suunniteltu. Aivan lähellä, kymmenen viidentoista metrin päässä oli ihmisiä, Edit istui melkein allamme, mutta meitä ei voitu nähdä mistään, ja niin olimme täydellisesti rois-tojen vallassa. Olisin voinut huutaa, mutta huutamisen seurausta ei tarvinnut epäillä.

Ennenkuin oikein tajusinkaan, riistettiin minulta revolveri, toisen kerran jo matkallani, lompakkoni pengottiin perinpohjin, taskuni tarkastettiin ja sitten toimeenpantiin varsin perusteellinen ruumiintarkastus. Lauran käsilaukku joutui samanlaisen tutkimuksen esineeksi, mutta — ihmeellistä taaskin — mitään ei viety, revolveria lukuunottamatta.

Koko näytelmään kului vajaa kymmenen minuut-

tia. Senjälkeen molemmat rosvot pujahtivat muuri-
aukkoon ja hävisivät sille tielleen. Aseettomana en
uskaltanut lähteä takaa-ajamaan ja melua ei minulla
ollut taaskaan halua herättää.

»Editille ei sanota mitään!» kuiskasi Laura ja ehdo-
tus oli minusta järkevä kyllä. Edit hermostuisi ai-
van suunnattomasti, saadessaan tietää, että olimme
järjestelmällisen vainon alaisina.

Se oli nyt epäämätön tosiasia. Meitä vakoiltiin,
meidät tunnettiin ja matkamme ja toimemme olivat
tiedossa. Jotakin tahdottiin saada meiltä, mutta
mitä? Arvoesineitä ei, ei rahaa eikä sen sellaista.
Mutta mitä sitten?

En voinut keksiä mitään ratkaisua, mutta päätin
mielessäni, etten enää liiaksi erkanisi joukosta. Mei-
dän täytyi pysytellä ihmisten keskellä. Silloin oli-
simme suuremmassa turvassa. Missään tapauksessa
en aikonut keskeyttää matkaani joittenkin rosvojen
vainon takia.

Mutta lumous oli haihtunut ja kun Laura toivot-
tuamme hämmästyksestä kysyi, mitä olin aikonut sa-
noa, punastuin kyllä hiukan, mutta tekeydyin koko-
naan muistamattomaksi. Minulla oli nyt muuta ajat-
telemista. Tulevaisuus näytti uhkaavalta, eivätkä
kenraalin otaksumat, kun kaupunkiin palatessani kes-
kustelin hänen kanssaan, minua ollenkaan rauhoitta-
neet. Olin varuillani koko yön, mutta mitään ei ta-
pahtunut.

Seuraavana iltana nousimme junaan ja painuimme
kohti Karpaatteja. Siellä seikkailumme loppuivat,

mutta vähältä piti, etteivät ne loppuneet hyvinkin ikävästi. Alku Danzigissa oli ollut humoristinen, mutta loppu vuoristossa uhkasi muodostua kohtalokkaaksi.

Samassa junassa, vaikkakin toisessa vaunussa, matkustivat myös Ivan Ivanovitsh ja Matvei Matvejevitsh, »uuden Venäjän» miehet, joilla, yhtä vähän kuin bolshevikeilla, oli sympatioita reunavaltioitten liittoa ja yhteistyötä kohtaan.

— — — —

Heräsimme vuoristossa ja riensimme käytävään ihailemaan näköalaa. Juna kulki syvän laakson rinnettä pitkin, sen vieressä kohisi vallaton ryöppyävä vuoristopuro ja molemmin puolin kohosivat korkeuksiin Karpaatit, rinteet heleitten niittyjen ja peltotilkkujen sekä tummien kuusimetsien, ylempänä kanervakankaitten peitossa, sitten vain jylhät ruskeat ja harmaat kalliot ponnistelivat korkeuksiin ja niitten rotkoissa ja huipuilla loisti ikuinen lumi aamuauringon säteissä huikaisevan kirkkaana.

Olimme Puolan Sveitsissä, täydellisessä, ihanassa alppiseudussa, suhteellisen koskemattomassa ja alkuperäisessä sekä vaikuttavan mahtavassa ainakin meistä, mäkimaan, metsien ja soitten maan lapsista.

Juna ponnisteli yhä ylöspäin. Aamuilma oli kirpaisevan kylmää, niityillä näkyi valkoista kuuraa, mutta ilma oli juovuttavan hyvänmakuista, kirkasta ja raitista. Rinta laajeni itsestään ja ahmi sisäänsä tätä ohennettua nektaria.

Zakopanen, Puolassa tunnetun vuoristokylpylän ja

huvilapaikan, asema oli pieni, sievä ja siisti, kun nousimme junasta. Rata päättyikin tähän ja korkealle se oli noussutkin, joukon toistatuhatta metriä yli merenpinnan. Valkoisein, tiukkoihin sarkahousuihin, valkeisiin, kirjailtuihin paitoihin ja hihattomiin, kullalla ja hopealla koristeltuihin lammasnahkaisiin liiveihin sekä pieniin tøyhtöpäisiin vuoristohattuihin pukeutuneita ajureita oli vastassa. Istuuduimme tuollaisiin omituisiin vuoristossa käytettyihin ajoneuvoihin, parihevokset edessä, ja lähdimme nopeasti liikkeelle. Kylään tai kauppalaan oli matkaa kilometrin verran, mutta ei se pitkältä tuntunut. Ympärillä-oleva luonto veti kaiken huomiomme puoleensa.

Hotel Stamary, suuri, komea kolmikerroksinen rakennus sijaitsi kauppalan laidalla puutarhan keskellä huimaavan korkean vuoren seinän lähettyvillä. Se teki hauskan vaikutuksen valkoisine seinineen ja punaisine kattoineen, se oli siisti ja parvekkeella oli miellyttävä oleskella ja katsella kaukaisia vuorenhuippuja, joista eräällä lähellä olevalla eroitimme pienen ristin, mikä ei itse asiassa ollut lainkaan pieni, vaan noin kolmekymmentä metriä korkea, vaikka näyttikin silmissämme vain pari kolme senttimetriä korkealta.

Kenraali saapui myöskin hotelliin, samoin Ivan Ivanovitsh salaneuvoksineen ja saapuipa Krakovassa näkemäni yankee-mieskin monine matkalaukkuineen.

Olin juuri ehtinyt siistiytyä, kun ovelleni kolkutettiin ja kenraali tuli sisään. Arvasin, että hänellä oli nyt vihdoin jotakin tärkeää asiaa. Venäläiset tsaristit olivat jo kauan vaivanneet mieltäni, mutta kun

kenraali kerran oli luvannut pitää huolen kaikesta, en vaivannut häntä kysymyksilläni.

»Nyt on kaikki selvää,» sanoi hän istuutuen. »Tänään saatte kokea jotakin hauskaa, nähdä näytöksen mukiinmenevästä poliittisesta farssista. Seuratkaa vain ohjeitani, niin kaikki käy kuin rasvattu. Ah, saanpa nauraa kerrankin.»

Katsoin juutalaista »kenraalia». Hän oli itse elämänilo, nuortea ja reipas ja näytti nauttivan olemassaolostaan. Pingottuneisuus ja jonkunlainen väijyvyyssyys, minkä olin pannut merkille Danzigissa, oli hänestä hävinnyt. Hän aikoi kai antautua kunnialliseksi mieheksi.

»Mitä te aiotte oikeastaan tehdä?» kysyin.

»En mitään erikoista. Maksan vain pienen velan. Katsokaas, kun ihminen, vaikkakin itsekkäistä vaikuttimista, on tehnyt rehellistä, niin, uskokaa todella, rehellistä työtä hieman epäilyttävien poliittisten päämäärien ja tarkoitusten hyväksi, pannut vapautensa, henkensä ja kunniansa, sikäli kuin sitä on ollut pantavissa, vaaralle alttiiksi, ja kun tällainen mies ei työstään saa minkäänlaista tunnustusta, palkkiosta puhumattakaan, vaan, niinkuin on vakava syy olettaa, hänelle sanotaan vain, että Mauri on tehnyt tehtävänsä ja Mauri saa mennä, silloin on tällä miehellä kuitenkin jonkunlainen moraalinen oikeus järjestää kostoksi pieni kepponen, joka ei vahingoita ei henkeä, ei ruumista eikä omaisuutta yhtä vähän kuin kunniaakaan. Ja sellainen mies olen minäkin ja eräät poliittiset seikkailijat saavat sen kyllä tuntea. Vakuutan

vieläkin, että juttu on puhtaasti humoristinen ja minä tarjoan teille tilaisuuden tutustua siihen, ehdolla, että puhutte minusta Jozef Gurnickille hiukan hyvää.»

Annoin suostumukseni. Minua itse asiassa liikutti perin vähän, mitä venäläiset tsaristit puuhailivat ja onnistuisiko heidän syöstä bolshevikit vallasta. Venäläisille siitä tuskin olisi onnettomuuttakaan koitunut. Mutta ensiksikin kiinnitti juttu mieltäni puhtaasti journalistiselta kannalta ja toiseksi aioin tehdä kyllä kaikkeni, ettei tie tsaarinistuimelle kulkisi ainaakaan oman isänmaani elinetujen vastaisesti. Ymmärsin kyllä venäläisiä emigrantteja, mutta käsitin heidän puuhiensa vaarallisuuden maalleni...

Kenraali oli ripeä hankkeissaan. Hän pyysi minua odottamaan hetkisen ja palasi sitten yankee-miehen kanssa.

»Saanko esitellä: mr Craig — mr Haapala.»

Kumarsin jäykästi. En ymmärtänyt, mitä kenraali tarkoitti.

»Kas niin, te tulette tavallaan olemaan osakkaita yrityksessä. Mr Craig aikoo tutustua myöskin siihen, mihin tekin, herra Haapala. Ja kuulkaa nyt ohjeeni!»

Kymmenessä minuutissa oli juttu selvä. Ymmärsin kyllä juonen, vaikka en tietänytkään, mitä seuraisi. Jännitys olikin näin paljon suurempi. Lähdimme ensin aamiaiselle, esitettyäni mr Craigin seuralaisilleni, ja istuimme hetken kuluttua Karpoviezcin taiteilijamaisessa ravintolassa aivan kuohuvan vuoristopuron reunalla ja keskustelu sujui itsestään. Minua peloitti Editin ottaminen mukaan, mutta muuta-

kaan neuvoa ei ollut. Mr Craig osoittautui varsin miellyttäväksi yankeeksi, mutta hänen ammatistaan en päässyt perille. Hänellä oli mukanaan suuri matkalaukku, enkä tietänyt, mitä se sisälsi.

Nousimme sitten autoon ja lähdimme syvemmälle vuoristoon. Zakopane sijaitsee Karpaattien jylhimillä ja korkeimmilla seuduilla ja maisemat valtasiivat mieleemme kokonaan. Melkein äkkijyrkät vuorensienät, jotka kohosivat tuhannen metrin korkeuteen, reunustivat väliin tietä, väliin taas rinteet loivenivat ja niillä loistivat niityt karjoineen ja tummat salskeat kuusimetsät. Siellä täällä kohisi puro, rin-teillä näkyi matalia alppimajoja, joitten katolla oli irrallisia kiviä varapainoina rajuilmojen varalta. Kuljimme väliin kuin kourussa, kuin jossakin suppilossa, emme nähneet muuta kuin ylöspäin huimaaville hui-puille, väliin kiipesi auto paljaslakisille vuorille, joilta levisi silmäkantamaton näköala yli alemman vuoriston kylineen, peltoineen, metsineen ja puroineen. Ilma oli ihanaa hengittää ja nautimme ajomatkas-tamme majesteetillisen luonnon keskellä.

Parinkymmenen kilometrin päässä auto kääntyi pienelle syrjätielle ja ennenpitkää keksimme pienen alppimajan tuuhean kuusikon ja avoimen viettävän niityn reunassa. Auto pysähtyi, nousimme pois ja käännettyään lähti auto takaisin. Kuljettajalla oli ohjeensa.

Lähenimme majaa ja Laura katsahti hämmästyneenä meihin, sillä maja oli tosin avoin, mutta tyhjä kuitenkin. Selitin lyhyesti hänelle matkamme tar-

koituksen ja kiirehdin sisään. Mr Craig seurasi minua ja naiset myös. Nousimme ullakolle ja aivan oikein: siellä olevasta ikkunasta oli meillä esteetön näköala rakennuksen taakse, metsään, niitylle ja sen reunassa kohisevalle puroille. Mr Craig avasi laukkunsa ja veti sieltä esiin esineen, minkä nähdessäni en voinut olla purskahtamatta nauruun.

Esine oli suuri filmikone. Mr Craig oli siis filmivalokuvaaja.

Minulle selvisi nyt kenraalin kostosuunnitelma. Se oli sekä tepsivä että sukkela. Ja vaaraton.

Odottelimme ehkä puoli tuntia, kun tieltä alkoi kuulua moottorin surinaa. Aivan oikein, sieltä tuli kolme autoa. Ihmettelin kenraalin kykyä, kun hänen oli onnistunut houkutella poliittiset seikkailijat tällaiseen syrjäpaikkaan, Karpaateille, niinkuin he eivät olisi voineet kokoontua yhtä turvallisesti jossakin muuallakin.

Autot jäivät paikalle jonkun matkan päähän, mutta niistä nousi toistakymmentä herrasmiestä, jotka kaikki määrittelin venäläisiksi, »kenraalia» lukuunottamatta. Rakennuksen taakse kannettiin pöytä ja joukko istuimia ja niin oli konferenssi valmis alkamaan.

Se alkoi, mutta en olisi voinut kuvitella, että se alkaisi sillä tavalla. Kuten kaikissa säädyllisissä kokouksissa, niin täytyi tässäkin valita puheenjohtaja. Oletin, että Ivan Ivanovitsh olisi itseoikeutettu ja samaa mieltä tuntui olevan myöskin hän itse sekä Matvei Matvejevitsh. Mutta muut eivät olleet. Huomasin, että tämä oli arka arvokysymys, ja ennen pit-

kää selveni minulle, ettei Ivan Ivanovitsh suinkaan ollut ainoa tsaarinarvon tayoittelija, vaan että läsnäolijoiden joukossa oli kaksi muutakin, ja nämä omine kannattajineen katsoivat olevansa vähintäinkin yhtä itseoikeutettuja puheenjohtajan arvoon ja kunniaan. Kokous kävi meluisaksi, mutta mr Graig veti suojustimen syrjään koneestaan ja pyöritti muutamia metrejä.

Kenraali pysyi äänetönnä, mutta olin huomaavani hänen kasvoillaan tyytyväisen kajastuksen. Mielipiteitten vaihto kävi edelleenkin yhtä kiihkeänä kuin selvänäkin, ja tulin ajatelleeksi, että jos samaa tarmoa olisi osoitettu taistelussa bolshevikeja vastaan kuin tässä taistelussa puheenjohtajan paikasta, ei Leninin ja Trotskin oleskelu Kremlissä olisi tullut varsin pitkäaikaiseksi. Venäjän esitaistelijat tuntuivat varsin katkeroituneilta ja minä koetin parhaani mukaan merkitä muistikirjaani mehevimmät lausunnot. Matvei Matvejevitshkin oli innostunut, vieläpä siihen määrään, että kiipesi tuolille ja vaati hiljaisuutta, mihin vaatimukseen toiset vastasivat entistä kiihkeämmällä vastalauseitten tulvalla.

Vihdoin kenraali karjaisi, ja kuin tästä hävyttömyydestä ymmällään lakkasi melu hetkeksi.

»Minä ryhdyn puheenjohtajaksi, sillä muuten emme ennen maailmanloppua pääse alkuunkaan,» huusi hän voimallisesti ja istuutui pöydän ääreen. »Silentium!»

Kaikki kiristelivät hampaitaan, mutta kukaan ei vastustanut.

»Ensimmäinen asia: yhteinen ohjelma. Luen teille ehdotuksen.»

Kenraali kaivoi taskustaan paperin ja luki. Hän ei lukenut pitkään. Ohjelma oli lyhyt ja selvä sekä varsin kansanvaltainen. Reunavaltoja ei oltu myöskään unohdettu. Ne saisivat jonkinlaisen autonomian, mikä tarkemmin määrättäisiin Venäjän perustavassa kokouksessa, federatiivisin perustein.

Kiitos! ajattelin itsekseni.

Ohjelma ei aiheuttanut lainkaan keskustelua. Kellään ei ollut vasta- eikä parannusehdotuksia esitettävänä. Tuntui siltä, että aivan harvinainen yksimielisyyys vallitsi osanottajien keskuudessa. Mutta olin tehnyt päätelmäni liian aikaiseen.

»Toinen asia: tsaariehdokas. On ehdotettu Ivan Ivanovitshia, Mishka Mukulajevitshia ja Stepan Fomitshia.»

Nyt puhkesi melu kuin kohtalaisessa tiikeritarhassa, jonka hoidokit ovat viikon olleet syömättä. Jokaisen nimen jälkeen huusivat toiset hurraa! ja toiset alas!, ja lopuksi oli huuto yleinen.

Kenraali takoi vimmatusti pöytää. Tässä kokouksessa vaadittiin puheenjohtajalta ruumiillista voimaa niinkuin ennen Juuassa kärsivällisyyttä kunnanvaltuuston puheenjohtajan lukutaidottomuuden takia. Melu lakkasikin hetkiseksi. Mr Craig pyöritti konettaan ja minä ja Laura teimme merkintöjämme. Jutusta tulisi mainio alakerta sanomalehteen.

»Koska tämä asia tuntuu aiheuttavan erimielisyyttä, niin uskallan, koska minulla ei ole aikaa, ehdottaa käsittelyjärjestykseen pienen muutoksen: otetaan ensin esille palkkakysymykseni. Määrän tie-

dätte. Pyydän pankkiosoitusta vain ja sitten olen tyytyväinen.»

Näitä sanoja seurasi jäätävä hiljaisuus. Kenraali oli koskettanut arkaan kohtaan. Vihdoin muuan osanottaja pyysi puheenvuoron.

»Ehdotan, ettei vaatimus aina aihetta mihinkään toimenpiteeseen puoleltamme. Kenraali on saanut runsaan korvauksen vaivoistaan saadessaan kenraalin arvon ja aseman.»

Yleinen hyväksyvä mutina seurasi esitystä. Kenraali nousi verkkaan ja katsahti kokousta.

»Vai niin, vai olen minä saanut korvauksen! Kenraalin arvon! Totta totisesti! Kenraali ilman armeijaa ja palkkaa! Mutta minä saan kyllä korvauksen vaivoistani tai olen oikeastaan sen jo saanutkin. Olette kyllä kaikki suuria roistoja, mutta en usko sentään, että kykenette vetämään suurvaltoja nenästä, ette ainakaan nyt, kun minä luovun leikistä. Tsaariehdokkaita! Luuletteko, että minä olen lapsi? Te luulette pettäväanne sekä toisianne että minua. Toisianne saatatte pettää, mutta ette minua. Ja jotta teille olisi helpompi päästä yksimielisyyteen tsaariehdokasta valitessanne, tutustutan teidät lähemmin toisiinne. Kas näin: Ivan Ivanovitsh on entinen, hie-man rappiolle joutunut, mutta ei varsin kyvytön jalkaväenkapteeni, Mishka Mukulajevitsh on poliisikomisario Odessasta ja Stepan Fomitsh on entinen sanomalehtimies ja ohranan agentti. Kyllähän teistä tsaarin saisi! Hyvästi nyt siis ja kiitos seurasta!»

Luulin, että joukko ryntäisi kenraalin päälle, mutta

hänen sanojensa vaikutus olikin musertava. Kukaan ei estänyt hänen lähtöään. Vehkeilijöitten naamat olivat ihanat katsella ja mr Craig pyöritti konettaan vimmatusti.

Kenraali poistui autossa ja neljännestunti senjälkeen läksivät vehkeilijätkin. Koko heidän puuhansa oli romahtanut kokoon, ja loppu oli kuin olikin humoristinen. Kenraali oli ennustanut oikein. Vale-Dmitrejä kaikki tyyni ja tarkoituksena, ei suinkaan valtaistuimelle pääsy, se nyt oli mahdotonta, mutta rahojen saanti tavalla tai toisella piireistä, missä tsaari-puuhia suosittiin.

Minulla oli riittävä ainehisto ensiluokkaista poliitista pilajuttua varten ja mr Craigilla oli noin neljäsataa metriä kieltämättä omintakeista filmiä. Hän ansaitsisi sillä vielä rahaa, vaikka en epäillytkään, etteikö kenraali ollut ottanut häneltä hyvää maksua tästä näytöksestä.

Automme saapui tielle ja nousimme siihen. Tunnelma oli todellakin samanlainen kuin olisimme tulleet jostakin teatterinäytöksestä, missä olimme nauraneet aitoameriikkalaisvauhtiselle farssille.

Alppimajan ullakolta näkemämme farssi ei ollut lajissaan hulluimpia.

Auto kääntyi valtatielle ja kiiti huimaavaa vauhtia alaspäin, käänteissä suorastaan hirvittävästi kallistuen, rotkojen ammottaessa kummallakin puolen.

— — — — —
 Illalla istuimme Laura, Edit, kenraali, mr Craig ja minä pienellä kasinolla, missä parhaillaan oli vaati-

maton varietee-näytös. Vuoristolaiset esittivät kuniita ja tulisia tanssejaan, »oikeat» vuoristolaiset, nuo kaikkien myllerrysten, valtiollisten vainojen ja sorron aikanakin itsenäisyytensä ja vapautensa säilyttäneet voimakkaat ja notkeat vuoristolaiset. He esittivät tanssien ja laulaen vanhaa ballaadia vapaasta vuoristorosvosta, slaavilaisesta mielialheesta, rosvosta, joka ryösti rikkaita ja auttoi köyhiä, joten tarinalla oli oma sosiaalinen pohjansa. Lauran veri ja vaisto huomasi tämän heti, mutta minä nautin puolestani jakamattomasti noitten täysien luonnonlasten esityksestä, ihmisten, jotka tulivat suoraan niityltä ja karjapihasta tanssiakseen ja laulaakseen hetkisen. En ihmeteltyt, että vuoristosta on kirjoitettu ja sävelletty lukemattomia pieniä ja suuria laulunäytelmiä, siihen on kyllä aihetta ja syytä.

»Tsaariehdokkaat» olivat jo matkustaneet, sen kuulin kenraalilta. Ne eivät olleet lausuneet edes uhkauksia, mikä olikin turhaa. Heidän pelinsä oli paljastettu ja paljastettu kaiken lisäksi heidän oman tyyperyytensä takia. Herra Nagelkopf — nimitän häntä niin, sillä eihän hän ollut kenraali nyt enää millään varjollakaan, oli varsin tyytyväinen tulokseen. Mr Craig ilmoitti sovittavansa filmaamansa kohtauksen johonkin suurempaan filmiin. Siitä tulisi varmasti-kin täydellinen succès.

Ulkona oli yö, pimeä, musta yö, mutta taivaalla tuikkivat tähdet kirkkaina ja suurina. Ilma oli raiakas, mutta kylmä, niin että vilu puistatti. Laura pyysi minua käymään hotellissa ja tuomaan hänen ja

Editin päällystakit. Minulla ei ollut halua irtautua iloisesta seurasta ja viinilasin äärestä, mutta kun huomasin savukkeitteni — käytin suomalaisia, mitkä ovat puolalaisia monin verroin parempia — olevan lopussa, suostuin vaivautumaan ja puikahdin pimeälle tielle. Kuljin nopeasti ja sivuutin kuiskailevia pareja saapuen ennenpitkää hotellin luo. Aivan sattumalta vilkaisin ylös ja silloin näin kummastukseksi, että siellä vilahti valoa, heikkoa ja häipyvää, mutta valoa kuitenkin. Samassa silmänräpäyksessä pälkähti mieleeni tavaroittemme tutkiminen Krakovassa sekä Lauran ja minun yllättämiseni Tynieciassa. Päätin ottaa asiasta selon. Ehkä saisin kerrankin kutsumattoman vieraan verekseltä kiinni.

Revolverini oli kunnossa — kolmas jo tällä matkalla — kun aioin astua hotellin ovesta sisään. Muutin mieltäni kuitenkin ja hiivin puutarhaan. Huoneeni oli toisessa kerroksessa. Aamulla olin nähnyt seinän vierellä tikapuut. Tunnustelin pimeässä ja löysinkin ne. Hitaasti ja varovaisesti vedin ne esiin ja asetin seinää vastaan. Kuuntelin, mutta vain vuoristopuron kohina kantautui korviini. Olin kylmä ja levollinen. Minun täytyi vihdoinkin saada vierailijasta selko.

Hitaasti ja varovasti kiipesin tikkaita pitkin pysähtyen aina kuuntelemaan. Tartuin kiviparvekkeen reunaan ikkunani kohdalla ja äärimmäisen varovasti hilauduin parvekkeelle jääden makaamaan sen lattialle. Olin ollut oikeassa.

Sisällä oli joku.

Minä kuulin pientä, tuskin huomaamatonta rapinaa, pari kolahdusta, jotka osoittivat kutsumattoman vieraan puuhailevan jotakin pimeässä. Tuo pimeys juuri haittasi minua. En osannut rynnätä umpimähkään sisään näkemättä ketä ja mitä vastaan.

Odotin kärsivällisesti. Sisällä vilahti valo, kohotauduin hieman ja vilkaisin sisään. Näin vain tumman haahmon, en muuta, ja samalla valokin sammui.

Koetin varovasti ikkunaa, tai oikeastaan ovea, sillä se oli molempia, mutta muistin samalla, että olin sulkenut sen sisältä. Tätä kautta oli minun niin ollen mahdotonta tunkeutua sisään.

Pudottauduin hiljaa tikkaille ja laskeuduin maahan. Yöllinen seikkailu alkoi kiihoittaa mieltäni. Mies oli nyt satimessa, ikkunasta hän ei pääsisi pakenemaan, ja ovelle aioin minä itse asettua.

Pujahdin hotellin eteiseen ja parilla sanalla selitin ovenvartijalle tilanteen. Tämä hämmästyti ja häntääntyi tavattomasti, hotellin maine oli vaarassa ja sen sellaista, mutta koetin rauhoittaa ja lupasin hoitaa kaikki hiljaisuudessa. Parissa hetkessä hankki ovenvartija minulle kolme tukevaa ja tanakkaa hotellirenkiä. Asetin heistä kaksi ulos ikkunan alle, ja itse kolmannen kanssa hiivin huoneeni ovelle, jonka kahden puolen me jäimme väijymään. En uskaltanut tunkeutua lukittuun ja pimeään huoneeseen. Roisto käyttäisi epäilemättä asetta ja halusin sentään hieman kunniakkaampaa kuolemaa.

Väijyimme kärsivällisesti ehkä noin neljänneksen-

nin, kunnes vihdoin kuulimme avaimen kiertyvän lukossa. Roisto aikoi tulla ulos.

Hän avasi oven äärimmäisen varovasti ja vilkaisi ympärilleen, mutta me olimme painautuneet seinään kiinni, niin ettei meitä huomattu. Mies pujahti kokonaan käytävään ja samalla hetkellä annoin merkin rengille. Hän hyökkäsi roiston kimppuun arvelematta ja ennenkuin ehdin huutaa edes käsiä ylös, oli roisto maassa pitkin pituuttaan.

Katsoin vankiani, jonka kasvot olivat vääristyneet ankarasta heitosta ja tunsin hänet. Hän oli yksi niistä kolmesta, jotka olimme yllättäneet juutalaiskorttelissa.

»Kas niin, sisään nyt!» komensin ja avasin oven huoneeseen. Renki talutti miehen sisään ja vartioi häntä kuin lohikäärme kuninkaantytärtä. Avasin parvekkeelle vievän oven ja kutsuin vartijat alhaalta pois. Kun he olivat tulleet huoneeseen, aloitin kuulustelun. Vanki osoitti niin ilmeisiä hermostumisen merkkejä, että minua nauratti. Juutalaiskorttelissa ei sellaisesta ollut jälkeäkään.

»No, mikä sinut tänne toi?» kysyin hiukan pilkallisesti.

Mies ei vastannut. Hänen katseensa osoitti vai-vautumista, mitä en ollenkaan ihmetellyt rengin otteesta päättäen.

»Mitä sinä täällä teit?» toistin kysymykseni.

»Varastin,» tunnusti mies.

»Niinkö, mitä sitten? Tutkikaapa hänen taskunsa, miehet!»

Miehet tekivät työtä käskettyä, mutta vangin taskuista he eivät keksineet mitään sellaista. Olin ollutkin varma siitä edeltäkäsin.

»No, ei vetele valhe. Vielä kerran ja viimeisen, mitä teit täällä?» Minun ei tarvinnut koettaakaan olla uhkaava. Onnistuin mainiosti.

»Tulin etsimään,» sanoi mies hiljaa.

»Etsimään, mutta mitä pirua te olette sitten etsinyt koko ajan? Linnunmaitoa vai?

»Luettelo.»

»Mitä jeevelin luettelo?»

Miehen katse ilmaisi hämmästyä, vaikka hermostuminen oli edelleenkin vallitsevin piirre.

»Nimiluettelo,» sanoi hän.

Koetin mieltä. Mitä nimiluettelo? En tietänyt sellaisesta mitään.

»Kuka sen sitten on ottanut?»

»Te.»

Tämä lyhyt, mutta selvä syytös varkaudesta minuun nähden tuli odottamatta.

»Mutta missä sitten?»

Mies näytti kiusaantuneelta.

»En tiedä, mitä te tällä nyt tarkoitate, mutta voinhan sanoakin asian, jonka itse tiedätte vallan yhtä hyvin kuin minäkin. Otitte nimiluettelon tunkeutuesanne luoksemme Varsovassa. Luettelo oli neulottu juutalaispuvun vuorin alle.»

Vihdoinkin oli asia selvä. Totta totisesti, se oli tärkeä tieto. Mutta missähän olivat nyt nuo juutalaispuvut? Muistin hämärästi, että olimme ne heit-

täneet autoon, mutta sitten en tietänyt niitten kohta-
lostakaan mitään.

Mutta sittenkin mies valehteli käyntinsä tarkoituk-
sen. Mitään ei oltu pengottu eikä tutkittu. Jokin
muu tarkoitus hänellä oli ollut.

»Et petä minua,» sanoin kylmästi. »Sano heti,
mitä teit täällä?»

Mies katsoi avuttomana ympärilleen. Ja avuton
hän olikin. Hänen vierellään seisoivat kolme tanakkaa
renkiä ja minä leikittelin revolverini kanssa. Mutta
vieläkään hän ei taipunut, vaikka hermostuminen al-
koi minua suorastaan oudostuttaa. Kuinka ollakkaan,
livahti hänen katseensa kuin varkain pesupöytää kohti
ja hän vavahti.

Kaamea ajatus tuli mieleeni, kun samassa hetkessä
hypähdin pesukaapin luo ja avasin sen. Huudahdin
sekä ilosta että raivosta:

Takana oli pieni läkkipeltinen astia, mistä kulki
kaksi lankaa sähköjohtoihin. Vuoteeni viereen oli
asetettu helvetinkone ja tämä lisämukavuus olisi kai-
kesta päättäen toimittanut minut yöllä toiseen, joko
parempaan tai pahempaan maailmaan. Kiskaisin
langat poikki ja upotin turmiontuojan pesukannuun.

Se vaara oli kuitenkin ohi.

Mies lysähti kokoon. Hän tiesi nyt, ettei häntä mi-
kään pelastaisi. Mutta en pysähtynyt tähän. Tutkin
koko huoneen, mutta yhteen koneeseen oli tyydytty.

»Kaksi huonetta vielä!» kuiskasi mies ja osoitti käy-
tävään. Noilla sanoillaan hän pelasti henkensä. Nuo-
lena syöksyin käytävään. Lauran ja Editin sekä

kenraalin huoneissa oli siis samat panokset. Mies ei valehdellut, mutta kymmenen minuutin kuluttua oli ne tehty vaarattomiksi.

Nyt saatoin hengittää rauhallisesti. Tiesin, mikä ja miksi vaara meitä uhkasi, ja voin nyt vastustaa sitä. Vaikka sitä ei enää tarvittukaan.

Huoneeseeni tultuani tuli sinne myöskin hotelli-poika ja ojensi minulle sähkösanoman. Se oli Jozef Gurnickilta:

»Juutalaispuvusta löydetty nimiluettelo ja toimintasuunnitelma. Toinenkin murhayritys ehkäisty Lembergissä. Useimmat vangittu. Varokaa, sillä teitä seuraa mies. Salapoliisit tulevat, joilla on tuntomerkit.»

— — — —

Kun palasin kasinolle, otti seurue minut vastaan hie-
man pilkallisesti. Olinkin viipynyt melkoisen ajan. Ojensin naisille päällystakit ja sytytin savukkeen.

»Taisit nukahtaa,» virkkoi Laura.

»En, vaan laitoin sinulle vuoteen hiukan mukavamaksi,» vastasin huolettomasti. »Poistin helvetinkoneen.»

Kerroin heille seikkailuni. Se nauratti jälkeensä, mutta minua ei naurattanut, ajatellessani mahdollisuutta, etten olisi huomannut valoa tai etten olisi lähtenyt hotelliin.

Sinä iltana selvitin paljon, myöskin syyn kenraalin »kääntymiseen».

»Niin, katsokaas, syy on selvä ja yksinkertainen. Appiukkoni on kuolemaisillaan. Saan häneltä suu-

ren perinnön. Saadakseni sen ja voidakseni nauttia siitä täytyy minun olla kunniallisen henkilön kirjoissa. Siinä koko juttu. Minun luonnollani ja taipumuksillani voi olla vain rikkaana täysin kunniallinen. Sellaisiakin ihmisiä on.»

Mutta paljon suurempi selvitys tapahtui kuitenkin myöhemmin samana yönä. Todistajina olivat vain tummat vuoret ja loistavat tähdet. Minä jatkoin siitä, mihin Tyniecissa olin lopettanut ja — onnistuin.

Minulle ei maatamenessäni edes tupakka maistunut.

Olin liian onnellinen.

— — — — —
Seuraavana päivänä teimme ihanan automatkan kauas vuoristoon, kuuluisalle »Morskie Oko»-nimiselle alppijärvelle keskelle korkeita alpeja. Järven teräsininen ja vihreä vesi viehätti kyllä silmääni, mutta oli jotakin, mikä viehätti vielä enemmän.

Lähdimme kiipeämään ylemmäksi, noin kolmesataa metriä korkeammalle olevalle Czarny Stav-järvelle, mistä huimaava vuoripuro laskee kohisten »Mereksilmään», Morskie Okoon.

»Tämä on oikeaa seikkailua!» huudahti Laura keikuen vaarallisen huolettomasti kapealla paadella ammottavan kuilun reunalla.

»Onpa vain. Luulen, että muut seikkailut saavat nyt jäädä. Jos pidät luontosi, niin riittää minulle terveellistä, eikä aina niin vaaratontakaan seikkailua koko loppuijäksi.»

Laura hyppäsi syliini tuolta paadelta ja Edit käänsi

päänsä hienotunteisesti syrjään. Hän olikin koko päivän tuijottanut meitä, ensin itkenyt, sitten nauranut, ja lopuksi ollut rajattoman ihmeissään.

»Mutta teidän olette riidelleet koko matkan,» sanoi hän ymmällään.

»Ja aiomme edelleenkin riidellä,» pisti Laura, »ellei Taksi (taas tuli vanha nimi) muuta rutivanhoillisia mielipiteitään. Ja luulenpa melkein, ettei muuta.»

Mutta Edit nautti tapahtumasta. Se oli hänestä niin »pikantti».



Kotimaista seikkailukirjallisuutta

olemme kustannuksellamme julkaisseet seuraavat suosittut kirjat:

Lauri Virta:

Korvapuoli Susijoen mies. 9:—.

»Jack Londonia muistuttava seikkailukertomus. Vaivattomasti ja hyvällä tyyllillä kirjoitettu.»

Ylioppilaslehti.

T. J. Korpela:

Big Peten toimisto. 16:—.

»Olen valmis antamaan tekijälle tunnustuksen todellakin omalaatuisen villistä ajanvietekirjasta, joka Jack Londonin huiminten juttujen tavoin on monena iltana karkoittanut unen.» Uusi Aura.

Gabriel Sanden:

Erämaan enkeli. 15:—.

»Kuuluu epäilemättä parhaiden seikkailukirjojen joukkoon. 'Villin lännen' luonnosta ja elämästä antaa teos elävän kuvan.» Saarij. Paavo.

Simo Penttilä:

Ecuadorin konsuli. 6:—.

»— voimme odottaa hänestä suomalaista Stein Rivertonian, jollaiseksi hänellä on kaikki edellytykset tulla.» Uusi Suomi.

Artturi Koskensalpa:

Kadonneet miekankannattimet. 8:—.

Jännittävä seikkailukertomus bolshevikien puuhailuista täällä.

K. J. GUMMERUS O.Y., JYVÄSKYLÄ

Hinta 15:—.

*Suom. kirjasto. I.
Pärnänen*

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA



120 102 0622

X

